

DESTINATIONSANALYS AV SOLLEFTEÅ KOMMUN

Utifrån GSTC:s Destinationsstandard

Sammanfattning

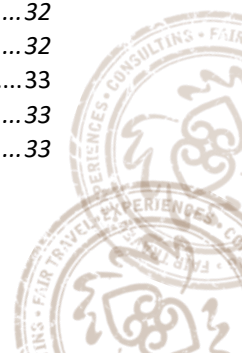
Denna hållbarhetsanalys ger Sollefteå kommun ett samlat underlag för hur besöksnäringen kan bidra till långsiktig samhällsutveckling. Med fokus på lokala förutsättningar, samverkan och genomförbarhet visar rapporten hur turism kan stärka attraktivitet, livskvalitet och kommunens utveckling som plats att bo, leva, verka och besöka.

Jeppe Klockareson

Sustainability Advisor, Auditor
and Trainer

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	6
<i>Vad beslutsfattare bör ta med sig</i>	<i>8</i>
INLEDNING OCH BAKGRUND	9
<i>Syfte och Mål</i>	<i>10</i>
METOD OCH DATAINSAMLING	11
<i>Dokumentstudier</i>	<i>11</i>
<i>Enkätundersökning och kompletterande kvalitativa underlag</i>	<i>12</i>
<i>Resultat från enkätundersökningen – företagens perspektiv.....</i>	<i>12</i>
<i>Rundabordssamtal.....</i>	<i>14</i>
<i>Analys och sammanställning</i>	<i>14</i>
SOLLEFTEÅ KOMMUN – PLATS, FÖRUTSÄTTNINGAR OCH ROLL SOM DESTINATION	15
<i>Geografi och befolkning.....</i>	<i>15</i>
<i>Natur- och landskapsvärden.....</i>	<i>15</i>
<i>Kulturarv och identitet.....</i>	<i>15</i>
<i>Näringslivsstruktur.....</i>	<i>16</i>
<i>Strategiska samhällsfunktioner</i>	<i>16</i>
<i>Sollefteå som inlandskomponent i Höga Kusten</i>	<i>16</i>
HÖGA KUSTEN DESTINATIONSUTVECKLING – REGIONAL STRUKTUR OCH SAMVERKANSPLATTFORM	17
<i>Uppdrag och roll i regionen</i>	<i>17</i>
<i>Vision, mission och Strategi 2030</i>	<i>17</i>
<i>Organisation och arbetssätt</i>	<i>17</i>
<i>Huvudsakliga verksamhetsområden.....</i>	<i>18</i>
<i>Relevans för Sollefteå kommun</i>	<i>18</i>
AVGRÄNSNINGAR OCH DEFINITIONER.....	19
<i>Så ska analysen läsas.....</i>	<i>20</i>
HÅLLBAR DESTINATIONSLEDNING	22
SAMMANFATTANDE ANALYS – SEKTION A: DESTINATIONSLEDNING.....	23
A1 – ANSVAR FÖR DESTINATIONSFÖRVALTNING	25
<i>Nuläge.....</i>	<i>25</i>
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	<i>25</i>
<i>Samordning och arbetsformer.....</i>	<i>26</i>
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	<i>26</i>
A2 – STRATEGI OCH HANDLINGSPLAN FÖR DESTINATIONSFÖRVALTNING	28
<i>Nuläge.....</i>	<i>28</i>
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	<i>29</i>
<i>Samordning och arbetsformer.....</i>	<i>29</i>
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	<i>29</i>
A3 – ÖVERVAKNING OCH RAPPORTERING	31
<i>Nuläge.....</i>	<i>31</i>
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	<i>31</i>
<i>Samordning och arbetsformer.....</i>	<i>32</i>
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	<i>32</i>
A4 – FÖRETAGSENGAGEMANG OCH HÅLLBARHETSSTANDARDER	33
<i>Nuläge.....</i>	<i>33</i>
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	<i>33</i>

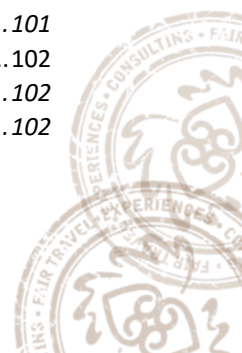
<i>Samordning och arbetsformer</i>	34
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	34
A5 – INVÅNARENGAGEMANG OCH FEEDBACK.....	36
<i>Nuläge</i>	36
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	36
<i>Samordning och arbetsformer</i>	37
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	37
A6 – BESÖKARNAS ENGAGEMANG OCH FEEDBACK	38
<i>Nuläge</i>	38
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	38
<i>Samordning och arbetsformer</i>	39
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	39
A7 – MARKNADSFÖRING OCH INFORMATION	40
<i>Nuläge</i>	40
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	40
<i>Samordning och arbetsformer</i>	40
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	41
A8 – HANTERING AV BESÖKSVOLYMER OCH AKTIVITETER	42
<i>Nuläge</i>	42
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	42
<i>Samordning och arbetsformer</i>	43
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	43
A9 – PLANBESTÄMMELSER OCH EXPLOATERINGSKONTROLL	44
<i>Nuläge</i>	44
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	44
<i>Samordning och arbetsformer</i>	45
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	45
A10 – ANPASSNING TILL KLIMATFÖRÄNDRINGAR.....	46
<i>Nuläge</i>	46
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	46
<i>Samordning och arbetsformer</i>	47
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	47
A11 – RISK- OCH KRISHANTERING.....	48
<i>Nuläge</i>	48
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	48
<i>Samordning och arbetsformer</i>	49
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	49
SOCIOEKONOMISK HÅLLBARHET.....	50
SAMMANFATTANDE ANALYS – SEKTION B: SOCIOEKONOMISK HÅLLBARHET	51
B1 – MÄTNING AV TURISMENS EKONOMISKA BETYDELSE.....	52
<i>Nuläge</i>	52
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	52
<i>Samordning och arbetsformer</i>	53
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	53
B2 – ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH KARRIÄRMÖJLIGHETER.....	55
<i>Nuläge</i>	55
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	55
<i>Samordning och arbetsformer</i>	56
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	56
B3 – STÖD TILL LOKALA ENTREPRENÖRER OCH RÄTTVIS HANDEL	57
<i>Nuläge</i>	57
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	57

<i>Samordning och arbetsformer</i>	57
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	58
B4 – STÖD TILL LOKALSAMHÄLLET	59
<i>Nuläge</i>	59
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	59
<i>Samordning och arbetsformer</i>	59
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	59
B5 – FÖREBYGGANDE AV EXPLOATERING OCH DISKRIMINERING.....	61
<i>Nuläge</i>	61
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	61
<i>Samordning och arbetsformer</i>	62
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	62
B6 – EGENDOMS- OCH NYTTJANDERÄTT	63
<i>Nuläge</i>	63
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	63
<i>Samordning och arbetsformer</i>	64
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	64
B7 – TRYGGHET OCH SÄKERHET	65
<i>Nuläge</i>	65
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	65
<i>Samordning och arbetsformer</i>	66
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	66
B8 – TILLGÄNGLIGHET FÖR ALLA.....	67
<i>Nuläge</i>	67
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	67
<i>Samordning och arbetsformer</i>	68
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	68
KULTURELL HÅLLBARHET	69
SAMMANFATTANDE ANALYS – SEKTION C: KULTURELL HÅLLBARHET.....	70
C1 – SKYDD AV KULTURELLA TILLGÅNGAR	71
<i>Nuläge</i>	71
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	71
<i>Samordning och arbetsformer</i>	72
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	72
C2 – KULTURELLA FÖREMÅL	73
<i>Nuläge</i>	73
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	73
<i>Samordning och arbetsformer</i>	74
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	74
C3 – IMMATERIELLT KULTURARV	75
<i>Nuläge</i>	75
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	75
<i>Samordning och arbetsformer</i>	76
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	76
C4 – LOKALSAMHÄLLET'S TILLGÅNG TILL NATUR- OCH KULTUROMRÅDEN.....	77
<i>Nuläge</i>	77
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	77
<i>Samordning och arbetsformer</i>	78
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	78
C5 – IMMATERIELLA RÄTTIGHETER OCH KULTURELL ÄGANDERÄTT	79
<i>Nuläge</i>	79
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	79

<i>Samordning och arbetsformer</i>	80
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	80
C6 – BESÖKSHANTERING PÅ KULTURPLATSER	81
<i>Nuläge</i>	81
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	81
<i>Samordning och arbetsformer</i>	82
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	82
C7 – TOLKNING AV BESÖKSMÅL.....	83
<i>Nuläge</i>	83
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	83
<i>Samordning och arbetsformer</i>	84
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	84
MILJÖMÄSSIG HÅLLBARHET	85
SAMMANFATTANDE ANALYS – SEKTION D: MILJÖMÄSSIG HÅLLBARHET	86
D1 – SKYDD AV KÄNSLIGA MILJÖER.....	88
<i>Nuläge</i>	88
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	88
<i>Samordning och arbetsformer</i>	89
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	89
D2 – BESÖKSHANTERING I NATUROMRÅDEN	90
<i>Nuläge</i>	90
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	90
<i>Samordning och arbetsformer</i>	91
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	91
D3 – ANSVARSFULL INTERAKTION MED VILDA DJUR	92
<i>Nuläge</i>	92
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	92
<i>Samordning och arbetsformer</i>	93
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	93
D4 – ARTUTNYTTJANDE OCH DJURVÄLFÄRD	94
<i>Nuläge</i>	94
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	94
<i>Samordning och arbetsformer</i>	95
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	95
D5 – ENERGIBESPARING.....	96
<i>Nuläge</i>	96
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	96
<i>Samordning och arbetsformer</i>	97
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	97
D6 – HÅLLBAR VATTENFÖRVALTNING	98
<i>Nuläge</i>	98
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	98
<i>Samordning och arbetsformer</i>	99
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	99
D7 – VATTENKVALITET	100
<i>Nuläge</i>	100
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	100
<i>Samordning och arbetsformer</i>	101
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	101
D8 – AVLOPPSVATTEN	102
<i>Nuläge</i>	102
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	102

<i>Samordning och arbetsformer</i>	103
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	103
D9 – AVFALLSHANTERING.....	104
<i>Nuläge</i>	104
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	104
<i>Samordning och arbetsformer</i>	105
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	105
D10 – VÄXTHUSGASUTSLÄPP OCH BEGRÄNSNING AV KLIMATFÖRÄNDRINGAR	106
<i>Nuläge</i>	106
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	106
<i>Samordning och arbetsformer</i>	107
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	107
D11 – TRANSPORTER MED LÅG MILJÖPÅVERKAN.....	109
<i>Nuläge</i>	109
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	109
<i>Samordning och arbetsformer</i>	110
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	110
D12 – LJUS- OCH BULLERFÖRORENINGAR.....	112
<i>Nuläge</i>	112
<i>Organisation, roller och ansvar</i>	112
<i>Samordning och arbetsformer</i>	113
<i>Sammanfattande analys och utvecklingsbehov</i>	113
SAMMANFATTANDE SLUTSATSER OCH REKOMMENDERAD VÄG FRAMÅT FÖR SOLLEFTEÅ KOMMUN	114
PRIORITERADE ÅTGÄRDER OCH GEMENSAM GENOMFÖRANDERIKTNING	117
1. Etablera ett Green Team för hållbar destinationsutveckling.....	118
2. Tydliggör Sollefteås egen viljeinriktning som destination	121
3. Integrera turismens perspektiv i kommunala processer.....	122
4. Stärka företagets roll som bärare av hållbarhet i praktiken.....	122
5. Koppla turism till inflyttning och arbetsmarknad	124
6. Stärka kulturens roll i destinationsutvecklingen	125
7. Uppföljning och mätbarhet – i regional samverkan	125
SÅ BIDRAR ÅTGÄRDERNA TILL KOMMUNENS UTVECKLING	126
BILAGOR	128
KÄLLFÖRTECKNING	128

SAMMANFATTNING

Denna hållbarhetsanalys har genomförts i syfte att ge Sollefteå kommun ett samlat, strukturerat och praktiskt användbart underlag för att vidareutveckla besöksnäringen som en del av kommunens långsiktiga samhällsutveckling. Analysen utgår från internationellt vedertagna kriterier för hållbar destinationsutveckling och bygger på dokumentstudier, dialoger, rundabordssamtal, en enkät riktad till besöksnäringens företag samt kompletterande intervjuer och företagsbesök som tillhandahållits av uppdragsgivaren.

Samlad nulägesbild

Analysen visar att Sollefteå kommun har goda grundförutsättningar för hållbar destinationsutveckling. Kommunen rymmer starka natur- och friluftsvärden, ett rikt kulturarv, ett aktivt förenings- och civilsamhälle samt viktiga samhällsfunktioner kopplade till planering, miljö, trygghet och välfärd. Dessa utgör en stabil grund för att använda turism som ett verktyg för att stärka livskvalitet, attraktivitet och lokal utvecklingskraft.

Den huvudsakliga utmaningen som framträder i analysen är inte brist på ambition eller pågående arbete, utan att insatser i dag i stor utsträckning är fördelade över flera verksamhetsområden och endast delvis hålls samman av gemensamma arbetssätt, tydlig samordning och långsiktig riktning. Turism hanteras därmed ofta sektorsvis – som näringslivsfråga, marknadsföring, evenemang eller friluftsliv – snarare än som ett integrerat perspektiv i kommunens övergripande samhällsutveckling.

Företagens perspektiv – hållbarhet i praktiken

Enkätundersökningen till besöksnäringens företag visar att många företag redan bidrar till hållbar utveckling på ett vardagsnära och praktiskt sätt, ofta utan att själva beskriva eller strukturera detta som ett hållbarhetsarbete. Insatserna tar sig uttryck i exempelvis användning av lokala råvaror och produkter, personligt värdskap, hänsyn till natur- och kulturvärden, tillgänglighet, samt engagemang i lokalsamhället.

Samtidigt sker detta i regel utan tydliga mål eller systematisk uppföljning. Många företag ”gör rätt saker”, men utan att dessa sätts in i ett sammanhang eller kopplas till en gemensam riktning för platsens utveckling.

Företagen uttrycker en tydlig vilja att bidra till en hållbar utveckling, men pekar samtidigt på behov av:

- tydligare riktning, prioriteringar och vägledning från kommunal och regional nivå,
- bättre samordning mellan aktörer,
- ökad tydlighet kring roller, ansvar och vilket stöd som finns,
- samt realistiska förväntningar anpassade till små och medelstora företags förutsättningar.

Analysen visar därmed att förutsättningarna för genomförande i stor utsträckning redan finns hos företagen, men att deras bidrag kan stärkas ytterligare genom gemensam riktning, dialog och stödjande strukturer – snarare än genom nya krav eller administrativa system.

Relation till regional destinationsutveckling

Sollefteå kommun är en av fyra ägarkommuner i Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest), som har ett regionalt uppdrag att samordna destinationsutveckling, marknadsföring, företagsutveckling och uppföljning. Analysen visar att HK Dest är en central och nödvändig samverkanspart för Sollefteå i frågor som rör besöksnäringens utveckling och regional samordning.

För att denna samverkan ska fungera långsiktigt och ge önskad effekt krävs samtidigt att Sollefteå kommun tydligt formulerar sin egen lokala viljeinriktning och sina prioriteringar kopplade till turismen. När kommunen har en tydlig intern struktur, gemensam riktning och klar ansvarsfördelning skapas bättre förutsättningar för en aktiv och konstruktiv samverkan med HK Dest. Den rekommenderade vägen framåt handlar därför om att stärka kommunens interna förmåga att ta emot, omsätta och bidra till det regionala destinationsarbetet, så att lokala och regionala insatser blir ömsesidigt förstärkande.

Huvudsakliga slutsatser

Analysen pekar särskilt på behovet av att:

- stärka intern samordning och kontinuitet i kommunens arbete,
- tydliggöra turismens roll i kommunens övergripande samhällsutveckling,
- koppla besöksnäringen tydligare till attraktivitet, inflyttning och arbetsmarknad,
- stärka besöksnäringens förutsättningar att bidra till och synliggöra hållbarhet i praktiken,
- ge kultur och lokala värden en mer strategisk och integrerad roll,
- samt arbeta mer strukturerat med uppföljning och mätbarhet, på rätt nivå.

Samtidigt visar analysen att många viktiga byggstenar redan finns på plats och kan byggas vidare på, snarare än ersättas.

Rekommenderad väg framåt

Rapportens rekommendationer fokuserar på att skapa förutsättningar för genomförande snarare än att formulera ytterligare mål eller strategier. Ett centralt förslag är att etablera ett Green Team – en permanent tvärssektoriell arbetsgrupp – som kan fungera som kommunens samordnande nav för hållbar destinationsutveckling.

Genom Green Team kan Sollefteå kommun:

- samla relevanta funktioner i en gemensam arbetsform,
- säkerställa tidig dialog och helhetsperspektiv i utvecklingsfrågor,
- synkronisera lokala prioriteringar med regional destinationsutveckling,
- samt stärka kvaliteten i beslutsunderlag och genomförande.

Parallellt rekommenderas att kommunen tydliggör sin lokala viljeinriktning som destination, stärker företagens förutsättningar att göra hållbarhet synlig och upplevd i mötet med gäster, integrerar turismens perspektiv i planering och platsutveckling, kopplar besöksnäringen tydligare till inflyttning och arbetsmarknad samt ger kulturen en mer strategisk roll.

Uppföljning och mätbarhet bör utvecklas i regional samverkan, där Sollefteå bidrar med sin lokala behovsbild och deltar i gemensamma strukturer, snarare än att utveckla egna särlosningar.

Sammanfattande bedömning

Sammantaget visar hållbarhetsanalysen att Sollefteå kommun har goda möjligheter att använda besöksnäringen som ett verktyg för långsiktig samhällsnytta, förutsatt att arbetet samlas, prioriteras och organiseras på ett mer sammanhållet sätt. De föreslagna åtgärderna är utformade för att omsättas i en lokal handlingsplan och genomföras stegvis över tid.

Genom att stärka struktur, samordning och lokal viljeinriktning skapas förutsättningar för att besöksnäringen bidrar till en bättre plats att bo, leva, verka – och besöka, i nära samspel med regional destinationsutveckling och kommunens övriga samhällsmål.

VAD BESLUTFATTARE BÖR TA MED SIG

Denna rapport ska inte läsas som ett förslag om fler projekt eller ytterligare strategidokument. Den visar i stället hur Sollefteå kommun kan samla befintliga ambitioner, ansvar och arbetssätt till en mer sammanhållen och långsiktig hållbar inriktning för besöksnäringens roll i samhällsutvecklingen.

Följande utgångspunkter är vägledande i rapportens rekommendationer:

1. **Detta handlar om arbetssätt – inte om en ny organisation.**
Förslaget om Green Team innebär inte att skapa en ny beslutsnivå eller ett parallellt system, utan att stärka samordning och kvalitet i kommunens ordinarie arbete genom ett gemensamt tvärsaktoriellt arbetssätt.
2. **Kommunens roll är att skapa struktur och riktning – inte att genomföra allt själv.**
Kommunen ansvarar för tydlighet, samordning och prioritering. Genomförandet sker i stor utsträckning i befintliga verksamheter, i samverkan med näringsliv, civilsamhälle och regionala aktörer.
3. **Besöksnäringen är ett medel för samhällsutveckling, inte ett mål i sig.**
Turismens värde ligger i hur den bidrar till livskvalitet, attraktivitet, lokal ekonomi och långsiktig utvecklingskraft för Sollefteå – i linje med kommunens egna mål och den regionala inriktningen för Höga Kusten.
4. **Företagen är centrala i genomförandet – men inte bärare av det offentliga ansvaret.**
Det är i företagens vardag som hållbarhet blir synlig och upplevd, men ansvar för struktur, samordning och långsiktig riktning ligger hos kommunen och regional samverkan.
5. **Uppföljning ska vara realistisk och ske i samverkan.**
Ambitionen är inte att bygga egna lokala system, utan att bidra till och dra nytta av regionala strukturer för uppföljning, lärande och jämförbarhet, i dialog med Höga Kusten Destinationsutveckling AB.

INLEDNING OCH BAKGRUND

Höga Kusten har under lång tid arbetat för att stärka sin position som en attraktiv och hållbar destination. Samarbetet mellan kommuner, destinationsbolag, regionala aktörer och näringsliv har successivt utvecklats, och hållbarhetsfrågorna har fått en alltmer central roll i strategier, prioriteringar och beslut kopplade till besöksnäringens utveckling.

Mot denna bakgrund har Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest), i samverkan med ägarkommunerna, Höga Kusten Turism och andra regionala aktörer, initierat en fördjupad hållbarhetsanalys inom ramen för destinationen Höga Kusten. Syftet är att skapa en gemensam och strukturerad förståelse för nuläget, tydliggöra roller och ansvar samt identifiera prioriterade utvecklingsområden för det fortsatta arbetet.

Analysen är en del av ett större gemensamt initiativ där kommunerna Kramfors, Härnösand, Sollefteå och Örnsköldsvik, tillsammans med HK Dest och Region Västernorrland, samverkar för att långsiktigt utveckla Höga Kusten som destination. Arbetet tar sin utgångspunkt i internationellt etablerade ramverk för hållbar destinationsutveckling, med särskilt fokus på Global Sustainable Tourism Council's (GSTC) destinationsstandard.

Arbetet baseras på Global Sustainable Tourism Council's (GSTC) Destination Standard v2.0 (svensk version), en globalt erkänd standard för hållbar destinationsutveckling. Standarden används som analytiskt ramverk för att systematiskt belysa hur hållbarhetsfrågor hanteras inom och i relation till besöksnäringen, samt hur dessa frågor samspelar med bredare samhällsprocesser på lokal och regional nivå. Analysen omfattar fyra huvudområden:

- A. Destinationsledning
- B. Socioekonomisk hållbarhet
- C. Kulturell hållbarhet
- D. Miljömässig hållbarhet

Analysen genomförs kommunvis, där varje kommun utgör ett eget geografiskt analysområde. Samtidigt betonas helheten – destinationen Höga Kusten – som ett sammanhängande system där regionala, kommunala och lokala insatser behöver samspela för att skapa långsiktig effekt. Den kommunvisa ansatsen möjliggör både jämförbarhet och lokal fördjupning, samtidigt som den bidrar till ett gemensamt destinationsperspektiv.

Denna rapport avser Sollefteå kommun och utgör ett besluts- och utvecklingsunderlag för kommunens fortsatta arbete med besöksnäringen som en integrerad del av den lokala samhällsutvecklingen. Rekommendationer och åtgärdsförslag riktas till flera aktörer, men rapportens huvudsakliga mottagare är Sollefteå kommun.

SYFTE OCH MÅL

Syftet med denna hållbarhetsanalys är att skapa en gemensam, strukturerad och faktabaserad bild av hur hållbarhetsfrågor hanteras i relation till besöksnäringens utveckling i Sollefteå kommun, och hur dessa samspelar med kommunens bredare arbete med samhällsplanering, platsutveckling och lokal utvecklingskraft. Analysen tar sin utgångspunkt i internationellt vedertagna principer för hållbar destinationsutveckling och syftar till att identifiera styrkor, utvecklingsområden och möjliga vägar framåt.

Analysen ska fungera som ett stöd för fortsatt samverkan mellan Höga Kusten Destinationsutveckling AB, Sollefteå kommun, Region Västernorrland och andra relevanta aktörer inom ramen för destinationen Höga Kusten. Fokus ligger på att tydliggöra hur olika insatser, styrdokument och arbetssätt samspelar i praktiken, samt var det finns behov av ökad samordning, förtydligade roller eller kompletterande verktyg.

Ett centralt mål är att bidra till ökad samsyn kring turismens roll i den lokala samhällsutvecklingen och hur besöksnäringen kan utvecklas på ett sätt som stärker lokalsamhälle, näringsliv, kulturmiljöer och naturvärden över tid. Analysen ska därmed inte ses som en utvärdering av enskilda aktörer, utan som ett gemensamt lärande underlag för fortsatt utveckling.

Mer konkret syftar analysen till att:

- ge Sollefteå kommun ett samlat beslutsunderlag för hur besöksnäringen och turismrelaterade frågor kan integreras i kommunens övergripande planering och utvecklingsarbete,
- stödja Höga Kusten Destinationsutveckling AB i sitt uppdrag att samordna och driva destinationsutveckling med utgångspunkt i Global Sustainable Tourism Council's (GSTC) destinationsstandard som internationellt referensramverk,
- identifiera gap mellan befintliga strategier, planer och faktisk tillämpning på lokal nivå,
- peka ut möjliga utvecklingsinsatser och rekommendationer som kan ligga till grund för fortsatt arbete, prioriteringar och dialog mellan berörda aktörer, inklusive omsättning av analysens resultat i en lokal handlingsplan.

Analysen är ett steg i ett längre utvecklingsarbete och utgör inte ett slutmål i sig. Resultaten är avsedda att användas som ett levande underlag för fortsatt planering, dialog och uppföljning, snarare än som en slutlig bedömning.

METOD OCH DATAINSAMLING

Denna hållbarhetsanalys har genomförts med utgångspunkt i Global Sustainable Tourism Council's (GSTC) destinationsstandard, version 2.0 (svensk översättning). Standarden utgör ett internationellt erkänt ramverk för att analysera hur hållbarhetsfrågor hanteras i relation till turism och destinationsutveckling, med fokus på styrning, socioekonomiska aspekter, kultur och miljö.

Analysen följer i huvudsak GSTC:s metodik för hållbar destinationsutveckling, GSTC Destination Program. Detta program beskriver ett strukturerat arbetssätt för hur destinationsstandardens kriterier kan omsättas i analys, dialog, prioritering och lärande på destinationsnivå. Metodiken har använts i ett stort antal internationella destinationer och har även tillämpats i flera svenska sammanhang.

Metodiken är utformad för att ge en sammanhållen och jämförbar bild av hur hållbar destinationsutveckling hanteras och förvaltas på platsnivå. I denna analys används destinationsstandardens och metodikens som ett analytiskt stöd för att belysa hur olika samhällsfunktioner, styrdokument och arbetssätt samspelar i relation till besöksnäringens utveckling. Fokus ligger därmed på strukturer, samordning och arbetssätt, snarare än på att bedöma enskilda aktörers prestationer eller graden av måluppfyllelse.

Analysen har sin huvudsakliga grund i dokumentstudier och dialog med relevanta aktörer, kompletterat med kvantitativa och kvalitativa datakällor. Detta inkluderar genomgång av styrdokument och planer, rundabordssamtal samt, som stödjande underlag, intervjuer och en enkät riktad till besöksnäringens företag. Syftet har varit att samla in ett brett och tillräckligt underlag för att beskriva nuläge, identifiera styrkor och utvecklingsområden samt peka på möjliga förbättringsinsatser.

Analysen ska inte ses som en revision, certifiering eller formell granskning, utan som ett strategiskt och lärande underlag för fortsatt utveckling och prioritering inom ramen för Sollefteå kommuns arbete med hållbar destinationsutveckling.

DOKUMENTSTUDIER

Som grund för analysen har ett omfattande antal styrande och stödjande dokument granskats. Dessa inkluderar bland annat kommunala strategier och planer, regionala styrdokument, destinationsövergripande strategier, handlingsplaner, policies, SWOT-analyser samt andra relevanta underlag kopplade till besöksnäring, hållbar utveckling och samhällsplanering.

Flera av dokumenten har varit under pågående utveckling vid tidpunkten för analysen, vilket har beaktats i bedömningarna. Dokumentstudierna har använts för att förstå hur ansvar, mål och arbetssätt är formulerade, samt hur dessa relaterar till GSTC:s destinationsstandard med tillhörande kriterier och indikatorer.

ENKÄTUNDERSÖKNING OCH KOMPLETTERANDE KVALITATIVA UNDERLAG

ENKÄTUNDERSÖKNING SOM DATAKÄLLA I ANALYSEN

Som en central del av underlaget till analysen har en enkät riktad till besöksnäringens företag i Sollefteå kommun genomförts. Enkäten har använts för att samla in företagens erfarenheter, uppfattningar och inspel kopplat till hållbarhetsarbete, samverkan, behov av stöd samt upplevda möjligheter och utmaningar i destinationens utveckling. Enkäten utgör därmed ett bärande underlag för att tillföra ett företags- och brukarperspektiv i analysen.

Enkäten skickades till totalt 26 besöksnäringens företag, varav 11 inkom med svar, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 42 %. Utskickerna genomfördes vid flera tillfällen via både Mailchimp och direkt e-post. De svarande företagen representerar en variation av verksamhetstyper och geografiska förutsättningar inom kommunen. Sammantaget bedöms enkäten ge ett relevant och användbart underlag för analysen, med medvetenhet om att resultaten speglar de svarande företagens perspektiv.

KOMPLETTERANDE INTERVJUER OCH FÖRETAGSBESÖK

Utöver enkäten har även intervjuer och företagsbesök genomförts inom ramen för uppdraget. Dessa intervjuer och besök har inte genomförts av konsulten, utan analysen baseras på sammanställt material och dokumenterade resultat från dessa insatser som tillhandahållits av uppdragsgivaren. Underlagen har använts som ett kompletterande kvalitativt stöd till övriga datakällor, med syfte att fördjupa förståelsen av nuläge, utvecklingsbehov och perspektiv som framkommit i dialog med berörda aktörer.

RESULTAT FRÅN ENKÄTUNDERSÖKNINGEN – FÖRETAGENS PERSPEKTIV

RESPONDENTERNAS PROFIL

De svarande företagen representerar en bredd av verksamhetstyper inom besöksnäringen, där evenemang/kultur och boende är de vanligast förekommande kategorierna. Företagen är relativt jämnt fördelade mellan landsbygd (54 %) och centralort (46 %), vilket ger ett underlag som speglar olika geografiska förutsättningar inom kommunen.

ÖVERGRIPANDE BILD AV HÅLLBARHETSARBETE

Enkätsvaren visar att många företag i nuläget inte har ett formaliserat hållbarhetsarbete, men att hållbarhetsfrågor samtidigt är närvarande i den dagliga verksamheten. Flera respondenter ger uttryck för att arbete sker informellt eller delvis, snarare än genom tydliga mål, policys eller systematisk uppföljning. Detta gäller såväl miljömässiga som sociala och ekonomiska aspekter.

Samtidigt framgår att en stor andel av företagen upplever att hållbarhetsfrågor är viktiga för destinationens framtid, och att det finns en generell vilja att bidra, under förutsättning att arbetet är praktiskt genomförbart och anpassat till små och medelstora företags förutsättningar.

SAMVERKAN, STÖD OCH TYDLIGHET

När det gäller samverkan och stöd visar enkäten ett återkommande mönster av osäkerhet. Många respondenter uppger att de har begränsad kännedom om:

- vilka mål som finns för hållbar destinationsutveckling,
- hur ansvarsfördelningen mellan kommun, destinationsbolag och andra aktörer ser ut,
- samt vilket stöd som finns att tillgå för företag som vill utveckla sitt hållbarhetsarbete.

Samtidigt indikerar flera svar att samverkan upplevs fungera väl i vissa sammanhang, exempelvis kring evenemang, arrangörsnätverk och specifika aktiviteter. Detta tyder på att det finns fungerande samarbetsytor, men att dessa inte alltid är en del av en sammanhållen eller långsiktig struktur.

UPPLEVDA STYRKOR OCH UTMANINGAR

I de öppna svaren lyfter företagen flera exempel på vad som i dag upplevs fungera väl, såsom:

- lokala arrangörsnätverk,
- samverkan med närliggande områden,
- tillgång till natur, friluftsliv och vardagsnära kvaliteter,
- samt konkreta åtgärder i det offentliga rummet, exempelvis service kopplad till friluftsliv.

Samtidigt pekar respondenterna på återkommande utmaningar, bland annat:

- transporter och tillgänglighet,
- boendekapacitet vid större evenemang,
- behov av bättre samordning och paketering,
- samt osäkerhet kring långsiktiga förutsättningar, exempelvis kopplat till samhällsservice och infrastruktur.

ENKÄTENS ROLL I RAPPORTEN

Enkätundersökningen utgör ett centralt underlag i analysen genom att synliggöra företagens perspektiv på hållbar destinationsutveckling i praktiken. Resultaten har inte använts för att dra statistiskt generaliserbara slutsatser, utan för att:

- spegla hur hållbarhetsarbete och samverkan upplevs på företagsnivå,
- identifiera återkommande mönster av behov, osäkerhet och potential,
- samt stärka kopplingen mellan analysens iakttagelser och praktiska förutsättningar i näringen.

De mönster som framträder i enkäten har använts som ett av flera underlag i bedömningen av nuläge och utvecklingsbehov i rapportens olika sektioner, särskilt kopplat till samordning, företagsengagemang, kulturens roll samt behovet av tydligare struktur och riktning.

RUNDABORDSSAMTAL

Ett rundabordssamtal har genomförts med representanter från kommun, destinationsbolag, näringsliv, civilsamhälle och andra relevanta aktörer. Samtalet har haft som huvudsakligt syfte att samla in tvärsektoriella perspektiv och kompletterande information som inte alltid framgår av skriftliga underlag eller enkätsvar.

Rundabordssamtalet har inte varit avsett som en workshop för gemensam problemlösning eller beslutsfattande, utan som ett strukturerat tillfälle för dialog och input till analysen. Samtalet har bidragit med reflektioner kring roller, ansvar, samverkan och upplevda utmaningar i genomförandet av hållbar destinationsutveckling. De iakttagelser som redovisas från rundabordssamtalet speglar deltagarnas upplevelser och erfarenheter vid tillfället och har använts som ett kvalitativt komplement till övriga datakällor.

ANALYS OCH SAMMANSTÄLLNING

All insamlad information har sammanställts och analyserats i relation till respektive kriterium och indikator i GSTC:s destinationsstandard. Bedömningarna bygger på en samlad avvägning av dokumentation, statistik, enkätsvar, intervjumaterial samt dialoger.

Analysen syftar till att:

- synliggöra befintliga arbetssätt och styrkor,
- identifiera områden där samordning, struktur eller uppföljning kan utvecklas vidare,
- samt peka på möjliga utvecklingsvägar och rekommendationer anpassade till lokal och regional kontext.

Resultatet presenteras i form av en kriteriebaserad analys, kompletterad med sammanfattande slutsatser och rekommendationer. Analysen ska ses som ett underlag för fortsatt dialog och utveckling, snarare än som en slutlig bedömning.

SOLLEFTEÅ KOMMUN

– PLATS, FÖRUTSÄTTNINGAR OCH ROLL SOM DESTINATION

GEOGRAFI OCH BEFOLKNING

Sollefteå kommun är belägen i norra Västernorrlands län och utgör till ytan en av landets större kommuner. Kommunen präglas av ett tydligt inlandsläge med stora skogs- och älvlandskap, gles bebyggelsestruktur och relativt långa avstånd mellan orter. Befolkningsutvecklingen har under längre tid varit negativ, vilket innebär att frågor om attraktivitet, inflyttning och långsiktig tillgång till samhällsservice är centrala för kommunens framtida utveckling.

Den demografiska strukturen påverkar förutsättningarna för både näringsliv, serviceutbud och platsutveckling. Samtidigt innebär glesheten och skalan också kvaliteter som efterfrågas av både invånare och besökare, såsom lugn, utrymme och närhet till natur.

NATUR- OCH LANDSKAPSVÄRDEN

Sollefteå präglas av omfattande natur- och landskapsvärden, där skogar, älvar, sjöar och variationsrika terrängar utgör en central del av både vardagsliv och platsidentitet. Dessa miljöer erbjuder goda förutsättningar för friluftsliv, rekreation och naturbaserade aktiviteter, ofta med hög tillgänglighet och låg grad av trängsel.

För invånare är dessa kvaliteter en del av det dagliga livet, medan de för besökare ofta framstår som särskiljande upplevelsevärden. Naturens närhet till bebyggelse och möjligheten att kombinera arbete, familjeliv och friluftsliv är en viktig del av kommunens attraktionskraft, även om detta inte alltid är explicit formulerat som en strategisk tillgång i styrande dokument.

KULTURARV OCH IDENTITET

Kommunen rymmer ett rikt kulturarv som speglar både historiska näringar, bruksortstraditioner och landsbygdens utveckling. Kulturmiljöer, berättelser, lokala traditioner och ett aktivt föreningsliv bidrar till en stark lokal identitet och sammanhållning.

Kulturen i Sollefteå är i hög grad vardagsnära och lokalt förankrad, snarare än upplevelseproducerad för externa målgrupper. Detta innebär att kulturens värde i första hand är kopplat till livskvalitet, gemenskap och kontinuitet för dem som bor och verkar på platsen. Samtidigt utgör dessa kulturella uttryck en viktig grund för platsens berättelse och kan, om de hanteras varsamt, bidra till både destinationsutveckling och inflyttningsarbete.

NÄRINGSLIVSSTRUKTUR

Näringslivet i Sollefteå är diversifierat och präglas inte av en stark dominans av besöksnäringen. Turism utgör i nuläget en kompletterande näring snarare än en bärande huvudsektor, vilket påverkar hur turismens roll bör förstås i ett kommunalt utvecklingsperspektiv.

Detta innebär att turismens bidrag främst bör ses i relation till platsens attraktivitet, serviceutbud, sysselsättning i mindre skala och möjligheten att stärka lokala värdekedjor, snarare än som ett ensamt verktyg för ekonomisk tillväxt. Turismens utveckling behöver därför samspela med andra näringar och kommunens övergripande näringslivsstrategi. Detta påverkar hur prioriteringar, investeringar och samverkan kring turism behöver förankras i kommunens bredare utvecklingsarbete.

STRATEGISKA SAMHÄLLSFUNKTIONER

Sollefteå har flera strategiskt viktiga samhällsfunktioner som påverkar både arbetsmarknad och platsens roll i ett regionalt och nationellt sammanhang. Forsvarsetableringar och sjukvård är exempel på verksamheter som bidrar till stabilitet, sysselsättning och samhällsservice, men som också ställer krav på bostäder, infrastruktur, trygghet och attraktiv livsmiljö.

Dessa funktioner är centrala i kommunens arbete med attraktivitet och inflyttning, särskilt för yrkesverksamma och familjer. Turismens roll i detta sammanhang är indirekt, men viktig, genom att bidra till en positiv bild av platsen, ett levande lokalsamhälle och goda livsmiljöer.

SOLLEFTEÅ SOM INLANDSKOMPONENT I HÖGA KUSTEN

Som en del av destinationen Höga Kusten har Sollefteå kommun en särskild roll som inlandskomponent. Kommunen skiljer sig från de mer kustnära delarna genom sina större skogs- och älvlandskap, ett mer glesbefolkat sammanhang och en tydligare koppling till vardagsnära natur- och friluftsmiljöer.

Dessa förutsättningar innebär att Sollefteå kan erbjuda andra typer av miljöer, upplevelser och kvaliteter än de mest besöksstata kustmiljöerna, såsom större stillhet, ett annat tempo och en närmare koppling mellan natur, boendemiljöer och vardagsliv.

I destinationssammanhang innebär detta att Sollefteå utgör ett komplement till Höga Kustens kustnära utbud, där olika delar av destinationen tillsammans bidrar till bredd, variation och säsongsutjämning. Samtidigt verkar Sollefteå inom samma övergripande regionala struktur för destinationsutveckling, vilket innebär att lokal särart och regional samordning behöver förhålla sig till varandra i det fortsatta arbetet.

HÖGA KUSTEN DESTINATIONSUTVECKLING – REGIONAL STRUKTUR OCH SAMVERKANSPLATTFORM

UPPDRAG OCH ROLL I REGIONEN

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) är ett kommunalt bolag som ägs av Härnösand, Kramfors, Sollefteå och Örnsköldsviks kommuner. Bolaget bildades 2014 och har genom uppdragsavtal i uppgift att leda och samordna den strategiska utvecklingen av besöksnäringen och destinationsutvecklingen inom Höga Kusten samt att bedriva turistservice på destinationsnivå.

HK Dest arbetar i nära samverkan med Region Västernorrland, Länsstyrelsen Västernorrland, Höga Kusten Turism och andra regionala och nationella aktörer. Uppdraget är att samla destinationens aktörer kring gemensamma mål, strategier och arbetssätt, samt att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar utveckling av besöksnäringen i hela området.

VISION, MISSION OCH STRATEGI 2030

Missionen för Höga Kusten är att vara en attraktiv, hållbar och tillgänglig plats dit allt fler längtar. Visionen sammanfattas i uttrycket "Alltid en nivå till", inspirerat av områdets världsunika landhöjning, och speglar ambitionen att kontinuerligt höja kvaliteten i värdskap, upplevelser och erbjudanden.

Strategi 2030 anger en gemensam riktning för destinationens utveckling och omfattar mål om att:

- fördubbla omsättningen i besöksnäringen,
- sträva mot koldioxidneutralitet,
- värna lokalbefolkning och samhälle,
- samt utveckla ett erbjudande i internationell toppklass.

Strategin är framtagen gemensamt av besöksnäringens aktörer och är en strategi för platsen Höga Kusten som helhet – inte för en enskild organisation. HK Dest, kommunerna, Höga Kusten Turism och Länsstyrelsen tar årligen fram handlingsplaner utifrån strategin.

Strategin bygger på fem centrala värdebärare: naturen, tid att vara, smakerna, kulturarvet och gemenskapen. Dessa värden används som grund för prioriteringar inom produktutveckling, marknadsföring, projekt och investeringar.

ORGANISATION OCH ARBETSSÄTT

HK Dest är en relativt liten och specialiserad organisation med kompetenser inom strategisk destinationsutveckling, turistservice, kommunikation, digital närvaro samt marknads- och exportarbete. Styrelsen består av politiska företrädare från ägarkommunerna, och bolagets ledningsgrupp utgörs av respektive kommuns tillväxtchef.

Arbetet bedrivs genom egen verksamhet, projekt och strukturerad branschsamverkan. Höga Kusten Turism, som representerar destinationsbolagets medlemsföretag, är en central partner i detta arbete, och mellan parterna finns ett formaliserat samverkansavtal.

HUVUDSAKLIGA VERKSAMHETSOMRÅDEN

HK Dests verksamhet kan sammanfattas i tre huvudsakliga områden:

- Destinationsutveckling, som omfattar arbetet med Strategi 2030, kompetensförsörjning, utvecklingsprojekt samt samverkan med kommuner och andra offentliga aktörer.
- Stöd till branschen, vilket inkluderar marknadsförings- och kommunikationsstöd, statistik och analys, utbildningsinsatser samt förvaltning av destinationens varumärkesplattform.
- Turistservice, som samordnas på destinationsnivå genom officiell webbplats och app, samt ett nätverk av InfoPoints och besöksservice i hela Höga Kusten.

RELEVANS FÖR SOLLEFTEÅ KOMMUN

Som en av fyra ägarkommuner är Sollefteå kommun direkt kopplad till HK Dests strategier, verktyg och utvecklingsarbete. Sollefteå spelar en särskilt viktig roll i destinationens arbete med att stärka ett året-runt-erbjudande, där inlandsperspektiv, vinterturism och större geografisk variation kompletterar kustens mer välkända profil.

Kommunen bidrar med tillgångar såsom älvdalar, niplandskap, hållristningar, träningsanläggningar, familjeattraktioner och vardagsnära natur- och friluftsmiljöer. Genom den gemensamma destinationsorganisationen kan Sollefteå koppla sina lokala prioriteringar till en större varumärkes- och utvecklingsram, samtidigt som företag i kommunen får tillgång till gemensam marknadsföring, statistik, utbildningar och regionala nätverk.

Relationen mellan Sollefteå kommun och HK Dest bygger därmed på ett ömsesidigt beroende: kommunen behöver formulera sin lokala viljeinriktning och sina utvecklingsmål, medan HK Dest fungerar som samordnande och stödjande aktör i den regionala destinationsutvecklingen.

AVGRÄNSNINGAR OCH DEFINITIONER

Denna analys utgår från Global Sustainable Tourism Council's (GSTC) destinationsstandard och GSTC Destination Program som analytiskt ramverk. Metodiken används för att skapa en helhetsbild av hur turismens utveckling, påverkan och förvaltning samspelar med samhällsplanering, näringsliv, kultur och miljö inom ett geografiskt område.

Avgränsning – poängbedömning enligt GSTC Destination Program

GSTC Destination Program omfattar normalt även en poängbedömning av nuläget utifrån programmets kriterier. I arbetet inom Höga Kusten har det överenskommit att en sådan poängbedömning inte ska genomföras inom ramen för denna analys. Rapportens resultat bygger därför på en kvalitativ bedömning av nuläge, identifierade gap och utvecklingsbehov, baserad på dokumentstudier, dialoger och insamlad empiri, snarare än på en kvantitativ poängsättning.

Analysen fokuserar därmed inte enbart på besöksnäringens verksamheter i snäv bemärkelse, utan på hur turism som samhällsfenomen hanteras, styrs och integreras i bredare strukturer för lokal och regional utveckling. Detta inkluderar frågor om styrning, samverkan, ansvarsfördelning, planering, uppföljning och genomförande, där flera aktörer och sektorer är involverade.

I GSTC:s metodik används begreppet destination för att beskriva ett geografiskt avgränsat område där turismens utveckling och påverkan behöver samordnas över organisatoriska och sektoriella gränser. I en svensk kontext kan begreppet uppfattas som ottydligt eller förknippat med en specifik organisation, exempelvis ett destinationsbolag. I denna rapport används därför begreppet destination uteslutande som en analytisk beteckning för ett geografiskt område, inte som en juridisk person eller formell organisation.

För Sollefteå innebär detta att analysen avser Sollefteå kommun som geografiskt område, medan ansvar, mandat och genomförande är fördelade mellan flera aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Analysen gör därmed tydlig åtskillnad mellan:

- det geografiska område som analyseras,
- de aktörer som verkar inom området,
- samt de roller och ansvar som dessa aktörer har i relation till turismens utveckling.

I rapporten används begreppet besöksnäring för att beskriva de företag och verksamheter som direkt producerar, förmedlar eller möjliggör upplevelser för besökare, såsom boende, måltider, aktiviteter, evenemang och besöksservice. Dessa benämns genomgående som besöksnäringens företag.

Begreppet turism används i en bredare bemärkelse för att beskriva resande, vistelse och besöksrelaterade flöden, samt deras samlade effekter på samhälle, miljö och lokalsamhälle. Denna distinktion används konsekvent i rapporten för att tydliggöra när fokus ligger på näringen och företagen, respektive på turismens bredare samhällspåverkan.

I rapporten används begreppet hållbar turismutveckling snarare än hållbar turism. Anledningen är att hållbarhet inte betraktas som ett färdigt tillstånd eller en specifik typ av turism, utan som en pågående utvecklingsprocess.

Hållbar turismutveckling avser därför det långsiktiga arbete genom vilket turismens ekonomiska, sociala, kulturella och miljömässiga effekter balanseras och förbättras över tid, i samspel med lokalsamhällets behov och förutsättningar.

Begreppet hållbar turism används endast när det krävs av etablerade internationella ramverk eller citerade definitioner, och ska i dessa fall förstås som en förkortad benämning på just hållbar turismutveckling.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) är initiativtagare till analysen och har haft en central roll i att möjliggöra genomförandet. HK Dest verkar på regional nivå med uppdrag att samordna, stödja och utveckla besöksnäringen och destinationsutvecklingen inom Höga Kusten. Samtidigt är Sollefteå kommun huvudmottagare av analysen, i egenskap av ansvarig aktör för samhällsplanering, lokal utveckling och samordning inom kommunens geografiska gränser.

De rekommendationer som presenteras i rapporten riktar sig därför i första hand till Sollefteå kommun och den samverkansstruktur som kommunen använder för att arbeta med turism- och besöksnäringssfrågor, där det regionala destinationsarbetet som bedrivs av HK Dest behöver omsättas och förankras lokalt. Analysen syftar inte till att omfördela ansvar mellan aktörer, utan till att synliggöra hur befintliga roller, arbetssätt och verktyg kan samverka tydligare och mer effektivt.

Rapporten gör inga anspråk på att värdera enskilda organisationers prestationer, utan fokuserar på strukturer, samspel och utvecklingsmöjligheter. Identifierade utmaningar ska ses som underlag för fortsatt dialog och förbättring, inte som kritik av enskilda aktörer. Där så är relevant pekar analysen på möjligheter att stärka kopplingar mellan regionalt destinationsarbete och kommunal tillämpning, i linje med kommunens egna mål, planer och prioriteringar.

SÅ SKA ANALYSEN LÄSAS

Den följande analysen är strukturerad utifrån Global Sustainable Tourism Councils (GSTC) destinationsstandard och är uppdelad i fyra huvudområden:

- A. Destinationsledning
- B. Socioekonomisk hållbarhet
- C. Kulturell hållbarhet
- D. Miljömässig hållbarhet

Indelningen är ett analytiskt verktyg och ska inte tolkas som separata eller fristående områden. Tvärtom hänger kriterierna nära samman och påverkar varandra. Frågor om styrning, ansvar och samverkan i avsnitt A har exempelvis direkt betydelse för hur åtgärder inom kultur, miljö och näringsliv kan planeras, prioriteras och genomföras i praktiken. På samma sätt är socioekonomiska och kulturella frågor ofta tätt sammankopplade med hur natur- och kulturmiljöer används, skyddas och kommuniceras.

Analysen utgår från ett nuläge och syftar till att synliggöra både sådant som redan fungerar väl och områden där det finns utvecklingspotential. Bedömningarna ska därför inte läsas som kritik av enskilda aktörer, utan som en sammanvägd analys av strukturer, arbetssätt och förutsättningar inom det geografiska området Sollefteå kommun, i relation till den samverkande destinationsstruktur som Höga Kusten utgör.

För varje kriterium redovisas:

- en sammanställning av hur nuläget bedöms utifrån tillgängligt underlag
- en analys av styrkor, luckor och utvecklingsbehov
- samt rekommendationer som pekar på möjliga vägar framåt.

Rekommendationerna är vägledande och ska ses som stöd för fortsatt dialog, prioritering och samverkan. De anger inte vem som ska göra vad, utan pekar på vilka typer av insatser som kan behövas och vilka aktörer som kan vara centrala i det fortsatta arbetet, inklusive hur analysens resultat kan omsättas i fortsatt planering och handlingsinriktat arbete.

Det är också viktigt att betona att analysen bygger på flera olika källor: dokumentstudier, enkätsvar, intervjumaterial och inspel från rundabordssamtal. Dessa ger tillsammans en bred bild, men innebär också att detaljeringsgraden kan variera mellan olika kriterier. Där underlaget är mer omfattande blir analysen mer konkret, medan andra delar snarare pekar på behov av fördjupning och fortsatt kunskapsinhämtning.

Avsnitt A–D ska därmed läsas som ett sammanhängande analysblock, där helheten är viktigare än enskilda formuleringar. Målet är att ge Sollefteå kommun och dess samverkande aktörer ett gemensamt kunskapsunderlag för att ta nästa steg i arbetet med en långsiktigt hållbar utveckling av besöksnäringen som en integrerad del av samhällsutvecklingen.

HÅLLBAR DESTINATIONSLEDNING

Avsnitt A fokuserar på hur arbetet med besöksnäringens utveckling är organiserat, samordnat och förankrat. Här behandlas frågor som rör ansvarsfördelning, strategisk styrning, uppföljning, delaktighet och hur olika aktörer samverkar kring hållbar turismutveckling.

En välfungerande destinationsledning är en grundförutsättning för att insatser inom socioekonomisk, kulturell och miljömässig hållbarhet ska få genomslag över tid. Det handlar inte enbart om att ha strategier och planer på plats, utan också om hur dessa omsätts i praktiken genom tydliga roller, fungerande samverkan och kontinuerlig uppföljning.

I Sollefteå kommun verkar besöksnäringen i ett sammanhang där ansvar och initiativ delas mellan flera nivåer. Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har en central roll som regional samverkansplattform och initiativtagare till detta analysarbete, medan Sollefteå kommun har ett övergripande ansvar för fysisk planering, strategisk utveckling och offentliga styrprocesser inom det geografiska området. Avsnittet utgår därför från hur dessa roller kompletterar varandra, hur samspelet fungerar i praktiken och var det finns behov av tydligare strukturer eller utvecklad samordning.

Avsnittet belyser även hur hållbarhetsfrågor integreras i styrning och beslutsfattande, hur dialog förs med näringsliv, civilsamhälle och invånare samt hur resultat följs upp och kommuniceras. Särskild vikt läggs vid att förstå hur befintliga arbetssätt kan stärkas, snarare än att peka ut brister hos enskilda aktörer.

Avsnitt A ska därför läsas som en bedömning av system och arbetssätt, inte av organisationer i sig. Syftet är att skapa en gemensam bild av nuläget och identifiera utvecklingsmöjligheter som kan bidra till ett mer sammanhållet, långsiktigt och tydligt ledarskap för besöksnäringens utveckling i Sollefteå kommun.

SAMMANFATTANDE ANALYS – SEKTION A: DESTINATIONSLEDNING

Sektion A analyserar hur ansvar, styrning och samordning för hållbar turismutveckling fungerar i Sollefteå kommun, och i vilken utsträckning detta skapar förutsättningar för ett långsiktigt och sammanhållet arbete. Utgångspunkten är att turismens utveckling är nära sammanlänkad med kommunens övergripande samhällsutveckling. Turism påverkar användningen av gemensam infrastruktur, service samt natur- och kulturmiljöer, och berör därmed i hög grad invånarnas vardag. Ett hållbart arbetssätt inom turism bidrar därför inte enbart till attraktiva besöksupplevelser, utan också till en bättre plats att bo, leva och verka på.

Analysen visar att det finns ett tydligt engagemang och flera pågående initiativ kopplade till besöksnäringens utveckling. På regional nivå finns en etablerad struktur för destinationsutveckling och marknadsföring genom Höga Kusten, vilket ger Sollefteå kommun tillgång till gemensamma plattformar, nätverk och utvecklingsinsatser. Detta utgör en viktig grund för synlighet, samverkan och näringslivsutveckling i ett bredare geografiskt sammanhang.

Samtidigt visar genomgången att turismens roll inom Sollefteå kommun i nuläget hanteras genom flera parallella funktioner och processer. Det finns ansvar och arbete kopplat till besöksnäringen, men dessa är fördelade mellan olika delar av organisationen och inte samlade inom en tydligt definierad struktur med ett uttalat helhetsansvar för samordning, prioritering och uppföljning. Detta innebär att arbetet i praktiken i hög grad bygger på informella samverkansformer och personberoende lösningar. Sammantaget pekar detta på ett behov av ökad tydlighet i hur kommunen leder och samordnar turismens utveckling ur ett kommunalt helhetsperspektiv (Destinationsledning, A1).

När det gäller strategisk inriktning framgår att Sollefteå kommun i stor utsträckning förhåller sig till regionala viljeinriktningar och prioriteringar för besöksnäringens utveckling. Den regionala agendan ger viktiga ramar och gemensam riktning, men analysen visar samtidigt att kommunen saknar en lokalt beslutad strategi eller handlingsplan som tydligt formulerar Sollefteås egna behov, ambitioner och prioriteringar för turismens roll i samhällsutvecklingen. Detta innebär att styrningen i nuläget i begränsad utsträckning utgår från lokala förutsättningar, och att möjligheten att aktivt prioritera, följa upp och justera insatser utifrån kommunens egna mål är begränsad (Strategisk planering, A2).

Denna otydlighet i strategisk riktning påverkar även arbetet med uppföljning och mätbarhet. Analysen visar att olika former av data, uppföljningar och underlag tas fram, både på regional och kommunal nivå. Samtidigt saknas i dagsläget tydliga strukturer för hur dessa används samlat som stöd för kommunala beslut, prioriteringar och lärande över tid. Uppföljning sker därmed i huvudsak beskrivande, snarare än som ett aktivt verktyg för styrning och utveckling (Uppföljning och mätbarhet, A3).

Företagens roll framträder som en särskilt central del i analysen. Det är i företagens verksamheter som upplevelser, tjänster och aktiviteter faktiskt genomförs, och där hållbarhet omsätts i praktiken. Dialoger och enkätresultat visar att det finns engagemang och vilja bland företagen, men att deltagande och samverkan i hög grad sker genom enskilda initiativ, projekt eller relationer. Det saknas i nuläget en tydligt strukturerad och långsiktig modell för hur företag systematiskt involveras, ges stöd och följs upp som en del av kommunens arbete med hållbar turismutveckling (Företagsengagemang, A4).

Sammanfattningsvis visar Sektion A att Sollefteå kommun har många viktiga byggstenar på plats, men att dessa ännu inte är fullt sammanlänkade till en sammanhållen helhet. De identifierade gapen rör framför allt behovet av tydligare kommunal samordning, en lokalt förankrad strategisk inriktning samt strukturer som möjliggör systematisk uppföljning och långsiktigt företagsengagemang. Att stärka dessa delar bedöms vara avgörande för att skapa en tydlig röd tråd från analys till slutsats och vidare till prioriterade åtgärder – och för att övriga delar av hållbarhetsarbetet inom socioekonomiska, kulturella och miljömässiga områden ska kunna utvecklas på ett mer samordnat, långsiktigt och effektivt sätt.

A1 – ANSVAR FÖR DESTINATIONSFÖRVALTNING

Detta kriterium behandlar hur destinationen organiserar ansvar, samordning och genomförandeförmåga för hållbar turismutveckling. Fokus ligger på om det finns fungerande strukturer som säkerställer att socioekonomiska, kulturella och miljömässiga frågor hanteras långsiktigt och i samverkan mellan offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle.

Ett tydligt ansvar för destinationsledning är en grundförutsättning för att strategier, uppföljning, företagsengagemang och åtgärder inom hållbar turismutveckling ska kunna omsättas i praktiken. A1 har därmed starka kopplingar till flera efterföljande kriterier, särskilt strategisk inriktning (A2), uppföljning och rapportering (A3), företagsengagemang (A4) samt hantering av besöksvolym och påverkan (A8).

NULÄGE

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) är initiativtagare till denna hållbarhetsanalys och har under flera år haft en central roll i att samordna och driva utvecklingsfrågor för besöksnäringen på destinationsnivå. Arbetet sker i samverkan med kommuner, region och näringsliv och omfattar strategisk destinationsutveckling, marknadsföring och företagsstöd.

I Sollefteå kommun finns ett engagemang i frågor som rör turism och besöksnäring. Dessa frågor hanteras inom flera olika delar av den kommunala organisationen, bland annat inom samhällsplanering, näringslivsutveckling, kultur, miljö och infrastruktur. Turism ingår därmed som en del av flera verksamheters uppdrag, men utan att samlas i en gemensam funktion eller organisatorisk struktur.

Det arbete som bedrivs sker parallellt på olika nivåer:

- Kommunen arbetar med planering, styrdokument och utvecklingsfrågor utifrån sina lagstadgade uppdrag.
- HK Dest arbetar med destinationsutveckling och samverkan ur ett regionalt perspektiv.

Rundabordssamtal, enkäter och kompletterande dialoger visar att det finns en generell medvetenhet om turismens betydelse för lokal utveckling, men också att ansvarsfördelning och samordning uppfattas som komplex av flera aktörer.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

HK Dest har en etablerad roll på regional nivå när det gäller destinationsutveckling, strategiskt arbete, marknadsföring och företagsstöd kopplat till besöksnäringen. Arbetet bedrivs med fokus på samverkan mellan destinationens kommuner och andra regionala aktörer.

Inom Sollefteå kommun hanteras turismrelaterade frågor inom flera förvaltningar och verksamhetsområden. Dessa frågor ingår i ordinarie verksamhetsansvar och styrs av respektive nämnds och förvaltnings uppdrag.

Det finns i Sollefteå kommun en utpekad funktion med ansvar för turismrelaterade frågor, vilket skapar en tydlig kontaktpunkt gentemot regionala och lokala aktörer. Samtidigt visar analysen att samordningen i nuläget i hög grad bygger på personbundna kontakter, projekt och informella samverkansformer, snarare än en långsiktigt etablerad arbetsstruktur med mandat att samla, prioritera och följa upp turismens utveckling ur ett kommunövergripande hållbarhetsperspektiv.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring turism och hållbarhetsfrågor sker i dagsläget genom en kombination av regionala initiativ, kommunala processer, projektbaserade samarbeten och informella kontaktytor. Dessa arbetsformer möjliggör dialog och samverkan, men är i huvudsak kopplade till specifika frågor eller tidsbegränsade sammanhang.

Det finns inga permanent etablerade, återkommande arbetsformer på kommunnivå där turismens socioekonomiska, kulturella och miljömässiga frågor behandlas samlat över tid. Kontakten mellan kommunen och HK Dest sker löpande, men utan en formellt definierad struktur för hur regionala strategier och prioriteringar systematiskt omsätts i kommunala processer och beslut.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

A1 synliggör att det i Sollefteå kommun finns ett tydligt engagemang för besöksnäringens utveckling samt en utpekad funktion med ansvar för turismrelaterade frågor, vilket utgör en viktig grund för fortsatt arbete. Samtidigt framkommer att ansvaret för frågor som berör hållbar destinationsutveckling i praktiken är fördelat över flera förvaltningar och verksamhetsområden, utan att dessa idag hålls samman genom en formaliserad och tvärssektoriell struktur.

På regional nivå fyller Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) en central roll som samordnande aktör för destinationsutveckling, strategiskt arbete och näringslivssamverkan. Detta arbete skapar viktiga ramar, verktyg och gemensamma riktningar för destinationen Höga Kusten som helhet. För Sollefteå kommun innebär detta att det finns tillgång till etablerade strukturer och processer på regional nivå, men att det lokalt finns ett behov av tydligare former för hur detta arbete tas emot, förankras och omsätts i kommunala processer, prioriteringar och beslut.

Analysen visar att hållbarhetsfrågor som rör turism i nuläget ofta hanteras inom respektive sakområde, exempelvis samhällsplanering, kultur, näringsliv eller miljö, snarare än genom ett samlat perspektiv. Detta innebär att turismens socioekonomiska, kulturella och miljömässiga dimensioner inte alltid vägs in tidigt eller konsekvent i kommunens strategiska styrning. I en kommun där frågor om attraktivitet, inflyttning och långsiktig samhällsservice är centrala blir detta särskilt relevant, då turismens utveckling i hög grad påverkar invånarnas vardag, användning av gemensam infrastruktur och tillgång till natur- och kulturmiljöer.

Ett återkommande tema i A1 är att mycket arbete faktiskt genomförs, både regionalt och lokalt, men att kopplingen mellan genomförande, uppföljning och strategisk användning kan stärkas. Det finns i dag olika former av uppföljning och datainsamling, men det är inte alltid tydligt hur dessa underlag används samlat för att stödja prioriteringar och långsiktiga vägval i kommunen.

Utvecklingsbehovet i A1 handlar därför inte om att skapa nya parallella strukturer, utan om att tydliggöra hur befintliga roller, ansvar och arbetssätt kan knytas samman. En mer formaliserad tvärsektoriell arbetsform på kommunal nivå skulle kunna fungera som mottagande och samordnande nod för det regionala destinationsarbetet, skapa bättre intern samordning och säkerställa att turismens perspektiv integreras i kommunens övergripande samhällsutveckling. En sådan struktur bedöms vara en grundläggande förutsättning för att övriga delar av hållbarhetsarbetet – inom socioekonomiska, kulturella och miljömässiga områden – ska kunna utvecklas på ett sammanhållet och långsiktigt sätt.

A2 – STRATEGI OCH HANDLINGSPLAN FÖR DESTINATIONSFÖRVALTNING

Detta kriterium behandlar hur destinationsutveckling formuleras, förankras och styrs genom strategier och handlingsplaner, samt hur dessa relaterar till bredare samhällsplanering och hållbar utveckling. Fokus ligger på i vilken utsträckning det finns en långsiktig, gemensamt förankrad strategisk inriktning för turismens utveckling, hur denna är anpassad till lokala förutsättningar och hur den omsätts i praktiskt genomförande.

En fungerande strategi för destinationsförvaltning ska enligt GSTC:s destinationsstandard inte enbart ange ambitioner för besöksnäringen, utan också tydliggöra hur turismens utveckling relaterar till socioekonomiska, kulturella och miljömässiga frågor i samhället i stort. Strategin ska vidare ha en tydlig koppling till ansvarsfördelning, uppföljning och genomförande, vilket gör A2 nära sammankopplat med kriterierna om organisering (A1), uppföljning och mätbarhet (A3) samt företagens förutsättningar att bidra till genomförandet (A4).

NULÄGE

På regional nivå finns i dag en beslutad och etablerad flerårig destinationsstrategi genom Höga Kustens gemensamma destinationsstrategi mot 2030, framtagen i samverkan mellan kommuner, HK Dest och andra aktörer. Strategin anger en övergripande riktning för hela destinationen Höga Kusten och omfattar ambitioner kopplade till hållbar utveckling, kvalitet, värdskap, klimatansvar och långsiktig konkurrenskraft. Strategin är framtagen gemensamt av destinationens aktörer och utgör en central ram för regional destinationsutveckling.

För Sollefteå kommun innebär detta att det finns en tydlig regional strategisk utgångspunkt att förhålla sig till. Samtidigt visar genomgången av tillgängligt underlag att kommunen i nuläget saknar en egen, politiskt beslutad och samlad flerårig strategi som tydliggör besöksnäringens och turismens roll i den lokala samhällsutvecklingen.

Samtidigt framgår att kommunen i praktiken arbetar utifrån en handlingsplan och pågående processer som uttrycker viljeinriktning och prioriteringar för besöksnäringen, och som används i det operativa arbetet. Dessa dokument fyller en viktig funktion i det dagliga arbetet, men utgör inte ett samlat strategiskt styrdokument med tydlig koppling till kommunens övergripande mål, planering och prioriteringar.

Detta innebär att Sollefteås lokala inriktning i praktiken till stor del formas genom regionala strategier, enskilda projekt och informella prioriteringar. Kopplingen mellan turismens utveckling och kommunens långsiktiga arbete med exempelvis attraktivitet, inflyttning, arbetsmarknad, samhällsservice och fysisk planering är därmed inte fullt ut formaliserad. Det saknas i nuläget en samlad beskrivning av vad Sollefteå vill uppnå med turismens utveckling, vilka målgrupper som är prioriterade och hur dessa ambitioner ska bidra till kommunens övergripande utveckling.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har en etablerad roll på regional nivå när det gäller destinationsutveckling, marknadsföring, företagsstöd och samverkan mellan destinationens kommuner. Arbetet bedrivs med ett tydligt regionalt perspektiv och omfattar långsiktiga utvecklingsfrågor kopplade till besöksnäringen.

Inom Sollefteå kommun hanteras frågor som berör turism och besöksnäring inom flera olika förvaltningar och verksamhetsområden, såsom samhällsplanering, näringslivsutveckling, kultur, miljö och infrastruktur. Dessa frågor ingår som delar av respektive verksamhets uppdrag och styrs av kommunens ordinarie ansvarsfördelning.

Det finns i dag en utpekad kommunal funktion med ansvar för turism- och besöksnärringsfrågor, vilket utgör en viktig grund för det fortsatta arbetet. Samtidigt visar analysen att denna funktion i nuläget har begränsade möjligheter att fullt ut verka som en strategiskt samordnande nod mellan kommunens olika verksamheter och det regionala destinationsarbetet. Arbetet är i hög grad beroende av personbundna kontakter och informella samverkansformer, snarare än av en tydligt etablerad och långsiktigt förankrad arbetsstruktur med mandat att samlar, prioritera och följa upp turismens utveckling ur ett kommunövergripande perspektiv.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring turismrelaterade frågor sker i dag genom en kombination av regionala initiativ, kommunala processer, projektbaserade samarbeten och informella dialoger. Dessa former möjliggör informationsutbyte och samverkan i specifika frågor, men är i huvudsak knutna till avgränsade projekt, evenemang eller tidsbegränsade sammanhang.

Det saknas permanent etablerade och återkommande arbetsformer på kommunnivå där turismens socioekonomiska, kulturella och miljömässiga konsekvenser behandlas samlat och långsiktigt. I stället hanteras turismrelaterade frågor parallellt inom olika delar av organisationen, vilket riskerar att leda till fragmentering och att strategiska samband inte fullt ut tas till vara.

Kontakten mellan Sollefteå kommun och HK Dest sker löpande, men utan en formellt definierad struktur som tydliggör hur regionala strategier och prioriteringar systematiskt ska omsättas i kommunala processer, såsom översiktsplanering, investeringsbeslut, markanvändning och utveckling av samhällsservice.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

A2 visar att Sollefteå kommun befinner sig i ett skede där förutsättningarna för strategisk utveckling av besöksnäringen är under förändring. Flera centrala planerings- och strategiprocesser pågår eller står inför revidering, vilket skapar ett tydligt handlingsutrymme för att stärka kopplingen mellan lokal samhällsplanering och regional destinationsutveckling.

Under rundabordssamtalet framkom att arbetet med kommunens översiktsplan (ÖP) nyligen har inletts. Detta lyftes av deltagare som ett särskilt gynnsamt tillfälle att integrera besöksnäringens

perspektiv tidigt i kommunens långsiktiga planering och att tydligare synkronisera lokala prioriteringar med den regionala inriktningen i Strategi 2030 för Höga Kusten. Samtidigt uttrycktes att besöksnäringens intressen historiskt ofta har kommit in sent i planeringsprocesser, vilket kan begränsa möjligheterna att proaktivt hantera frågor om tillgänglighet, markanvändning, samexistens och långsiktig platsutveckling.

Analysen visar vidare att det finns flera strategiska dokument och viljeinriktningar som berör turism, friluftsliv, kultur, näringsliv och hållbar utveckling, men att dessa i nuläget inte alltid är tydligt sammankopplade eller översatta till gemensamma prioriteringar. Den strategiska riktningen finns därmed i delar, men riskerar att bli fragmenterad när olika perspektiv hanteras parallellt snarare än integrerat.

I relation till den regionala destinationsutvecklingen tillhandahåller HK Dest, genom Strategi 2030, en tydlig övergripande ram för Höga Kusten som plats. För Sollefteå kommun innebär detta både en möjlighet och ett ansvar: möjligheten att verka inom en stark regional struktur, men också behovet av att tydligare formulera kommunens egen viljeinriktning – vad Sollefteå vill uppnå, vilken roll kommunen vill ta inom destinationen och hur turismens utveckling ska bidra till kommunens långsiktiga mål om attraktivitet, livskvalitet och inflyttning.

Utvecklingsbehovet i A2 ligger därför inte i att ta fram en separat destinationsstrategi vid sidan av den regionala, utan i att konkretisera och politiskt förankra en lokal strategisk inriktning för hur besöksnäringen ska integreras i kommunens övergripande utvecklingsarbete. En sådan viljeinriktning kan fungera som en brygga mellan regional strategi och lokal tillämpning, och skapa tydlighet i hur turismens möjligheter och konsekvenser ska vägas in i kommunala beslut och prioriteringar.

Sammantaget visar A2 att Sollefteå kommun har ett tydligt strategiskt utvecklingsutrymme. Genom att använda pågående planprocesser och stärka interna arbetssätt för samordning kan kommunen skapa bättre förutsättningar för att turismens utveckling blir ett medvetet och långsiktigt verktyg i samhällsutvecklingen, snarare än ett perspektiv som hanteras separat eller i efterhand.

A3 – ÖVERVAKNING OCH RAPPORTERING

Detta kriterium behandlar hur destinationen följer upp, analyserar och använder information för att styra och utveckla turismens påverkan över tid. Fokus ligger på i vilken utsträckning det finns tydliga mål, indikatorer och rutiner för uppföljning, samt hur resultat används i beslutsfattande och prioriteringar.

A3 har en nära koppling till både strategisk inriktning (A2) och organisering och ansvar (A1), då uppföljning förutsätter tydliga mål, definierade roller och en gemensam förståelse för vad som ska följas upp – och varför.

NULÄGE

På regional nivå genomförs i dag flera former av uppföljning kopplade till besöksnäringen inom Höga Kusten. Detta inkluderar statistikinsamling, analyser och återkommande uppföljning av destinationens utveckling inom ramen för HK Dests arbete och Strategi 2030. Dessa underlag bidrar med viktig kunskap om besöksflöden, marknadsutveckling och övergripande trender på destinationsnivå.

På lokal nivå i Sollefteå kommun genomförs även uppföljning inom flera relevanta områden, exempelvis kopplat till samhällsplanering, miljö, klimat, näringsliv och service. Däremot framgår det av analysen att uppföljning som specifikt rör besöksnäringens samlade socioekonomiska, kulturella och miljömässiga påverkan i kommunen i nuläget inte sker inom en sammanhållen eller gemensamt definierad struktur.

Avsaknaden av en politiskt beslutad lokal strategi eller tydlig viljeinriktning för besöksnäringens roll i Sollefteå kommun innebär att det saknas en gemensam referensram för vad som ska följas upp lokalt. Uppföljning sker därmed främst sektorsvis eller projektvis, snarare än som en del av ett samlat system för hållbar destinationsutveckling.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Ansvar för uppföljning och rapportering är i dag fördelat mellan flera förvaltningar och funktioner inom Sollefteå kommun, i linje med respektive verksamhets uppdrag. Detta innebär att relevanta data och underlag tas fram, men också att ansvar för analys, sammanvägning och strategisk användning är spritt.

Det finns ingen etablerad kommunövergripande funktion eller arbetsform som har i uppdrag att samla, tolka och använda uppföljningsdata kopplat till besöksnäringens utveckling som helhet. Kopplingen mellan regional uppföljning via HK Dest och lokal användning i kommunala beslutsprocesser är därmed i hög grad beroende av informella kontakter och enskilda initiativ.

Detta innebär inte att uppföljning saknas, utan att den i nuläget inte är systematiskt organiserad utifrån ett gemensamt lokalt mål- och styrperspektiv för turismens utveckling.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring uppföljning sker i dag i begränsad utsträckning. Regional statistik och analyser används som kunskapsunderlag, men det är inte alltid tydligt hur dessa omsätts i lokala prioriteringar, planeringsprocesser eller beslut i Sollefteå kommun.

Under rundabordssamtalet framkom uppfattningen att mycket arbete faktiskt genomförs inom olika delar av organisationen och inom näringen, men att frågan ofta är vad som händer med resultaten av detta arbete. Det lyftes som en utmaning att insikter, erfarenheter och data inte alltid tas vidare in i gemensamma diskussioner om utveckling, prioritering och långsiktig riktning.

Avsaknaden av en tydlig lokal strategi och beslutad handlingsplan bidrar till att uppföljning riskerar att bli reaktiv snarare än styrande. Utan gemensamt definierade mål blir det svårt att avgöra vilka indikatorer som är mest relevanta, hur ofta uppföljning bör ske och hur resultaten ska användas i praktiken.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

A3 visar att förutsättningar för uppföljning och mätbarhet i grunden finns, men att dessa i nuläget inte är samlade i ett sammanhållet system för hållbar destinationsutveckling på kommunal nivå. Det regionala arbetet som bedrivs av HK Dest tillhandahåller viktiga analyser och underlag, men utan en tydligt formulerad lokal viljeinriktning riskerar detta material att få begränsad genomslagskraft i kommunens egna styr- och planeringsprocesser.

Kopplingen till A2 är tydlig: utan en beslutad strategi eller tydlig lokal inriktning för besöksnäringens roll blir uppföljning främst beskrivande, snarare än ett aktivt verktyg för styrning och prioritering. För att uppföljning ska bidra till lärande och utveckling krävs att det finns samsyn kring vad kommunen vill uppnå med turismens utveckling och hur framsteg ska bedömas över tid.

Utvecklingsbehovet ligger därför inte främst i att införa fler mätningar, utan i att skapa en gemensam struktur för hur befintlig och framtida data används strategiskt. Genom att tydligare koppla uppföljning till kommunens planeringsprocesser och till den regionala destinationsutvecklingen kan uppföljning bli ett stöd för långsiktiga beslut, snarare än ett parallellt kunskapsflöde.

Sammantaget visar A3 att uppföljning och mätbarhet behöver ses som en integrerad del av destinationsledningen. För Sollefteå kommun innebär detta att nästa steg i utvecklingen handlar om att koppla samman strategi (A2), organisering (A1) och uppföljning (A3) till ett sammanhängande arbetssätt där kunskap används aktivt för att styra och utveckla besöksnäringen som en del av kommunens övergripande samhällsutveckling.

A4 – FÖRETAGSENGAGEMANG OCH HÅLLBARHETSSTANDARDER

Detta kriterium behandlar hur destinationen skapar förutsättningar för företag att delta i, bidra till och genomföra hållbar turismutveckling i praktiken. Fokus ligger på tillgång till stöd, kompetens, samverkan och tydlighet i förväntningar, samt hur företag involveras i strategiska och operativa processer.

Ett aktivt företagsengagemang är en central förutsättning för att hållbarhetsambitioner ska få genomslag i praktiken. Företagen utgör den operativa nivån i besöksnäringen, där strategier, riktlinjer och mål omsätts till faktiska produkter, tjänster och upplevelser. A4 har därför tydliga kopplingar till strategisk inriktning (A2), uppföljning och rapportering (A3), marknadsföring och kommunikation (A7) samt flera kriterier inom de socioekonomiska och miljömässiga delarna av analysen.

NULÄGE

Analysen visar att företagen i Sollefteå kommun i stor utsträckning utgör själva genomförandepunkten för besöksnäringens hållbarhetsarbete. Det är i företagens verksamheter som upplevelser, aktiviteter och tjänster utvecklas och där konkreta val görs kring resursanvändning, arbetsvillkor, värdskap och lokal förankring.

Enkätundersökningen visar samtidigt att många företag i nuläget saknar ett formaliserat hållbarhetsarbete, även om hållbarhetsfrågor ofta hanteras informellt i den dagliga verksamheten. Flera företag uttrycker vilja att arbeta mer strukturerat med hållbarhet, men upplever osäkerhet kring vilka mål som gäller, hur deras insatser relaterar till destinationens utveckling samt vilket stöd som finns att tillgå.

Det framgår också att kännedom om strategiska dokument, prioriteringar och ansvarsfördelning mellan kommun, destinationsbolag och andra aktörer är begränsad hos flera företag. Detta innebär att företagens hållbarhetsarbete i stor utsträckning sker isolerat, snarare än som en del av en gemensam riktning för destinationens utveckling.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

På regional nivå har Höga Kusten Destinationsutveckling AB en tydlig roll i att stödja företagen genom marknadsföring, kommunikation, utbildningsinsatser, statistik och branschsamverkan. Höga Kusten Turism fungerar som en viktig kanal för företagsnätverk och dialog.

På lokal nivå i Sollefteå kommun finns kontakt med företag genom olika funktioner och sammanhang, exempelvis inom näringslivsutveckling, kultur, evenemang och föreningsliv. Dessa kontakter är värdefulla, men de är inte samlade inom en gemensam struktur för hållbar destinationsutveckling.

Detta innebär att företagsstödet i nuläget i huvudsak är uppdelat mellan regionala och lokala nivåer, där respektive aktör bidrar utifrån sitt uppdrag. Samtidigt saknas en tydligt definierad gemensam

arbetsform där företagens hållbarhetsarbete systematiskt kopplas till kommunens och destinationens övergripande mål, prioriteringar och uppföljning.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samverkan med företag sker i dag främst genom projekt, nätverksträffar, evenemang och riktade insatser. Dessa former skapar viktiga mötesplatser och möjliggör kunskapsutbyte, men är ofta tidsbegränsade och tematiskt avgränsade.

Under rundabordssamtalet framkom att det finns en upplevd brist på tillräckligt kvalificerat stöd för företag som vill ta nästa steg i sitt hållbarhetsarbete. Flera deltagare uttryckte att det ibland är enklare att konstatera att företagen inte efterfrågar stöd, än att säkerställa att rätt kompetens och relevanta rådgivningsformer faktiskt finns tillgängliga.

Detta pekar på ett behov av att tydligare anpassa stödformer till företagens faktiska förutsättningar, särskilt för små och medelstora företag. Samtidigt behöver stödet vara tillräckligt konkret och verksamhetsnära för att upplevas som meningsfullt och genomförbart.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

A4 belyser företagens centrala roll i genomförandet av hållbar turismutveckling och i vilken utsträckning företagen ges förutsättningar att bidra till destinationens övergripande mål. Analysen visar att det finns ett tydligt engagemang och en grundläggande vilja hos många företag i Sollefteå kommun att arbeta med hållbarhetsfrågor, men att detta arbete i stor utsträckning sker informellt och utan tydlig koppling till en gemensam strategisk riktning.

Enkät svar och inspel från rundabordssamtalet pekar på att många företag upplever osäkerhet kring vilka mål som gäller för destinationens utveckling, hur deras egna insatser relaterar till dessa mål och vilket stöd som finns att tillgå. Detta innebär att företagens hållbarhetsarbete riskerar att bli fragmenterat, personberoende och svårt att vidareutveckla över tid, trots att viljan att bidra är närvarande.

Ett centralt utvecklingsområde inom A4 är därför att skapa en tydligare koppling mellan företagens arbete och destinationens övergripande strategier, uppföljning och prioriteringar. En sådan koppling kan bidra till ökad tydlighet för företagen, stärkt lärande mellan aktörer samt bättre underlag för både intern styrning och extern kommunikation. Analysen visar att detta inte i första hand handlar om att införa nya krav, utan om att skapa strukturer som gör det lättare för företag att förstå, delta i och bidra till den gemensamma utvecklingen.

Under rundabordssamtalet framkom även uppfattningen att bristande engagemang från företag ibland förklaras med låg vilja eller intresse, medan det i praktiken ofta handlar om begränsade resurser, tidsbrist och avsaknad av tillgång till kvalificerat och situationsanpassat stöd. Detta indikerar ett behov av att stärka den rådgivande och stödjande kapaciteten i systemet, så att företag i högre grad får praktisk vägledning och anpassat stöd i sitt hållbarhetsarbete, snarare än att ansvaret ensidigt läggs på företagen själva.

I detta sammanhang kan regionala verktyg och initiativ, såsom Responsible Tourism Program i dess vidareutvecklade form med benchmarking baserad på EarthCheck-standard, på sikt fungera som ett kompletterande stöd. En sådan metodik kan bidra till ökad struktur, jämförbarhet och transparens i företagens hållbarhetsarbete, utan att ersätta befintliga certifieringar eller lokala initiativ. Det är samtidigt viktigt att tydliggöra att ägande och utveckling av sådan metodik sker på regional nivå, och att destinationsbolagets roll främst handlar om samordning, förankring och tillämpning i dialog med företagen.

Sammantaget bedöms A4 vara nära kopplat till behovet av tydligare ansvarsfördelning och samordning enligt A1, samt till uppföljningsstrukturer enligt A3. Utan en tydligare strategisk riktning enligt A2 riskerar företagens hållbarhetsarbete att förbli isolerat från destinationens långsiktiga utveckling. Genom att stärka dessa kopplingar kan företagens insatser i högre grad bidra till en samlad, lärande och långsiktigt hållbar utveckling av turismen i Sollefteå kommun.

A5 – INVÅNARENGAGEMANG OCH FEEDBACK

Detta kriterium behandlar hur destinationen arbetar med delaktighet, dialog och inflytande för olika intressenter i utvecklingen av besöksnäringen. Fokus ligger på i vilken utsträckning invånare, näringsliv, civilsamhälle och andra berörda grupper ges möjlighet att bidra till, påverka och ta del av turismens utveckling, samt hur deras perspektiv beaktas i planering och beslutsfattande.

En inkluderande och transparent dialog är en central förutsättning för långsiktig hållbar destinationsutveckling, särskilt i geografiskt stora kommuner där turismens påverkan berör många olika intressen. A5 har därför nära kopplingar till strategisk styrning (A2), samordning och ansvar (A1) samt till företagsengagemang och genomförande (A4).

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns flera etablerade former för dialog och informationsutbyte kopplat till besöksnäringen. På regional nivå genomför Höga Kusten Destinationsutveckling AB återkommande dialoginsatser, bland annat genom informationsmöten, branschträffar och regelbundna attitydundersökningar riktade till lokalbefolkningen. Dessa undersökningar genomförs med några års mellanrum och syftar till att fånga invånarnas syn på besöksnäringens utveckling i Höga Kusten.

Under rundabordssamtalet framkom att resultaten från dessa attitydundersökningar i stort visar en samsyn mellan destinationsbolagets och lokalbefolkningens bild av både fördelar och nackdelar med besöksnäringen. Detta indikerar att det finns en grundläggande förståelse för turismens påverkan och roll i samhället, samt att dialogen i sig upplevs som relevant.

På lokal nivå sker dialog med invånare och civilsamhälle främst genom ordinarie kommunala processer, såsom samråd i plan- och utvecklingsfrågor, föreningsdialoger samt tematiska möten kopplade till specifika projekt eller frågor. Dessa dialogformer är dock i regel inte specifikt inriktade på turismens utveckling, utan hanteras inom bredare samhällsprocesser.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Ansvar för dialog och delaktighet i frågor som berör turism är i nuläget fördelat mellan flera aktörer och nivåer. HK Dest har ett tydligt uppdrag att arbeta med regional dialog och opinionsbildning kring besöksnäringens utveckling, inklusive attitydundersökningar och branschkommunikation.

Sollefteå kommun ansvarar för invånardialog inom ramen för sitt övergripande uppdrag, exempelvis genom planprocesser, utvecklingsdialoger och samverkan med föreningsliv och civilsamhälle. Dessa processer är etablerade och välkända, men saknar i nuläget en tydlig koppling till turismens utveckling som eget sakområde.

Det finns därmed fungerande dialogstrukturer, men inget uttalat ansvar eller samlad funktion för att säkerställa att perspektiv från invånare, civilsamhälle och andra intressenter systematiskt tas tillvara i frågor som specifikt rör besöksnäringens utveckling.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Dialog och delaktighet sker i dag huvudsakligen genom parallella processer. Regionala dialoginsatser, kommunala samråd och projektbaserade möten genomförs var för sig, utan en gemensam struktur som samlar och återkopplar olika perspektiv över tid.

Under rundabordssamtalet uttrycktes att dialog ofta sker reaktivt, det vill säga i samband med konkreta frågor, projekt eller upplevda problem, snarare än som en kontinuerlig och proaktiv del av destinationsutvecklingen. Detta kan innebära att vissa perspektiv – särskilt från boende i mindre orter, föreningsliv eller markanvändare – inte alltid fångas upp i ett tidigt skede.

Samtidigt framkom att det finns ett intresse och en vilja till dialog, samt en upplevelse av att de forum som faktiskt genomförs generellt håller god kvalitet. Utmaningen ligger snarare i kontinuitet, tydlighet och återkoppling, än i avsaknad av dialog i sig.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

A5 visar att det finns etablerade dialogformer och en grundläggande samsyn kring besöksnäringens möjligheter och utmaningar i Sollefteå kommun. Regionala attitydundersökningar och lokala dialogprocesser bidrar till viktiga perspektiv, och resultaten indikerar att lokalbefolkningens upplevelser i stor utsträckning överensstämmer med destinationsbolagets bild av nuläget.

Samtidigt visar analysen att dialogen i nuläget i begränsad utsträckning är strukturerad som en integrerad del av den långsiktiga destinationsutvecklingen. Perspektiv från invånare, civilsamhälle och andra intressenter riskerar därmed att bli punktinsatser snarare än en löpande del av strategiska överväganden och prioriteringar.

Utvecklingsbehovet inom A5 handlar därför inte om att skapa fler dialoger, utan om att tydligare koppla befintliga dialogformer till destinationsledning, strategisk planering och uppföljning. Genom att skapa tydligare samband mellan regional dialog, kommunala processer och lokal tillämpning kan delaktighet bli ett mer aktivt verktyg i utvecklingen av besöksnäringen.

A5 har därmed tydliga kopplingar till behovet av samordning och ansvar enligt A1, strategisk riktning enligt A2 samt företagsengagemang enligt A4. En mer sammanhållen dialogstruktur kan bidra till ökad legitimitet, bättre beslutsunderlag och stärkt förankring av turismens roll i den lokala samhällsutvecklingen.

A6 – BESÖKARNAS ENGAGEMANG OCH FEEDBACK

Detta kriterium behandlar hur destinationen samlar in, följer upp och använder besökarens synpunkter och upplevelser, inklusive aspekter kopplade till hållbarhet. Fokus ligger på om det finns fungerande system för feedback, hur resultaten används och i vilken utsträckning besökare informeras om hållbarhetsfrågor och sitt eget ansvar som gäster på destinationen.

Ett strukturerat arbete med besökarfeedback är en viktig del i att förstå hur turismen upplevs i praktiken och hur utvecklingsinsatser påverkar både kvalitet och hållbarhet över tid. Kriteriet har tydliga kopplingar till uppföljning och rapportering (A3), marknadsföring och information (A7) samt hantering av besöksvolym och påverkan (A8).

NULÄGE

I nuläget används flera olika former av gästundersökningar och feedbackkanaler kopplade till besöksnäringen i Sollefteå kommun och inom Höga Kusten som destination. Dessa kan exempelvis omfatta nationella och regionala undersökningar, företagens egna gästundersökningar samt digital feedback via bokningsplattformar och sociala medier.

Insamlingen av besökarfeedback sker dock i stor utsträckning fragmenterat. Det finns ingen samlad struktur där data systematiskt sammanställs, analyseras och kopplas till hållbarhetsaspekter på destinationsnivå. Resultaten används i huvudsak av enskilda aktörer eller inom specifika projekt, snarare än som ett gemensamt underlag för strategisk utveckling.

Information till besökare om hållbarhetsfrågor förekommer, främst genom destinationskommunikation, besöksinformation och i vissa fall genom företagens egna kanaler. Innehållet fokuserar ofta på inspiration, upplevelser och praktisk information.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

HK Dest har en central roll i destinationskommunikation och marknadsföring, vilket ger goda förutsättningar att nå besökare före, under och efter vistelsen. Samtidigt är ansvaret för hur besökarfeedback ska samlas in, sammanställas och användas som underlag för hållbar destinationsutveckling fördelat mellan flera aktörer och funktioner.

Inom Sollefteå kommun finns relevanta kompetenser och funktioner kopplade till planering, serviceutveckling och samhällsfrågor, men det saknas i nuläget en tydligt formaliserad arbetsform som systematiskt kopplar besökarfeedback till kommunala besluts- och utvecklingsprocesser. Detta innebär att värdefull information om besökarens upplevelser och iakttagelser inte alltid tas tillvara fullt ut i ett kommunövergripande perspektiv.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Arbetet med besökarfeedback präglas i dagsläget av parallella initiativ snarare än samordnade arbetssätt. Det finns potential att utveckla gemensamma rutiner för hur feedback kopplas till uppföljning av mål, identifiering av utvecklingsbehov och prioritering av åtgärder.

En mer strukturerad samordning, exempelvis genom den typ av tvärsektoriell arbetsform som beskrivs under A1, kan skapa bättre förutsättningar för att använda besökarfeedback som ett aktivt verktyg i destinationsutvecklingen. Detta kan även bidra till att knyta samman besökarperspektivet med företagets erfarenheter och invånarnas synpunkter.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Sammantaget visar genomgången att det finns tillgång till besökarfeedback i olika former, men att denna i nuläget inte används fullt ut som ett strategiskt verktyg för hållbar destinationsutveckling i Sollefteå kommun. Besökarnas roll i att bidra till en hållbar utveckling är heller inte alltid tydligt integrerad eller konsekvent kommunicerad. Avsaknaden av en gemensam struktur för insamling, analys och återkoppling begränsar möjligheten att dra lärdomar över tid och omsätta insikter i konkreta förbättringar.

Ett centralt utvecklingsbehov inom A6 är att tydliggöra hur besökarfeedback ska kopplas till ansvar, uppföljning och beslutsprocesser. Liksom i arbetet med invånardialog (A5) bör dialog med besökare ses som ett underlag som föregår beslut och prioriteringar, särskilt i frågor som rör upplevelsekaraktär, belastning på platser och kommunikation kring hållbarhet.

Genom att stärka samordningen mellan destinationsbolaget, kommunen och näringen kan besökarfeedback bli en mer integrerad del av arbetet med uppföljning (A3), kommunikation (A7) och hantering av besöksvolym och påverkan (A8). Detta skapar bättre förutsättningar för en lärande och adaptiv utveckling av besöksnäringen över tid.

Ett perspektiv som kan utvecklas vidare är relationen mellan besökarupplevelse och platsens långsiktiga attraktivitet. Besökare utgör inte enbart tillfälliga gäster, utan kan i vissa fall även vara potentiella framtida invånare, företagare eller återkommande vistelseboende.

I nuläget finns inga tydliga mål eller strukturer som systematiskt kopplar besökarfeedback till frågor om inflyttning eller långsiktig platsattraktivitet. Samtidigt pekar detta på en möjlig utvecklingsinriktning, där insikter från besökare – i dialog med invånarnas perspektiv (A5) – kan bidra till en bredare förståelse för hur Sollefteå uppfattas som plats att leva, verka och besöka.

Ett sådant perspektiv förutsätter dock att kopplingen är tydligt förankrad i den strategiska inriktningen (A2) och att den hanteras med hänsyn till lokalsamhällets behov och ambitioner.

A7 – MARKNADSFÖRING OCH INFORMATION

Detta kriterium behandlar hur destinationen kommunicerar om sina erbjudanden, värden och hållbarhetsambitioner genom marknadsföring och besöksinformation. Fokus ligger på om kommunikationen är korrekt, ansvarsfull och i linje med destinationens långsiktiga mål, samt i vilken utsträckning den bidrar till ökad förståelse för platsens förutsättningar, värden och begränsningar. Kriteriet har tydliga kopplingar till strategisk inriktning (A2), företagsengagemang (A4), besökarengagemang (A6) och hantering av besöksvolym och påverkan (A8).

NULÄGE

Höga Kusten Destinationsutveckling AB ansvarar för destinationsövergripande marknadsföring och kommunikation på regional nivå. Kommunikation sker genom digitala kanaler, kampanjer, pressarbete och samverkan med företag och kommuner. Innehållet präglas i huvudsak av platsens natur- och kulturvärden samt upplevelseutbud, med återkommande inslag av hållbarhet, allemansrätt och respekt för platsen.

I Sollefteå kommun används delar av detta material i lokal kontext, samtidigt som kommunen själv kommunicerar kring platsutveckling, näringsliv och samhällsservice genom egna kanaler. Kopplingen mellan destinationsmarknadsföring och kommunal platskommunikation är i nuläget inte fullt ut formaliserad, vilket innebär att budskap ibland utvecklas parallellt snarare än samordnat.

Det finns rutiner för faktagranskning och uppdatering av innehåll, men dialog med lokala aktörer kring kommunikationens innehåll sker främst genom informella forum och samverkan i specifika projekt.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

HK Dest har den operativa rollen för destinationskommunikation på regional nivå, inklusive kanalval, innehållsproduktion och kampanjplanering. Kommunen har motsvarande ansvar för sin egen kommunikation inom ramen för kommunens uppdrag. I praktiken innebär detta att ansvar för budskap som berör både besöksmål och långsiktig platsutveckling delas mellan flera aktörer.

Det finns en tydlig kapacitet och struktur hos HK Dest för marknadskommunikation, medan den kommunala rollen främst handlar om att säkerställa att turismrelaterade budskap och prioriteringar ligger i linje med kommunens styrning och planering, samt att kommunikationen inte skapar målkonflikter i frågor som rör markanvändning, service, trygghet eller lokalsamhällets behov (A9).

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning mellan HK Dest, kommun och näringsliv sker i huvudsak genom etablerade kontaktytor, samverkansforum och projektbaserade samarbeten. I vilken grad dialog och samråd sker inför kampanjer eller större kommunikativa satsningar kan variera mellan teman och perioder.

Ett utvecklingsområde är en mer systematisk arbetsform för att tidigt fånga upp lokala perspektiv som rör platsens känslighet, kapacitet, lokala prioriteringar och förväntningar, så att kommunikation och marknadsinsatser i högre grad stödjer en gemensam riktning (A2) och bidrar till att förebygga målkonflikter kopplat till volymer och platsers belastning (A8).

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Sammantaget finns en tydlig grund i destinationens marknadsföring och informationsarbete, med etablerade kanaler och en professionell struktur på regional nivå. Utvecklingsbehovet handlar inte primärt om ökad synlighet eller fler budskap, utan om att tydligare koppla kommunikation och information till övriga delar av destinationsledningen. Detta innebär att marknadsföring och besöksinformation i högre grad används som verktyg för att stödja strategisk inriktning, samordning och hållbar utveckling, snarare än som fristående aktiviteter.

En tydligare samordning kan bidra till att kommunikation fungerar som ett verktyg för att stödja strategisk inriktning och genomförande (A2), förstärka företagsengagemang och hållbarhetsarbete (A4) samt utveckla besökarens förståelse för sin roll på platsen (A6).

I detta sammanhang kan ett kompletterande perspektiv vara att besökare i vissa fall också kan vara potentiella framtida invånare, företagare eller återkommande vistelseboende. Det framstår inte som en uttalad strategisk inriktning i nuläget, men kan vara relevant att pröva som möjlig utvecklingsfråga framåt. För att hantera ett sådant perspektiv på ett balanserat sätt behöver det vara förankrat i den strategiska målbilden (A2), bygga på dialog med lokalsamhället (A5) och stödjas av hur besökares upplevelser och feedback tas om hand (A6).

A8 – HANTERING AV BESÖKSVOLYMER OCH AKTIVITETER

Detta kriterium behandlar hur destinationen arbetar med att följa, styra och vid behov anpassa besöksvolymerna och aktiviteter över tid och rum. Fokus ligger på om det finns strukturer och arbetssätt som gör det möjligt att balansera turismens utveckling i relation till lokalsamhällets behov, platsens bärformåga samt natur- och kulturmiljöernas tålighet. A8 har tydliga kopplingar till strategisk inriktning (A2), uppföljning och rapportering (A3), marknadsföring och information (A7) samt till flera kriterier inom de miljömässiga och kulturella delarna av analysen.

NULÄGE

I nuläget finns en övergripande medvetenhet om säsongsvariationer och skillnader i besöksstryck mellan olika platser och tider inom Sollefteå kommun. Turismen präglas av tydliga toppar under vissa perioder, samtidigt som delar av året och vissa geografiska områden har lägre nyttjandegrad. Denna variation är känd av både kommunala aktörer och destinationsbolaget, men hanteras i huvudsak genom generella marknads- och utvecklingsinsatser snarare än genom ett samlat system för besökshantering.

Besöksvolymerna följs i viss utsträckning genom statistik och observationer, men uppföljningen är fragmenterad och sker inte alltid med samma metoder eller tidsperspektiv. Dialog med lokala aktörer och invånare bidrar med kvalitativa bilder av upplevd påverkan, men denna information samlas inte systematiskt på ett sätt som möjliggör jämförelser över tid eller mellan platser. Detta innebär att kunskap om besöksstryck och påverkan i hög grad är situationsbunden och personburen, snarare än samlad i gemensamma rutiner som möjliggör långsiktig analys och förebyggande styrning.

Marknadsföringsinsatser tar delvis hänsyn till säsong och efterfrågan, men kopplingen mellan marknadsföring, kapacitetsfrågor och lokal påverkan är inte alltid tydlig.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

HK Dest har en central roll i att arbeta med marknadsföring, produktutveckling och övergripande destinationsutveckling, inklusive frågor som rör säsongsförlängning och spridning av besökare. Kommunens roll rör främst fysisk planering, infrastruktur, tillstånd, offentlig service och förvaltning av vissa platser och anläggningar som påverkas av besöksvolymerna.

Ansvarsfördelningen innebär att flera aktörer påverkar besöksflöden, men att frågor om kapacitet, belastning och prioriteringar i nuläget hanteras inom respektive organisations ansvarsområden snarare än genom ett gemensamt, formaliserat arbetssätt. Detta gör att åtgärder ofta initieras inom respektive organisation snarare än genom ett gemensamt beslutsunderlag.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samverkan kring besöksvolymen sker främst genom informella dialoger och projektbaserade samarbeten. Det finns i dagsläget ingen etablerad arbetsform där data, observationer och lokala perspektiv regelbundet sammanställs för att ge underlag till gemensamma beslut om exempelvis styrning, spridning eller anpassning av besöksflöden.

En mer strukturerad samordning skulle kunna bidra till att koppla samman marknadsföring, platsutveckling, infrastruktur och lokal dialog på ett mer konsekvent sätt. Detta skulle även skapa bättre förutsättningar för att arbeta förebyggande, snarare än reaktivt, vid förändringar i efterfrågan eller upplevd belastning.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Det samlade intrycket är att hantering av besöksvolymen i Sollefteå i dag sker med god lokal kännedom, men att det saknas ett sammanhållet arbetssätt som knyter samman statistik, lokal kunskap, strategiska mål och konkreta åtgärder, på ett sätt som möjliggör långsiktig styrning, prioritering och uppföljning av besöksflöden.

Avsaknaden av gemensamma arbetssätt gör att strategiska ambitioner inte alltid omsätts i konkreta prioriteringar eller åtgärder.

Ett tydligare arbetssätt för besökshantering skulle kunna stärka kopplingen mellan strategi (A2), uppföljning (A3) och kommunikation (A7). Det finns också en tydlig koppling till frågor om lokal acceptans (A5) och besökares upplevelse (A6), där dialog och återkoppling kan fungera som tidiga signaler för behov av anpassning.

Ett utvecklingsbehov är att skapa en gemensam struktur där kvantitativa data, kvalitativa observationer och lokal dialog samlas och används som underlag för beslut. Detta skulle ge bättre förutsättningar att balansera turismens utveckling över tid, minska risken för negativa effekter och samtidigt stärka destinationens attraktivitet på ett hållbart sätt. Ett sådant arbetssätt är särskilt relevant i ett tidigt skede, då det ger möjlighet att identifiera och hantera potentiella belastnings- och samexistensfrågor innan de utvecklas till mer omfattande konflikter eller kvalitetsproblem.

A9 – PLANBESTÄMMELSER OCH EXPLOATERINGSKONTROLL

Detta kriterium behandlar hur destinationen styr plats, omfattning och utformning av utveckling genom planbestämmelser, riktlinjer och policys. Fokus ligger på om det finns fungerande ramar som säkerställer att turismrelaterad utveckling sker på ett sätt som tar hänsyn till miljömässiga, socioekonomiska och kulturella konsekvenser, samt om allmänhetens deltagande och transparens säkerställs i plan- och beslutsprocesser. A9 har tydliga kopplingar till strategisk inriktning (A2), ansvar för destinationsförvaltning (A1) och hantering av besöksvolym och påverkan (A8).

NULÄGE

Sollefteå kommun arbetar med fysisk planering genom översiktsplan, detaljplaner och andra styrdokument som reglerar markanvändning, bebyggelse och verksamheter, inklusive turismrelaterad utveckling. Dessa processer utgår från lagstadgade krav och omfattar generellt hänsyn till miljö, samhällsintressen och långsiktig utveckling.

Besöksnärlingsrelaterade etableringar och verksamheter prövas inom ramen för befintliga plan- och tillståndprocesser. Det finns därmed formella strukturer för att styra var och hur utveckling får ske. Turism är i nuläget sällan ett explicit fokusområde i planbestämmelserna, utan hanteras främst indirekt som en del av bredare frågor om näringsliv, bostadsutveckling, friluftsliv och besöksintensiva verksamheter, vilket är förenligt med kommunens övergripande planeringslogik.

Allmänheten ges möjlighet till insyn och deltagande i planprocesser enligt gällande lagstiftning, exempelvis genom samråd och granskning. Hur dessa processer upplevs och i vilken utsträckning turismens specifika konsekvenser lyfts fram varierar beroende på ärende och plats.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Det huvudsakliga ansvaret för planbestämmelser och exploateringskontroll ligger hos kommunen, genom politiska beslut och tjänstemannaorganisationen. Kommunen ansvarar för att väga samman olika samhällsintressen, inklusive boende, näringsliv, miljö och infrastruktur.

HK Dest har ingen formell roll i plan- och tillståndprocesser, men påverkar indirekt genom sitt arbete med destinationsutveckling, marknadsföring och dialog med företag och andra aktörer. Det finns i nuläget ingen särskilt utpekad eller systematiskt integrerad roll för att säkerställa att turismens samlade behov och påverkan – exempelvis kopplat till besöksflöden, belastning, samexistens och långsiktig platsanvändning – behandlas explicit och konsekvent i kommunens planprocesser och beslutsunderlag.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordningen mellan fysisk planering och destinationsutveckling sker i dag dels genom ordinarie kommunala planprocesser (exempelvis samråd, granskning och remissförfaranden), dels genom informella kontakter och enskilda dialoger. Samtidigt saknas en etablerad, återkommande arbetsform där turismens utveckling och planeringsfrågor regelbundet behandlas gemensamt i ett samlat och strategiskt perspektiv.

Detta innebär att planbestämmelser i första hand utformas utifrån generella samhällsintressen, medan turismens kumulativa effekter, säsongsvariationer och platsbundna belastning inte alltid fångas upp i ett tidigt skede. Möjligheten att arbeta mer förebyggande och strategiskt med exploateringsfrågor kopplat till turism är därmed begränsad.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Det samlade intrycket är att Sollefteå kommun har fungerande formella processer för planering och exploateringskontroll, men att kopplingen till turismens utveckling och påverkan kan tydliggöras och stärkas. Detta är särskilt relevant i ett skede där nya eller reviderade planeringsprocesser initieras, eftersom tidig integrering av turismens perspektiv kan minska risken för framtida målkonflikter och öka förutsägbarheten i utvecklingen. Avsaknaden av ett tydligt integrerat perspektiv på turismens samlade påverkan i planeringsarbetet innebär en risk för att frågor om besöksflöden, belastning och samexistens hanteras reaktivt snarare än som en del av en långsiktig strategisk helhet.

Ett utvecklingsbehov är att tydligare integrera turismens perspektiv i planbestämmelser och planprocesser, i linje med övergripande strategier (A2) och ansvar för destinationsförvaltning (A1). Detta kan bidra till bättre balans mellan utveckling, lokal acceptans och långsiktig hållbarhet.

Det finns även ett behov av att säkerställa att dialog och samråd inte enbart uppfyller formella krav, utan också ger utrymme för att diskutera turismens konsekvenser för lokalsamhälle, kulturmiljöer och natur. En mer strukturerad samordning mellan kommunens planering och destinationsutveckling skulle kunna stärka transparens, förutsägbarhet och kvalitet i beslutsprocesserna.

A10 – ANPASSNING TILL KLIMATFÖRÄNDRINGAR

Detta kriterium behandlar hur destinationen identifierar och hanterar risker och möjligheter kopplade till klimatförändringar, samt i vilken utsträckning klimatanpassning integreras i planering, utveckling och förvaltning av turismrelaterade verksamheter och miljöer. Fokus ligger på om klimatrelaterade risker beaktas i strategier, planbestämmelser och praktiskt genomförande, samt hur information och kunskap om klimatförändringar görs tillgänglig för aktörer och besökare. Kriteriet har tydliga kopplingar till strategisk inriktning (A2), planering och exploateringskontroll (A9) samt miljörelaterade kriterier i sektion D.

NULÄGE

Klimatförändringar behandlas i flera övergripande styrdokument på kommunal och regional nivå, exempelvis genom klimat- och miljöarbete, risk- och sårbarhetsanalyser samt översiktsplanering. Dessa dokument tar i huvudsak sikte på samhällsfunktioner, infrastruktur, vattenhantering och bebyggelse, och utgör viktiga ramar även för besöksnäringens verksamheter.

Turismens specifika sårbarhet och anpassningsbehov framgår dock i begränsad och ofta indirekt utsträckning i dessa dokument. Klimatrelaterade frågor såsom förändrade vädermönster, ökade extremhändelser, påverkan på natur- och friluftsområden samt säsongsförändringar behandlas i första hand ur ett generellt samhällsperspektiv.

Information om klimatförändringar och dess konsekvenser finns tillgänglig genom olika kanaler, men är inte alltid riktad specifikt till besöksnäringens företag eller besökare, och kopplas sällan tydligt till destinationens utveckling.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Ansvaret för klimatanpassning ligger i huvudsak hos kommunen, genom arbete med planering, riskhantering och hållbar utveckling. Detta omfattar även indirekt besöksnäringens verksamheter och besöksmiljöer.

HK Dest har ingen formell roll i klimatanpassningsarbetet, men berörs genom sitt uppdrag att arbeta med destinationsutveckling, kommunikation och samverkan med företag. I nuläget finns ingen tydligt definierad struktur för hur klimatrelaterade risker och anpassningsfrågor kopplade till turism ska samordnas mellan kommunen och destinationsbolaget.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordningen mellan klimatrelaterad planering och turismens utveckling sker i huvudsak indirekt, genom att turism omfattas av generella samhällsprocesser. Det saknas en etablerad arbetsform där klimatanpassning specifikt kopplas till turismens behov, sårbarheter och möjligheter.

Detta innebär att frågor om exempelvis förändrade säsonger, påverkan på naturbaserade upplevelser, ökad belastning på vissa platser eller behov av anpassad infrastruktur inte alltid hanteras samlat eller långsiktigt ur ett tvärsaktoriellt perspektiv på platsens användning, sårbarhet och utveckling.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Sammantaget finns det strukturer och kunskap kring klimatanpassning på kommunal nivå, men kopplingen till turismens utveckling och specifika förutsättningar kan tydliggöras. Ett utvecklingsbehov är att synliggöra hur klimatförändringar påverkar besöksnäringen över tid och hur detta bör beaktas i strategisk planering, markanvändning och investeringar.

Det finns även behov av att stärka samordningen mellan kommunens klimatarbete och destinationsutvecklingen, så att turismens perspektiv inkluderas tidigt i analys och planering. Detta kan bidra till ökad förutsebarhet och bättre anpassning av både verksamheter och besöksmiljöer.

En tydligare koppling mellan klimatanpassning (A10), strategisk inriktning (A2) och planbestämmelser (A9) bedöms vara viktig för att säkerställa att turismens utveckling sker inom ramar som är långsiktigt hållbara och anpassade till förändrade klimatförutsättningar.

A11 – RISK- OCH KRISHANTERING

Detta kriterium behandlar hur destinationen arbetar med att förebygga, hantera och följa upp risker och krissituationer som kan påverka invånare, besökare och turismrelaterade verksamheter. Fokus ligger på om det finns ändamålsenliga planer, tydliga rutiner för ansvar och kommunikation samt tillgång till resurser för att hantera olika typer av kriser. Kriteriet omfattar såväl akuta händelser som långsiktiga risker och har tydliga kopplingar till klimatanpassning (A10), trygghet och säkerhet (B7) samt flera miljörelaterade kriterier i sektion D.

NULÄGE

Sollefteå kommun har etablerade strukturer för risk- och krishantering som en del av sitt lagstadgade ansvar. Detta omfattar bland annat risk- och sårbarhetsanalyser, beredskapsplaner samt rutiner för samverkan med relevanta myndigheter och aktörer vid händelser som kan påverka samhällsfunktioner.

Dessa strukturer är i första hand utformade för att hantera risker ur ett brett samhällsperspektiv, såsom naturhändelser, olyckor, hälsa och säkerhet. Turism och besöksnäring omfattas i huvudsak som en del av det bredare samhällsperspektivet, snarare än som ett särskilt avgränsat fokusområde i planerna.

Information om krishantering och säkerhet kommuniceras genom etablerade kanaler, men är inte alltid anpassad till besökare eller besöksnäringföretag, särskilt när det gäller tillfälliga besökare och säsongsvariationer.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Kommunen har ett tydligt ansvar för risk- och krishantering inom sitt geografiska område, inklusive samordning med regionala och nationella aktörer. Detta ansvar omfattar även situationer där besökare påverkas.

HK Dest har ingen formell roll i krisberedskapen, men har genom sitt uppdrag en viktig funktion som kommunikations- och samverkanslänk till besöksnäringföretag och besökare. I nuläget finns dock inga tydligt formaliserade roller eller rutiner som klargör hur destinationsbolaget involveras före, under eller efter en krissituation.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samverkan vid kriser sker huvudsakligen genom kommunens ordinarie strukturer. Kopplingen till besöksnäringens aktörer bygger i stor utsträckning på befintliga nätverk och informella kontaktvägar.

Det saknas i nuläget en tydligt etablerad arbetsform där risk- och krishantering systematiskt kopplas till besöksnäringens särskilda förutsättningar, exempelvis gällande kommunikation till besökare, samordning med boendeanläggningar eller hantering av händelser under högsäsong. Detta kan påverka tydligheten och effektiviteten i hanteringen när besöksnäringens intressen berörs.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Sammantaget finns grundläggande strukturer för risk- och krishantering på plats, men ett utvecklingsbehov rör hur turismens perspektiv integreras tydligare i dessa system. Besöksnäringen innebär särskilda förutsättningar, såsom tillfälliga besökare, språkliga behov och variationer över året, som behöver beaktas i planering och kommunikation.

Det finns behov av att tydliggöra roller och samverkansformer mellan kommunen och HK Dest, särskilt kopplat till informationsspridning och samordning gentemot besöksnäringens företag och besökare.

En stärkt koppling mellan risk- och krishantering (A11), klimatanpassning (A10) och trygghet och säkerhet (B7) bedöms vara viktig för att skapa en mer sammanhållen och förutsebar hantering av risker som påverkar destinationen. Detta kan bidra till ökad trygghet för både invånare och besökare samt stärka destinationens förmåga att hantera framtida händelser på ett samordnat och långsiktigt hållbart sätt.

SOCIOEKONOMISK HÅLLBARHET

Sektion B behandlar hur turismen bidrar till – och påverkar – den socioekonomiska utvecklingen i Sollefteå kommun. Fokus ligger på lokal ekonomi, arbetsmarknad, företagande, rättvisa villkor och lokalsamhällets möjlighet att ta del av de värden som skapas genom besöksnäringen. Centralt i sektionen är hur nyttor och kostnader hänger ihop, och hur arbetet kan bidra till en långsiktig och lokalt förankrad samhällsutveckling.

Utgångspunkten för socioekonomisk hållbarhet är att besöksnäringen ska bidra till livskraftiga lokalsamhällen. Det kan handla om fler och bättre arbetstillfällen, möjligheter till lokal företagsutveckling, trygga och rättvisa villkor samt att ekonomiska effekter i så hög grad som möjligt stannar lokalt. Samtidigt behöver utvecklingen ske på ett sätt som fungerar tillsammans med andra samhällsfunktioner och som stärker platsens attraktionskraft för boende, företagande och inflyttning.

I en kommun som Sollefteå, med tydlig landsbygdskaraktär och demografiska utmaningar, får dessa frågor särskild betydelse. Turismen kan bidra till sysselsättning, serviceunderlag och entreprenörskap, men detta hänger också samman med kompetensförsörjning, arbetsmiljö, företagsstöd, upphandling, fysisk planering och dialog med lokalsamhället.

Sektion B bygger vidare på förutsättningarna i Sektion A. Tydlighet i ansvarsfördelning, samordning och uppföljning skapar bättre förutsättningar för att relevanta insatser inom socioekonomisk hållbarhet ska kunna bli långsiktiga, samordnade och möjliga att följa över tid. Genom kriterierna i Sektion B beskrivs därför nuläge och arbetssätt kopplat till mätning av ekonomiska effekter, stöd till företag och lokala värdekedjor, arbetsvillkor och karriärmöjligheter, förebyggande av exploatering och diskriminering, nyttjanderätt samt trygghet, säkerhet och tillgänglighet.

SAMMANFATTANDE ANALYS – SEKTION B: SOCIOEKONOMISK HÅLLBARHET

Sektion B visar att det finns flera relevanta strukturer och pågående arbetssätt som berör socioekonomisk hållbarhet i Sollefteå kommun. Samtidigt hanteras många av dessa frågor i dag genom ordinarie system och ansvarsområden, där kopplingen till turismens bidrag i vissa delar kan tydliggöras ytterligare. Det gäller exempelvis hur turismens bidrag till lokal ekonomi, sysselsättning och värdeskapande synliggörs (B1), hur kompetens- och arbetsmarknadsfrågor relateras till besöksnäringens behov (B2) samt hur lokala värdekedjor och entreprenörskap kan stärkas genom samverkan (B3).

En central utgångspunkt i sektionen är att socioekonomisk hållbarhet inte enbart är en fråga för företag inom besöksnäringen. Kommunens roller som arbetsgivare, utbildnings- och kompetensaktör, upphandlare, planmyndighet och samhällsutvecklare påverkar i hög grad de lokala förutsättningarna för företagande, sysselsättning och ekonomisk stabilitet. Här finns en tydlig potential att stärka kopplingarna mellan kommunala processer och besöksnäringens utveckling, så att turismens bidrag lättare kan förstärkas, förankras lokalt och ge spridningseffekter i den lokala ekonomin.

I detta sammanhang blir även kopplingen till platsens sociala attraktivitet tydlig. Möjligheter till arbete, företagande och försörjning – liksom upplevelsen av trygghet, inkludering och fungerande vardagsliv – är centrala faktorer för både lokalbefolkningens trivsel och för människors beslut att stanna kvar, återvända eller på sikt flytta till kommunen. Turismens utveckling kan här bidra indirekt, genom att skapa arbetstillfällen, bredda näringslivet och stärka serviceunderlag, snarare än genom att fungera som ett mål i sig.

Flera kriterier i sektionen berör trygghet, rättigheter och inkludering (B5, B7, B8). Dessa områden har i Sverige tydliga lagkrav och etablerade ansvarsförhållanden, vilket innebär att grundläggande strukturer finns på plats. En utvecklingsmöjlighet ligger i hur dessa perspektiv i högre grad kan integreras i gemensamma arbetssätt mellan kommun, näringsliv och destinationsbolag, så att de blir en mer aktiv del av hur besöksrelaterad utveckling planeras, kommuniceras och följs upp.

Ett återkommande tema i Sektion B är mätbarhet och uppföljning. Underlag och statistik finns i olika former, men det varierar hur tydligt de används som beslutsstöd och hur de kopplas till prioriteringar och gemensamt lärande över tid. Detta påverkar möjligheten att successivt följa hur besöksnäringens verksamheter bidrar till sysselsättning, lokal värdeskapande och platsens långsiktiga socioekonomiska hållbarhet.

Sammanfattningsvis pekar Sektion B på tre övergripande utvecklingsområden:

- starkt samordning mellan kommun, HK Dest, näringsliv och andra relevanta aktörer
- tydligare strukturer för uppföljning, analys och återkoppling
- ett fortsatt brett synsätt där turismens utveckling ses som en del av kommunens samlade samhällsutveckling

Dessa utvecklingsområden har tydliga kopplingar till ansvar och samordning, strategisk inriktning, uppföljning och företagsengagemang som behandlas i Sektion A, och utgör tillsammans viktiga förutsättningar för att besöksnäringen ska kunna bidra till långsiktiga sociala och lokalekonomiska värden i Sollefteå kommun.

B1 – MÄTNING AV TURISMENS EKONOMISKA BETYDELSE

Detta kriterium behandlar hur destinationen följer upp och synliggör turismens ekonomiska betydelse, inklusive direkta och indirekta effekter på lokal och regional nivå. Fokus ligger på om det finns strukturer för insamling, analys och rapportering av ekonomiska data kopplade till turism, samt hur denna kunskap används som underlag för strategiska beslut. Samtidigt kräver kriteriet en realistisk förståelse för vilka delar av denna uppföljning som kan hanteras lokalt, och vilka som förutsätter samverkan med nationella statistiksystem, forskning och akademi.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns tillgång till viss statistik som berör besöksnäringen, framför allt genom nationella och regionala källor såsom gästnattsstatistik, besöksvolym och i viss mån uppskattningar av konsumtion. Dessa uppgifter används i huvudsak på regional nivå och inom det destinationsövergripande arbete som bedrivs av Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest).

Förutsättningarna är samtidigt i nuläget begränsade för att på lokal nivå ta fram heltäckande och tillförlitliga beräkningar av turismens samlade ekonomiska bidrag, inklusive indirekta och inducerade effekter såsom sysselsättning, skatteintäkter och spridningseffekter i andra branscher. Sådana analyser kräver avancerade ekonomiska modeller, tillgång till omfattande datamaterial och metodstöd som normalt endast finns hos nationella myndigheter, forskningsinstitutioner eller genom akademiska samarbeten.

Den svenska besöksnäringens statistiksystem har dessutom under en längre period präglats av metodförändringar och bristande kontinuitet. Under flera år har vissa centrala mätningar varit begränsade eller helt pausade, vilket har påverkat möjligheten att följa utvecklingen över tid. Även om arbetet med att återuppta och förbättra statistiken på nationell nivå pågår, innebär detta att det historiska jämförelseunderlaget är ojämnt och i vissa delar osäkert.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

HK Dest har en etablerad roll i att använda och kommunicera tillgänglig regional och nationell turismstatistik inom destinationsutveckling och marknadsföring. Rollen omfattar dock inte att producera egna ekonomiska effektanalyser på kommunnivå, utan bygger på att tolka och tillämpa befintliga datakällor.

Inom Sollefteå kommun finns inget utpekat ansvar för att sammanställa eller analysera turismens ekonomiska betydelse i sin helhet. Ekonomiska frågor hanteras inom olika delar av den kommunala organisationen, men utan en samlad struktur där turismens bidrag systematiskt synliggörs som ett strategiskt underlag för beslut. Detta speglar snarare strukturella begränsningar än brist på ambition.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordningen kring ekonomisk turismdata sker i dag främst genom regionala sammanhang och genom användning av nationellt framtaget statistikunderlag. Det finns i nuläget inga etablerade arbetsformer där Sollefteå kommun, HK Dest och externa kunskapsaktörer gemensamt arbetar med att fördjupa förståelsen av turismens ekonomiska effekter på lokal nivå.

Förutsättningarna för att utveckla detta ligger i samverkan snarare än i lokala initiativ. Fördjupade analyser av turismens ekonomiska betydelse kräver samarbete med nationella myndigheter, statistikproducenter, forskning och i vissa fall akademiska miljöer som kan bidra med metodik, kvalitetssäkring och långsiktighet.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

B1 synliggör en grundläggande strukturell utmaning: behovet av att förstå och kommunicera turismens ekonomiska betydelse står i kontrast till de faktiska möjligheterna att fullt ut mäta och använda denna kunskap som beslutsunderlag på lokal nivå. Tillgången till statistik har under senare år förbättrats, bland annat genom nationella satsningar såsom Tillväxtverkets statistikportal, vilket ger bättre förutsättningar än tidigare att följa delar av turismens ekonomiska utveckling på kommun- och destinationsnivå.

Samtidigt är den tillgängliga statistiken i huvudsak framtagen för nationell eller regional användning och behöver tolkas, kompletteras och sättas i ett lokalt sammanhang för att fungera som relevant och användbar kunskap i kommunala och destinationsrelaterade beslutsprocesser.

Utvecklingsbehovet ligger därför inte i att kommunen eller destinationsbolaget ska bygga upp avancerad effektmodellering, utan i att tydligare definiera hur Sollefteå vill vara mottagare, användare och 'översättare' av extern statistik in i kommunala, regionala och besöksnärsrelaterade prioriteringar och dialogprocesser. Det innebär att:

- relevanta nyckeltal och indikatorer behöver väljas ut och följas konsekvent,
- underlagen behöver kompletteras med lokala observationer och kvalitativa källor,
- och resultaten behöver kunna kopplas till prioriteringar i destinationsutveckling, näringslivsarbete och samhällsplanering.

I detta sammanhang är det också relevant att uppmärksamma hur företagsengagemang och samverkan indirekt kan bidra till lokalekonomiska effekter, även när dessa inte enkelt låter sig kvantifieras. Erfarenheter från strukturerade utvecklingsprogram, såsom Responsible Tourism Program (RTP), visar att företag genom gemensam metodik och dialog kan stärka samverkan, identifiera gemensamma möjligheter och utveckla mer robusta arbetssätt.

RTP ägs och drivs av Region Västerbotten och används i nuläget där, men kan som en möjlig väg framåt illustrera hur benchmarking baserad på EarthCheck-standard på sikt kan bidra till ökad systematik, jämförbarhet och lärande i företagens utvecklingsarbete (koppling till A4), vilket i förlängningen kan stärka lokala värdekedjor (koppling till B3) och ge bättre underlag för att beskriva turismens värdeskapande.

På längre sikt finns ett behov av att ingå i bredare samarbeten kring kunskapsutveckling, där kommuner, destinationer, nationella aktörer och forskning gemensamt bidrar till mer robusta och jämförbara metoder. B1 har därmed tydliga kopplingar till A1–A4 samt till B3 och fungerar som en viktig grund för en mer informerad dialog om turismens roll i lokal och regional utveckling.

B2 – ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH KARRIÄRMÖJLIGHETER

Detta kriterium behandlar hur destinationen bidrar till att främja anständiga arbetsvillkor, kompetensutveckling och långsiktiga karriärmöjligheter inom turismen. Fokus ligger på tillgång till utbildning, jämlika arbetsvillkor, inkludering på arbetsmarknaden samt system för uppföljning och hantering av arbetsmiljöfrågor. Kriteriet berör både näringslivets ansvar och det offentliga roll i att skapa goda förutsättningar för en attraktiv och hållbar arbetsmarknad inom besöksnäringen.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns tillgång till olika former av utbildningar och kompetensutvecklingsinsatser som är relevanta för turism och besöksnäring, främst genom regionala utbildningsanordnare, yrkesutbildningar och vuxenutbildning. Dessa är dock i begränsad utsträckning samlade under en tydlig turisminriktad struktur, och kopplingen mellan utbildningsutbud och besöksnäringens faktiska kompetensbehov är i nuläget inte tydligt etablerad i en turisminriktad struktur.

Besöksnäringens företag i området omfattas av gällande arbetsrättslig lagstiftning och kollektivavtal där sådana finns, vilket utgör en grund för anständiga arbetsvillkor. Samtidigt präglas besöksnäringen av säsongsvariationer, deltidsanställningar och en relativt hög personalomsättning, vilket påverkar möjligheterna till långsiktiga karriärvägar. Det finns i nuläget begränsat med dokumentation som samlat beskriver hur besöksnäringens företag arbetar strategiskt med kompetensförsörjning, arbetsmiljö och karriärutveckling.

När det gäller inkludering på arbetsmarknaden finns exempel på att besöksnäringen erbjuder instegsjobb och möjligheter för unga, nyanlända och andra grupper att komma in i arbetslivet. Dessa insatser sker dock ofta på företagsnivå eller genom generella arbetsmarknadsåtgärder, snarare än som en del av en sammanhållen destinationsstrategi för kompetens och arbetsvillkor inom turismen.

System för uppföljning av arbetsvillkor och hantering av klagomål finns främst genom befintliga strukturer såsom fackliga organisationer, arbetsmiljölagstiftning och tillsynsmyndigheter. Det finns däremot få exempel på destinationsövergripande rutiner eller forum där arbetsvillkor inom turismen följs upp samlat eller diskuteras strategiskt.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Frågor som rör arbetsvillkor, kompetensutveckling och karriärmöjligheter hanteras i dag inom flera parallella strukturer. Offentliga aktörer har roller genom ordinarie uppdrag, lagstiftning och tillsyn, medan det direkta arbetsgivaransvaret ligger hos de enskilda besöksnäringens företag.

HK Dest har i nuläget ingen formell roll kopplad till arbetsvillkor eller kompetensförsörjning, men fungerar som samlande aktör för företagsutveckling och nätverk på regional nivå. Det är i nuläget inte tydligt formaliserat hur besöksnäringens långsiktiga kompetensbehov ska identifieras, kommuniceras och mötas i samverkan mellan företag, kommun och regionala aktörer.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordningen kring arbetsvillkor och kompetensutveckling sker i dag huvudsakligen genom generella strukturer, såsom utbildningssystem, arbetsmarknadsinsatser och näringslivsfrämjande arbete, snarare än genom turismspecifika forum. Dialog mellan utbildningsaktörer, kommun och besöksnäringens företag förekommer, men är ofta projektbaserad eller beroende av enskilda initiativ.

Besöksnäringen kännetecknas av säsongsvariationer och en hög andel små företag, vilket försvårar långsiktig kompetensplanering och utveckling av tydliga karriärvägar. Det finns begränsade exempel på gemensamma arbetsformer där företag tillsammans arbetar med kompetensutveckling, arbetsmiljö eller rekrytering ur ett destinationsperspektiv.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

B2 visar att det finns grundläggande förutsättningar för anständiga arbetsvillkor genom lagstiftning och etablerade system, men att arbetsvillkor, kompetensförsörjning och karriärmöjligheter i begränsad utsträckning hanteras som en samlad del av destinationsutvecklingen. Detta innebär att besöksnäringens särskilda förutsättningar – säsong, småskalighet, arbetskraftsbehov och behov av långsiktig kompetens – riskerar att få mindre strategisk uppmärksamhet än vad som krävs för att stärka näringens attraktivitet över tid.

Ett centralt utvecklingsbehov är att tydligare koppla besöksnäringen till kommunens och regionens arbete med kompetensförsörjning, utbildningsplanering och arbetsmarknadsinsatser, så att utbildningsutbud och stödinsatser i högre grad kan utgå från företagens faktiska behov och säsongsförutsättningar. En mer strukturerad dialog kan också bidra till att synliggöra gemensamma behov mellan företag, minska sårbarhet kopplad till säsongsarbete och stärka förutsättningarna för långsiktiga karriärvägar.

I en landsbygdskommun där attraktivitet och inflyttning är strategiska frågor finns även ett tydligt samband mellan besöksnäringens arbetsvillkor och platsens långsiktiga utveckling. Turismen kan fungera både som instegsmarknad och som en väg till etablering och inflyttning, men detta förutsätter att arbetsvillkor, arbetsmiljö och utvecklingsmöjligheter upplevs som långsiktigt hållbara.

B2 har därmed tydliga kopplingar till strategisk inriktning (A2), uppföljning och rapportering (A3) samt företagsengagemang (A4). En förbättrad samordning enligt A1 kan skapa bättre förutsättningar att hantera B2 som en strategisk utvecklingsfråga snarare än enbart som en generell arbetsmarknadsfråga.

B3 – STÖD TILL LOKALA ENTREPRENÖRER OCH RÄTTVIS HANDEL

Detta kriterium behandlar hur destinationen bidrar till att stärka lokala entreprenörer, leverantörskedjor och rättvis handel inom besöksnäringen, med syfte att säkerställa att turismens ekonomiska nyttor i hög grad stannar lokalt. Fokus ligger på i vilken utsträckning lokala företag, producenter och tjänsteleverantörer ges möjligheter att bli en del av turismens värdekedja, samt hur detta stöds genom rådgivning, marknadstillträde och samverkan. Kriteriet har tydliga samband med företagsengagemang (A4), strategisk inriktning (A2) och uppföljning av ekonomiska effekter (B1).

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns en bas av små och medelstora företag inom besöksnäringen, liksom lokala producenter inom exempelvis livsmedel, hantverk, kultur och naturbaserade upplevelser. Dessa aktörer bidrar till sysselsättning och platsutveckling.

HK Dest arbetar med att synliggöra företag och produkter genom marknadsföring, nätverk, mötesformer och plattformar på regional nivå, vilket ger lokala aktörer möjlighet till ökad synlighet, kontaktbyggande och marknadstillträde. Samtidigt varierar förutsättningarna mellan företag i fråga om marknadstillträde, synlighet och integration i värdekedjor.

Kommunens upphandlingar och inköp påverkar också lokala leverantörskedjor. I nuläget är det inte tydligt i vilken utsträckning upphandling och näringslivsarbete systematiskt kopplas till turismens utveckling och ambitionen om att nyttor ska stanna lokalt.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

HK Dest har en tydlig roll i att främja lokala företag genom synlighet, samverkan och affärsutveckling på destinationsnivå. Kommunens roll berör näringslivsarbete, upphandlingar, planering och beslut som påverkar företagens förutsättningar, men dessa funktioner är ofta organisatoriskt åtskilda från destinationsutvecklingen. I praktiken innebär detta att flera delar av kommunens arbete påverkar lokala värdekedjor, men att kopplingen till turismens utveckling i nuläget ofta hanteras indirekt.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samverkan sker i dag främst genom projekt, nätverk och enskilda initiativ. Inom ramen för gällande upphandlingslagstiftning finns generella möjligheter att arbeta strategiskt med dialog inför upphandlingar, hållbarhetskrav och upphandlingsformer som kan underlätta för mindre aktörer att delta, där det är relevant.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

B3 visar att det finns en god lokal bas av entreprenörer och producenter i Sollefteå kommun, och att både Höga Kusten Destinationsutveckling AB och Höga Kusten Turism redan i dag bidrar till synlighet, nätverk, mötesplatser och marknadstillträde på regional nivå. Vid rundabordssamtalet framkom att både Höga Kusten Destinationsutveckling AB och Höga Kusten Turism bjuder in till olika typer av möten i syfte att skapa kontakter och underlätta samverkan.

Samtidigt framträder ett mönster där dessa insatser i huvudsak sker genom projekt, enskilda initiativ eller parallella processer, snarare än inom ramen för en sammanhållen och långsiktigt strukturerad stöd- och samordningslogik.

I diskussionerna lyftes även den regionala livsmedelsstrategin, som ägs av Länsstyrelsen, fram som ett exempel på ett strategiskt ramverk där genomförandet på lokal nivå upplevs som en utmaning. Flera deltagare beskrev ett behov av tydligare handlingsplaner för att strategiska ambitioner ska omsättas i konkret handling och affärsutveckling.

Utvecklingsbehovet handlar främst om att stärka kopplingen mellan destinationsutveckling, kommunens näringslivsarbete och kommunens inköps-/upphandlingsfunktioner, så att lokala värdekedjor kan stärkas mer systematiskt och så att turismens ekonomiska nyttor i högre grad stannar lokalt.

En sådan inriktning kan bidra till ökad lokal förankring och bättre spridningseffekter, vilket även kopplar till B1 (hur turismens ekonomiska bidrag synliggörs och förstås). För att skapa genomförandekraft krävs samtidigt strukturer för företagsdialog och samverkan (A4) samt en tydligare ansvars och samordningslogik i destinationsledningen (A1), så att lokala entreprenörer och leverantörer blir en integrerad del av destinationens utvecklingsarbete, snarare än något som hanteras parallellt.

I detta sammanhang kan det även vara relevant att pröva hur regionala verktyg för företagsutveckling och benchmarking på sikt kan stärka arbetet med lokala värdekedjor. Responsible Tourism Program (RTP), som ägs och drivs av Region Västerbotten och i nuläget används där, kan ses som ett illustrativt exempel på en metodik som genom strukturerad dialog, uppföljning och gemensamma indikatorer kan stimulera företags samverkan och mer systematiska inköps- och leverantörsstrategier. Även om RTP inte är etablerat i Sollefteå kommun i dag, kan ett motsvarande arbetssätt – om det skulle övervägas framåt – bidra till att synliggöra och stärka lokala leverantörskedjor, skapa gemensamma initiativ mellan företag och förbättra jämförbarhet och transparens i arbetet (koppling till A4 och A3).

Sammantaget innebär detta att B3 har tydliga kopplingar till strategisk inriktning (A2), företagsengagemang (A4), uppföljning (A3) och mätning av ekonomiska effekter (B1). En mer sammanhållen struktur mellan dessa delar kan stärka förutsättningarna för att lokala entreprenörer får större genomslag i turismens värdekedja och att nyttor i större utsträckning stannar i Sollefteå kommun.

B4 – STÖD TILL LOKALSAMHÄLLET

Detta kriterium behandlar hur destinationen möjliggör och uppmuntrar ett ansvarsfullt bidrag från turismens aktörer, besökare och andra intressenter till lokalsamhällets utveckling. Fokus ligger på om det finns strukturer som säkerställer att bidrag sker på ett transparent, respektfullt och långsiktigt sätt.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns ett aktivt föreningsliv och lokalt engagemang som bidrar till social hållbarhet och platsidentitet. Det förekommer exempel på att företag och besökare bidrar till lokala sammanhang, exempelvis genom sponsring, evenemang, föreningssamarbeten eller stöd till enskilda projekt, vilket bidrar till lokalt engagemang och social sammanhållning. Kopplingen mellan turismen och lokala initiativ framstår i stor utsträckning som informell och situationsbunden.

Det finns i nuläget inga gemensamt etablerade ramar som samlar, synliggör och vägleder sådana insatser på ett mer systematiskt sätt, samt gemensamma principer för hur stöd till lokalsamhället bör utformas i relation till turism.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Kommunen har ett övergripande ansvar för lokalsamhällets utveckling genom service, välfärd, kultur, föreningsstöd och samhällsplanering. HK Dest kan bidra genom att koppla samman besöksnäringen med lokala sammanhang genom evenemang, kommunikation och samverkan med företag, men ansvar och roller för att samordna eller vägleda turismens bidrag är inte tydligt formaliserade.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordningen sker i huvudsak genom informella kontakter och tillfälliga samarbeten. Det finns ett utrymme att utveckla tydligare kanaler för dialog med föreningsliv och lokala initiativ, samt att klargöra hur företag och besökare kan bidra på ett sätt som är förankrat i lokalsamhällets prioriteringar.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

B4 visar att det i Sollefteå kommun finns ett starkt lokalsamhälle med hög grad av engagemang, föreningsliv och lokal initiativkraft, vilket utgör en viktig grund för social och socioekonomisk hållbarhet. Det finns också exempel på att turismens aktörer redan i dag bidrar till lokala sammanhang genom sponsring, evenemang och samverkan med föreningsliv och lokala initiativ.

Samtidigt framgår det att dessa bidrag i nuläget i huvudsak sker genom enskilda initiativ och informella sammanhang, snarare än genom gemensamma strukturer som säkerställer långsiktighet, transparens och tydlig lokal förankring.

Utvecklingsbehovet handlar därför inte om att skapa mer engagemang, utan om att skapa tydligare kopplingar mellan befintligt lokalt engagemang och turismens utveckling. I avsaknad av gemensamma ramar riskerar stödinsatser, sponsring och samverkan att bli ojämnt fördelade, personberoende eller svåra att följa upp över tid. Detta kan i förlängningen påverka hur turismen upplevs lokalt och i vilken utsträckning den uppfattas som meningsfull och relevant för invånarnas vardag.

En central aspekt i B4 är sambandet mellan lokal delaktighet, legitimitet och långsiktig destinationsutveckling. När lokalsamhällets prioriteringar, behov och perspektiv inte tydligt kopplas till turismens utveckling finns en risk att turismen uppfattas som något som sker vid sidan av – snarare än som en integrerad del av platsens utveckling. Här är dialog med invånare (koppling till A5) en grundläggande förutsättning, inte minst för att identifiera var och hur turismens bidrag kan göra faktisk nytta lokalt.

B4 har också tydliga samband med företagens roll i lokalsamhället. Genom ett mer strukturerat företagsengagemang (koppling till A4) kan besöksnäringens företag ges bättre förutsättningar att bidra till lokala sammanhang på ett sätt som är förankrat, transparent och långsiktigt hållbart. Detta kan handla om samverkan med föreningsliv, kultur, evenemang eller service som är viktig för både invånare och besökare.

En mer sammanhållen ansats till stöd av lokalsamhället kan även bidra till att tydliggöra turismens socioekonomiska nyttor, inte bara i ekonomiska termer utan även i form av social sammanhållning, mötesplatser och lokal attraktivitet. Detta knyter an till B1–B3, där frågan om lokalt värdeskapande, spridningseffekter och lokal förankring är central, samt till A1 där tydligare roller och samordning utgör en grundförutsättning.

Sammantaget pekar B4 på behovet av att gå från välvilja och enskilda initiativ till mer medvetna strukturer för hur turism och lokalsamhälle samverkar. Ett sådant steg kan stärka både lokal acceptans och långsiktig hållbarhet, och bidra till att turismen i högre grad upplevs som ett gemensamt utvecklingsprojekt för Sollefteå kommun – inte enbart som en näringsgren eller besöksaktivitet.

B5 – FÖREBYGGANDE AV EXPLOATERING OCH DISKRIMINERING

Detta kriterium behandlar hur destinationen säkerställer att turismen utvecklas i linje med grundläggande mänskliga rättigheter och internationella normer. Fokus ligger på förebyggande arbete mot exploatering, diskriminering, trakasserier och andra former av kränkningar, särskilt gentemot barn, unga, kvinnor, HBTQ-personer och andra grupper som kan vara särskilt utsatta.

I en hållbar turismutveckling är detta en grundläggande fråga. Turism ska inte bidra till eller försvåra arbetet mot social utsatthet, utan tvärtom bedrivs på ett sätt som stärker trygghet, respekt och jämlikhet – både för invånare och besökare. Här krävs tydliga ramar, samverkan mellan aktörer och ett aktivt förebyggande arbete.

NULÄGE

I Sverige finns ett starkt rättsligt ramverk som reglerar mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, diskriminering och skydd mot exploatering. Dessa lagar gäller även för besöksnäringens företag i Sollefteå kommun. Samtidigt visar nuläget att kopplingen mellan dessa regelverk och ett samlat destinationsperspektiv inte alltid är tydlig.

Turismens aktörer verkar inom olika branscher och nätverk, vilket innebär att arbetssätt och rutiner i hög grad formas inom respektive bransch och verksamhet. Det finns exempel på att hotell och andra boendeanläggningar nationellt och regionalt ingår i nätverk eller initiativ som syftar till att förebygga sexuell exploatering, ofta i samverkan med polis och andra myndigheter. Däremot framgår det inte tydligt i vilken utsträckning sådana strukturer är etablerade eller samordnade lokalt i Sollefteå ur ett destinationsövergripande perspektiv.

Det finns också en generell medvetenhet om vikten av trygghet och säkerhet för både invånare och besökare, men frågor om exploatering och diskriminering behandlas ofta indirekt eller inom andra sammanhang, snarare än som en tydlig del av turismens hållbarhetsarbete.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Kommunen har ett tydligt ansvar för att lagar och regelverk efterlevs, i samverkan med myndigheter som polis, socialtjänst och andra relevanta aktörer. Detta omfattar även förebyggande arbete mot människohandel, våld, exploatering och diskriminering.

Besöksnäringens aktörer, såsom hotell, boendeanläggningar, arrangörer och transportföretag, har samtidigt ett eget ansvar för att bedriva sin verksamhet på ett ansvarsfullt sätt. Detta kan inkludera interna policys, utbildning av personal och samverkan i branschspecifika nätverk som arbetar mot exempelvis sexuell exploatering av barn inom resor och turism.

HK Dest har en möjlig roll som samordnande och kunskapsspridande aktör på destinationsnivå, exempelvis genom att synliggöra goda exempel, främja anslutning till relevanta uppförandekoder och

underlätta dialog mellan företag, kommun och myndigheter. I nuläget är denna roll dock inte tydligt formaliserad inom ramen för detta kriterium.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samverkan mellan besöksnäringens aktörer och myndigheter sker i dag främst genom befintliga samhällsstrukturer, snarare än genom särskilda turismrelaterade samverkansformer. Detta innebär att viktiga frågor om exploatering och diskriminering riskerar att hanteras reaktivt snarare än förebyggande i ett destinationsperspektiv.

Ett utvecklingsområde är att stärka strukturer för samordning, där turismens aktörer kan få tillgång till gemensam kunskap, riktlinjer och kontaktvägar. Detta kan exempelvis omfatta:

- dialog mellan hotell och andra boendeanläggningar kring gemensamma rutiner,
- samverkan med polis och sociala myndigheter i förebyggande syfte,
- gemensam information och utbildning om riskindikatorer och ansvar.

En sådan samordning kan bidra till att skapa tryggare miljöer och öka förutsättningarna för tidig upptäckt och förebyggande insatser.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Genomgången av B5 visar att Sollefteå kommun verkar inom ett starkt nationellt och lokalt ramverk för skydd av mänskliga rättigheter, likabehandling och förebyggande av exploatering. Dessa frågor hanteras i första hand genom lagstiftning, tillsyn och ordinarie samhällsstrukturer, vilket innebär att grundläggande skyddsmekanismer finns på plats även i ett turismperspektiv.

Samtidigt framgår att kopplingen mellan dessa strukturer och ett samlat arbete för hållbar turismutveckling i nuläget inte alltid är tydligt integrerad. Frågor om exploatering, diskriminering och utsatthet behandlas huvudsakligen som generella samhällsfrågor, snarare än som en integrerad del av destinationsutvecklingen. Detta innebär att turismens särskilda förutsättningar – såsom tillfälliga vistelser, säsongsvariationer och möten mellan olika kulturer och maktpositioner – inte alltid adresseras explicit.

Ett identifierat utvecklingsbehov är därför att tydligare synliggöra hur förebyggande arbete mot exploatering och diskriminering relaterar till turismens utveckling. Detta handlar inte om att skapa parallella system, utan om att stärka samordning, kunskapsspridning och dialog mellan kommunen, turismens aktörer och relevanta myndigheter. Genom gemensamma riktlinjer, informationsinsatser och samverkan kan ansvar och förväntningar tydliggöras på ett sätt som är anpassat till besöksnäringens kontext.

Här finns tydliga kopplingar till trygghet och säkerhet (B7), företagsengagemang (A4) och destinationsledning (A1). Ett mer strukturerat och förebyggande arbetssätt inom B5 kan bidra till att stärka destinationens sociala hållbarhet, öka tryggheten för både invånare och besökare samt minska risken för att turismens utveckling oavsiktligt bidrar till utsatthet eller ojämlikhet.

B6 – EGENDOMS- OCH NYTTJANDERÄTT

Detta kriterium behandlar hur destinationen säkerställer att lagar och regelverk kring äganderätt, markanvändning och nyttjanderätt tillämpas på ett sätt som respekterar lokalsamhällets behov, kollektiva rättigheter och långsiktig samhällsutveckling. I ett turismperspektiv är detta särskilt viktigt eftersom turism ofta innebär ett ökat tryck på mark, bostäder och gemensamma resurser.

En hållbar turismutveckling förutsätter att utveckling sker med respekt för lokalbefolkningens tillgång till bostäder, natur- och kulturområden samt möjligheten att bo, leva och verka i destinationen även på lång sikt.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns ett tydligt juridiskt ramverk som reglerar äganderätt, planläggning, markanvändning och tillträde till resurser, i linje med svensk lagstiftning. Dessa regelverk tillämpas vid exploatering, byggnation och annan utveckling, inklusive turismrelaterade satsningar.

I nuläget finns inga tydliga indikationer på omfattande konflikter kopplade till markägande, tvångsförflyttningar eller begränsad tillgång till viktiga resurser till följd av turism. Samtidigt befinner sig Sollefteå i ett sammanhang där turismen ses som en potentiell motor för lokal utveckling, vilket på sikt kan öka intresset för fritidsboenden, besöksrelaterad exploatering och investeringar i attraktiva lägen.

Erfarenheter från andra destinationer, särskilt alpina områden och kustdestinationer, visar att en snabb utbyggnad av fritidsboenden och turistanläggningar kan få betydande konsekvenser. Dessa kan inkludera stigande bostadspriser, minskad tillgång till permanentboenden för lokalbefolkningen samt ökade levnadskostnader som påverkar både invånare och lokala företag. Även om Sollefteå i dagsläget inte befinner sig i en sådan situation, är detta ett perspektiv som är relevant att beakta i ett förebyggande skede.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Kommunen har ett tydligt ansvar för fysisk planering, markanvändning och bostadsförsörjning, inklusive att väga samman intressen kopplade till näringslivsutveckling, boende, naturvärden och social hållbarhet. Detta ansvar är centralt även ur ett turismperspektiv.

Besöksnäringens aktörer och destinationsbolaget har ingen formell beslutanderätt i mark- och planfrågor, men kan spela en viktig roll genom att bidra med kunskap om turismens behov, konsekvenser och utvecklingstrender. HK Dest kan här fungera som en kanal för att synliggöra hur turismrelaterad utveckling påverkar lokalsamhället, både positivt och negativt, och bidra till ett mer informerat beslutsunderlag.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

I nuläget hanteras mark- och planfrågor främst inom ordinarie kommunala processer, där turismens perspektiv inte alltid är systematiskt integrerat. Detta kan i praktiken innebära att turismrelaterad exploatering bedöms utifrån enskilda projekt snarare än utifrån långsiktiga, kumulativa effekter på bostadsmarknad, tillgång till mark och lokal livskvalitet.

Ett utvecklingsområde är att stärka samordningen mellan samhällsplanering, näringsliv, bostadsförsörjning och destinationsutveckling. Genom att föra in turismens perspektiv tidigt i planprocesser kan kommunen bättre balansera behovet av utveckling med skydd av lokal tillgång till bostäder och resurser.

Här finns också utrymme för att använda erfarenheter från andra destinationer som lärande exempel, för att undvika negativa effekter som i efterhand är svåra att korrigera.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

B6 visar att Sollefteå kommun i nuläget har ett stabilt juridiskt ramverk för äganderätt, markanvändning och nyttjanderätt, och att dessa regelverk tillämpas inom ramen för fysisk planering och exploateringskontroll. I dagsläget finns inga tydliga tecken på att turismen skapar omfattande konflikter kopplade till markäggande, tvångsförflyttning eller begränsad tillgång till bostäder och resurser.

Vid rundabordssamtalet lyftes exempel på potentiella målkonflikter kopplade till renskötsel, skogsbruk och skoterleder, där olika näringar och användningsintressen möts i samma landskap. Det framkom även att dessa frågor uppmärksammas inom kommunens planeringsarbete, bland annat genom synpunkter från översiktsplanerare i remissförfaranden. Samtidigt uttrycktes behov av tydligare strukturer för hur dessa intressekonflikter kan hanteras samlat och långsiktigt, särskilt i relation till turismens utveckling.

Samtidigt visar analysen att turismen betraktas som ett potentiellt utvecklingsområde, vilket på sikt kan påverka efterfrågan på mark, fritidsboenden och attraktiva lägen. Erfarenheter från andra destinationer visar att sådana förändringar kan få långsiktiga socioekonomiska konsekvenser om de inte hanteras i ett tidigt skede. Mot denna bakgrund framträder ett behov av ett mer förebyggande och strategiskt förhållningssätt.

Ett centralt utvecklingsområde är att tydligare integrera turismens perspektiv i kommunens långsiktiga arbete med samhällsplanering och bostadsförsörjning. Detta innebär att turismens kumulativa effekter – snarare än enskilda projekt – behöver beaktas i planeringsprocesser, i dialog mellan berörda förvaltningar och i relation till destinationens övergripande utvecklingsmål.

Här finns tydliga kopplingar till destinationsledning (A1), strategisk inriktning (A2) och hantering av besöksvolym och påverkan (A8). Ett proaktivt arbete inom B6 kan bidra till att säkerställa att turismens utveckling stärker platsens attraktivitet för både invånare och besökare, utan att skapa målkonflikter kring boende, markanvändning eller tillgång till gemensamma resurser på längre sikt.

B7 – TRYGGHET OCH SÄKERHET

Detta kriterium behandlar hur destinationen arbetar för att förebygga, övervaka och hantera trygghets-, säkerhets- och hälsorisker som berör både invånare och besökare. Ett välfungerande system för trygghet och säkerhet är en grundläggande förutsättning för hållbar turismutveckling och hänger nära samman med samhällsplanering, krisberedskap och långsiktig riskhantering.

I ett förändrat klimat och i takt med att turism utvecklas och breddas till nya platser och säsonger blir frågor om säkerhet, naturrelaterade risker och robust samhällsstruktur alltmer centrala.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns etablerade strukturer för trygghet, säkerhet och krisberedskap, i linje med kommunens ansvar enligt lagstiftning. Arbetet sker i samverkan med relevanta myndigheter och omfattar bland annat risk- och sårbarhetsanalyser, krisledningsorganisation samt tillsyn kopplad till brandskydd, hälsa och säkerhet.

Turismens säkerhetsaspekter hanteras i stor utsträckning inom dessa befintliga system, snarare än genom särskilda turismanpassade strukturer. Detta innebär att besökare i huvudsak omfattas av samma trygghets- och säkerhetsarbete som invånare, vilket är en styrka ur ett samhällsperspektiv.

Samtidigt innebär turismens utveckling att fler människor vistas i natur- och landsbygdsområden, ofta under tider och förhållanden som ställer särskilda krav på säkerhet, information och förebyggande arbete. Klimatförändringar medför dessutom ökade risker kopplade till extrema väderhändelser, såsom kraftig nederbörd, översvämningar, ras och skred, vilket förstärker behovet av ett långsiktigt och integrerat riskperspektiv.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Kommunen har det övergripande ansvaret för trygghet, säkerhet och krisberedskap, inklusive planering, tillsyn och samverkan med räddningstjänst, polis och andra berörda aktörer. Detta ansvar omfattar även områden och verksamheter som påverkas av turism.

Destinationsbolaget och besöksnäringens aktörer har ingen formell roll i krisledning, men kan bidra genom att sprida information, uppmärksamma risker och säkerställa att besökare får korrekt och aktuell information om säkerhet, beteende i naturmiljöer och vad som gäller vid störningar eller krissituationer.

En tydligare rollfördelning och samverkan mellan kommunens säkerhetsarbete och destinationsutvecklingen kan bidra till att stärka både förebyggande arbete och kommunikation riktad till besökare.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

I nuläget sker samordning kring trygghet och säkerhet främst inom ramen för kommunens ordinarie processer. Turismens perspektiv fångas inte alltid systematiskt i detta arbete, vilket kan innebära att förändrade besöksmönster, nya aktiviteter eller ökat nyttjande av känsliga områden inte fullt ut beaktas i riskbedömningar och planering.

Ett utvecklingsområde är att stärka kopplingen mellan säkerhetsarbete, samhällsplanering och destinationsutveckling. Detta inkluderar att tidigt beakta hur turismens utveckling påverkar belastning på naturmiljöer, infrastruktur och riskutsatta områden, särskilt i ett klimat där extrema väderhändelser förväntas bli vanligare.

Genom ökad dialog mellan berörda förvaltningar, destinationsbolaget och andra aktörer kan risker identifieras i ett tidigt skede och förebyggande åtgärder integreras i planering och utveckling.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Analysen av B7 visar att Sollefteå kommun har väl etablerade strukturer för trygghet, säkerhet och krisberedskap som omfattar hela det geografiska området, inklusive platser och verksamheter som berörs av turism. Detta innebär att besökare i huvudsak omfattas av samma skydd och beredskap som invånare, vilket är en tydlig styrka ur ett samhällsperspektiv.

Samtidigt framgår att turismens utveckling medför särskilda förutsättningar som inte alltid är fullt integrerade i säkerhetsarbetet. Ökat nyttjande av natur- och landsbygdsområden, nya aktiviteter, säsongvariationer och klimatrelaterade risker ställer ökade krav på förebyggande arbete, information och samordning. I nuläget hanteras dessa aspekter främst indirekt, snarare än genom ett samlat turismsperspektiv.

Ett identifierat utvecklingsbehov är därför att stärka kopplingen mellan trygghets- och säkerhetsarbete, samhällsplanering och destinationsutveckling. Detta kan bidra till att risker identifieras tidigare, att säkerhetsaspekter integreras i planering av platser och aktiviteter samt att kommunikationen till besökare blir mer anpassad till faktiska förhållanden och riskbilder.

B7 har tydliga samband med planbestämmelser och exploateringskontroll (A9), klimatanpassning (A10) och risk- och krishantering (A11). Ett mer sammanhållet arbetssätt mellan dessa områden kan stärka destinationens robusthet, öka tryggheten för både invånare och besökare och bidra till en långsiktigt hållbar utveckling av turismen i Sollefteå kommun.

B8 – TILLGÄNGLIGHET FÖR ALLA

Detta kriterium behandlar hur destinationen arbetar för att säkerställa att platser, anläggningar och tjänster är tillgängliga för alla, inklusive personer med funktionsnedsättning och andra med särskilda tillgänglighetsbehov. Tillgänglighet är en central del av hållbar turismutveckling och har betydelse långt bortom besöksnäringen, då samma miljöer, tjänster och infrastrukturer används av invånare, företag och besökare.

Ett tillgängligt samhälle bidrar till ökad delaktighet, jämlikhet och livskvalitet, samtidigt som det stärker destinationens attraktivitet för både besökare och potentiella nya invånare.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns generella regelverk och riktlinjer för tillgänglighet som följer nationell lagstiftning och gällande bygg- och planbestämmelser. Dessa tillämpas främst inom ramen för offentlig miljö, fastigheter och samhällsservice.

När det gäller besöksmål, natur- och kulturmiljöer samt turismrelaterade anläggningar finns dock begränsad samlad information om tillgänglighetsnivåer. Det saknas i nuläget en sammanhållen bild av hur stor andel av destinationens viktiga besöksmål som är tillgängliga för olika behov, samt vilka anpassningar som finns eller saknas.

Tillgänglighetsinformation förekommer i viss utsträckning i kommunikation och marknadsföring, men är inte systematiskt strukturerad eller konsekvent presenterad. Detta kan göra det svårt för både besökare och invånare att planera sin vistelse eller vardag utifrån sina behov.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Kommunen har det övergripande ansvaret för tillgänglighet i offentlig miljö och i kommunala verksamheter. Detta omfattar fysisk tillgänglighet, information och service, men är i huvudsak inte särskilt inriktat på turismens specifika behov.

Destinationsbolaget har en roll i att synliggöra besöksmål, upplevelser och service, men saknar i nuläget ett tydligt mandat eller en etablerad metod för att arbeta systematiskt med tillgänglighet ur ett destinationsperspektiv.

Analysen indikerar även att tillgången till specialiserad funktionsrätts- och tillgänglighetskompetens inte är tydligt integrerad i destinationsutvecklingen. Detta kan begränsa möjligheten att arbeta strategiskt och långsiktigt med tillgänglighet som utvecklingsområde.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Arbetet med tillgänglighet sker i dag främst inom respektive verksamhetsområde, snarare än genom samordnade processer som omfattar både samhällsplanering, destinationsutveckling och marknadsföring. Detta innebär att tillgänglighet ofta hanteras som en teknisk eller regelstyrd fråga, snarare än som en strategisk resurs för platsutveckling.

Det finns en utvecklingspotential i att arbeta mer tvärsektoriellt med tillgänglighet, där kommunala funktioner, destinationsbolaget och externa kompetenser samverkar. Genom att involvera funktionsrättsexperter och företrädare för olika behov kan tillgänglighet integreras tidigare i planering, utveckling och kommunikation.

Ett sådant arbetssätt kan bidra till att identifiera både hinder och möjligheter, särskilt i relation till naturbaserade upplevelser, kulturmiljöer och vardagsnära service som är viktiga för såväl invånare som besökare.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

B8 visar att tillgänglighet i Sollefteå kommun i huvudsak hanteras inom ramen för gällande lagstiftning och etablerade kommunala processer. Detta innebär att grundläggande krav på tillgänglighet i offentlig miljö och kommunala verksamheter beaktas. Samtidigt framgår att tillgänglighet i ett destinationsperspektiv i nuläget är fragmenterat och i begränsad utsträckning betraktas som en strategisk utvecklingsfråga.

Det saknas en samlad bild av tillgängligheten vid besöksmål, anläggningar och upplevelser, liksom strukturerad och konsekvent information riktad till besökare och invånare. Detta begränsar möjligheten för personer med olika behov att planera sin vistelse eller vardag, och innebär att destinationens faktiska tillgänglighet inte fullt ut synliggörs eller tas tillvara.

Vid rundabordssamtalet framkom att ett tillgänglighetsprojekt genomfördes för ett antal år sedan, där flera platser och besöksmål analyserades. Samtidigt uttrycktes en upplevelse av att resultaten från detta arbete i begränsad utsträckning efterlevs eller följs upp i dag. Detta pekar på ett utvecklingsbehov kopplat till kontinuitet och långsiktig förvaltning snarare än till brist på analys eller ambition.

Ett centralt utvecklingsbehov är att lyfta tillgänglighet från enbart regelefterlevnad till en integrerad del av destinationsutvecklingen. Detta inkluderar att samla och strukturera kunskap om tillgänglighet, att involvera funktionsrättskompetens i planering och utveckling samt att tydligare koppla tillgänglighetsfrågor till kommunikation och marknadsföring.

Här finns tydliga kopplingar till strategisk inriktning (A2), uppföljning och rapportering (A3) samt marknadsföring och information (A7). Ett mer systematiskt arbete med tillgänglighet kan bidra till ökad delaktighet, stärkt social hållbarhet och ökad attraktivitet för fler målgrupper. I ett bredare perspektiv kan detta även stödja kommunens arbete med livskvalitet, inflyttning och långsiktig samhällsutveckling, där tillgängliga miljöer gynnar både invånare och besökare.

KULTURELL HÅLLBARHET

Sektion C behandlar hur turismens utveckling förhåller sig till kulturarv, kulturella uttryck och lokala värden i Sollefteå kommun. Fokus ligger på hur kulturella tillgångar identifieras, skyddas, används och förmedlas, samt på i vilken utsträckning turism bidrar till att stärka – snarare än urholka – platsens kulturella identitet och lokalsamhällets inflytande över sina egna berättelser och resurser.

Utgångspunkten är att turismutveckling ska ske med respekt för både materiella och immateriella kulturvärden. Det handlar om att värna byggt kulturarv, kulturlandskap, traditioner, språk, berättelser och kreativa uttryck, men också om hur dessa används i besöksupplevelser på ett sätt som är lokalt förankrat, respektfullt och till gagn för lokalsamhället. Kultur ses därmed inte enbart som en resurs för besökare, utan som en levande del av vardagen för dem som bor och verkar på platsen.

I Sollefteå kommun finns ett rikt kulturarv och starka lokala uttryck kopplade till historia, natur, industri, föreningsliv och vardagskultur. Samtidigt framkom under rundabordssamtalen att kulturens roll i diskussionen om platsutveckling och besöksnäring ofta upplevs som otydlig. Kultur beskrevs som närvarande, men sällan strategiskt prioriterad och i begränsad utsträckning integrerad i turismens utveckling, marknadsföring och långsiktiga planering.

I en kommun med tydlig landsbygdskaraktär och stark lokal identitet kan kultur spela en viktig roll för attraktionskraft, sammanhang och stolthet – både för invånare och besökare. Samtidigt kräver detta medvetna val kring hur kulturarv tillgängliggörs, hur besök hanteras vid känsliga platser och hur lokalsamhällets rätt till sina platser och uttryck säkerställs även vid en eventuell ökning av besök.

Sektion C bygger vidare på förutsättningarna i Sektion A. Utan tydlig ansvarsfördelning, samordning och långsiktigt arbetssätt riskerar kulturfrågor att hamna mellan verksamhetsområden eller behandlas isolerat. Ett fungerande ansvar för destinationsledning (dvs. styrning och samordning av destinationsutvecklingen i samverkan mellan kommunen och HK Dest) är därför en grundförutsättning för att kulturella värden ska kunna integreras i turismutvecklingen på ett sammanhållet sätt och med respekt för lokala sammanhang.

Genom kriterierna i Sektion C analyseras i vilken utsträckning det finns strukturer för att skydda och utveckla kulturarv, stödja immateriella kulturuttryck, säkerställa lokalsamhällets tillgång till natur- och kulturområden, hantera besök vid känsliga platser samt tillhandahålla korrekt och förankrad tolkning av platsens betydelse. Analysen belyser både befintliga styrkor och identifierar områden där ett tydligare fokus på kultur kan bidra till en mer sammanhållen och långsiktigt hållbar destinationsutveckling i Sollefteå kommun.

SAMMANFATTANDE ANALYS – SEKTION C: KULTURELL HÅLLBARHET

Sektion C belyser hur kulturella värden – både materiella och immateriella – identifieras, skyddas, används och utvecklas i Sollefteå kommun. Analysen visar att kommunen har betydande kulturella tillgångar och att grundläggande skyddsmekanismer finns på plats, särskilt genom samhällsplanering, kulturmiljöarbete och etablerade regelverk. Samtidigt framträder att kultur i begränsad utsträckning behandlas som en samlad och strategisk del av platsutvecklingen och den platsutveckling som sker i relation till besöksnäringen.

En central iakttagelse är att kultur ofta hanteras sektorsvis och reaktivt. Det innebär att enskilda frågor kan fungera väl inom respektive system, men att helheten – exempelvis hur kulturmiljöer används och slits, hur lokala berättelser förmedlas och hur lokalsamhällets inflytande säkerställs – saknar en tydlig gemensam ram. Rundabordssamtalen förstärker bilden av att kultur, och särskilt immateriellt kulturarv, upplevs som närvarande i vardag och civilsamhälle men svagt synligt i strategiska diskussioner om attraktivitet, identitet och långsiktiga prioriteringar.

Ett återkommande mönster i kriterierna är avsaknad av strukturerad samordning mellan kulturansvar, platsutveckling och besöksrelaterad användning av kulturmiljöer och kulturuttryck. När kultur används i evenemang, platskommunikation eller besöksupplevelser sker detta ofta utan ett gemensamt arbetssätt för hur lokal förankring, bevarande, tillgänglighet och slitage ska balanseras över tid. Detta skapar en risk för att kulturmiljöer och kulturuttryck antingen underutnyttjas, genom att de inte prioriteras eller synliggörs, eller används på ett sätt som på sikt försvagar deras värden och legitimitet.

Analysen visar också att immateriellt kulturarv i stor utsträckning bärs av ideella krafter och lokala initiativ. Detta är en tydlig styrka, men innebär samtidigt en sårbarhet. Utan strukturer för kontinuitet, dokumentation, återkoppling och samverkan riskerar kunskaper, berättelser och praktiker att bli personberoende och svåra att föra vidare. Ett utvecklingsbehov är därför att skapa arbetsformer som stärker lokal delaktighet och inflytande, samtidigt som kulturens långsiktiga utveckling ges utrymme utan att reduceras till ett verktyg för andra syften.

Sammantaget pekar Sektion C på ett utvecklingsbehov som i första hand handlar om att tydligare erkänna kulturens roll i den samlade platsutvecklingen och skapa förutsättningar för samordning. Kulturell hållbarhet handlar ytterst om att stärka tillhörighet, kontinuitet och mening för dem som bor och verkar på platsen, vilket i sin tur bidrar till attraktivitet och kvalitet även för besökare.

För att stärka den kulturella hållbarheten i Sollefteå kommun bedöms det vara särskilt viktigt att:

- tydligare integrera kulturens roll i platsutveckling, samhällsplanering och den platsutveckling som sker i relation till besöksnäringen
- stärka samordningen mellan kommunens funktioner och andra aktörer som berörs av kulturmiljöer och kulturuttryck
- skapa strukturer som säkerställer lokal delaktighet, inflytande och kontinuitet, särskilt för immateriellt kulturarv
- säkerställa att kommunikation och tolkning av platsens kultur sker korrekt, respektfullt och lokalt förankrat

Sektion C har därmed tydliga kopplingar till frågor om ansvar, samordning och dialog, samt till kriterier kopplade till kommunikation och besöksrelaterad användning av platsens värden, där kulturmiljöer och kulturuttryck behöver skyddas och utvecklas över tid.

C1 – SKYDD AV KULTURELLA TILLGÅNGAR

Detta kriterium behandlar hur kulturella tillgångar identifieras, skyddas, förvaltas och vid behov restaureras, med fokus på både byggt kulturarv och kulturlandskap. Kulturella värden utgör en central del av platsens identitet, historia och livsmiljö och är av betydelse för invånare, civilsamhälle, näringsliv och offentlig verksamhet. Skydd och förvaltning av kulturarv är i grunden ett samhällsansvar och sträcker sig bortom besöksnäringen, även om turism i vissa fall kan innebära ökad användning och exponering av kulturmiljöer.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns ett brett spektrum av kulturella tillgångar, inklusive byggnader, miljöer och landskap med kulturhistoriska värden. Dessa är identifierade genom kommunala och regionala inventeringar, översiktsplanearbete samt genom kulturmiljöunderlag som tas fram i samband med plan- och byggprocesser. Kulturmiljöfrågor hanteras främst inom ramen för kommunens ordinarie arbete med samhällsplanering, kulturverksamhet och fysisk planering.

Det finns etablerade arbetssätt för att bedöma kulturvärden vid exploatering och förändringar av markanvändning. Samtidigt framkom i rundabordssamtalen att kultur ofta upplevs behandlas separat från andra utvecklingsfrågor. Kultur beskrevs som närvarande i planer och dokument, men med begränsad synlighet i övergripande diskussioner om platsutveckling, prioriteringar och framtida inriktning.

När kulturmiljöer används i besöksrelaterade sammanhang saknas i nuläget en samlad, gemensam ram för hur användning, tillgänglighet, slitage och bevarande bör balanseras över tid. Detta gäller både mer etablerade besöksmål och mindre, lokalt betydelsefulla platser som samtidigt har stor betydelse för invånarnas vardag och identitet.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Ansvaret för skydd och förvaltning av kulturella tillgångar ligger i första hand hos kommunen, med stöd i plan- och bygglagen, kulturmiljölagen och andra relevanta regelverk. Ansvaret är fördelat mellan flera kommunala funktioner, såsom samhällsplanering, kulturverksamhet och miljöfunktioner.

Det finns i nuläget ingen tydligt formaliserad struktur som systematiskt kopplar samman kulturarv med platsutveckling och användning, inklusive frågor som rör besök, tillgänglighet och kommunikation. Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har inget formellt ansvar för kulturmiljövård, men berörs indirekt genom marknadsföring, berättelser om platsen och samverkan kring besöksmål. Samspelet mellan kommunens ansvar för kulturarv och destinationsbolagets arbete är i nuläget inte tydligt beskrivet i ett gemensamt utvecklingsperspektiv.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring kulturella tillgångar sker huvudsakligen inom ramen för ordinarie planprocesser och vid enskilda projekt. Det saknas i nuläget en långsiktig och sammanhållen arbetsform där kulturarv, användning och platsutveckling återkommande behandlas gemensamt.

Avsaknaden av en sådan struktur innebär att frågor om bevarande, tillgänglighet och användning i hög grad hanteras från fall till fall. Det finns dock förutsättningar för ökad samordning genom regelbunden dialog mellan kommunens olika funktioner och andra aktörer som berörs av kulturmiljöer, däribland destinationsbolaget, föreningsliv och lokala initiativ.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

C1 visar att Sollefteå kommun har grundläggande förutsättningar för att identifiera och skydda kulturella tillgångar genom lagstiftning, planering och etablerade arbetssätt. Utvecklingsbehovet ligger därför inte i avsaknad av skydd, utan i hur kulturarvets roll tydligare kan integreras i ett bredare och mer sammanhållet perspektiv på platsutveckling.

En central utvecklingsfråga är att kulturmiljöer inte enbart hanteras som skyddsobjekt i enskilda processer, utan även som levande delar av samhällsstrukturen som används av invånare, föreningsliv, näringsverksamhet och i vissa fall besökare. När kulturmiljöer används i besöksrelaterade sammanhang saknas i nuläget en gemensam ram för hur tillgänglighet, slitage, användning och bevarande ska balanseras över tid. Det innebär att frågor kan bli mer reaktiva, dvs. uppmärksammas när påverkan blivit tydlig, snarare än att hanteras proaktivt.

Ett utvecklingsbehov är därför att stärka samordningen mellan kulturarvsförvaltning, samhällsplanering och de aktörer som bidrar till synliggörande och användning av kulturmiljöer. I detta ingår att tydligare beskriva hur destinationsutveckling och platskommunikation kan stödja kulturarvet på ett förankrat och långsiktigt sätt, utan att förskjuta ansvar från kommunens formella uppdrag.

En sådan samordning skapar bättre förutsättningar för att kulturella tillgångar bevaras, används och utvecklas hållbart, och utgör samtidigt en stabil grund för efterföljande kriterier – särskilt kopplat till immateriellt kulturarv (C3), besökshantering vid kulturplatser (C6) och tolkning av besöksmål (C7).

C2 – KULTURELLA FÖREMÅL

Detta kriterium behandlar hur historiska och arkeologiska föremål skyddas, hanteras och förvaltas, inklusive regler för försäljning, handel, visning och gåvor. Syftet är att säkerställa att kulturhistoriskt värdefulla föremål behandlas på ett korrekt, lagligt och etiskt sätt i enlighet med gällande regelverk. Skyddet av kulturella föremål är en del av det gemensamma kulturarvet och utgör i grunden ett samhällsansvar, där turism i vissa sammanhang kan beröra frågan men inte är den styrande utgångspunkten.

NULÄGE

I Sollefteå kommun regleras hanteringen av historiska och arkeologiska föremål främst genom nationell lagstiftning, i synnerhet kulturmiljölagen, samt genom regionala och kommunala tillämpningar kopplade till tillsyn, tillstånd och uppföljning. Regelverket är etablerat och gäller oavsett om föremål berörs vid byggnation, markarbeten, utställningar eller annan användning.

Kulturella föremål förekommer i olika sammanhang, exempelvis inom museiverksamhet, arkiv, samlingar och vid tillfälliga utställningar eller lokala initiativ. I vissa fall används föremål, eller berättelser kopplade till dem, i sammanhang som även når besökare. Frågor om kulturella föremål hanteras i huvudsak inom befintliga institutionella ramar och är sällan föremål för bredare strategiska diskussioner om platsutveckling eller kommunikation.

Det finns i underlaget inga indikationer på systematiska problem kopplade till illegal handel eller otillåten hantering. Samtidigt varierar kunskapen om regelverkets innehåll och praktiska tillämpning mellan olika aktörer, särskilt utanför den offentliga sektorn.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Det formella ansvaret ligger i huvudsak hos statliga och regionala myndigheter, medan kommunen är en viktig aktör i tillämpning och samverkan inom sitt geografiska område. Kommunens roll är framför allt kopplad till planering, markanvändning, tillståndprocesser och samverkan med berörda myndigheter vid ingrepp eller förändringar som kan påverka kulturhistoriska värden.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har inget formellt ansvar för hantering av kulturella föremål. Destinationsbolaget kan dock indirekt beröras genom marknadsföring, berättelser om platsens historia och samverkan kring besöksmål där kulturhistoriska föremål eller deras kontext förekommer. Det finns i nuläget ingen tydligt formaliserad rollbeskrivning för hur destinationsbolaget ska förhålla sig till frågor om kulturella föremål i dessa sammanhang.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring kulturella föremål sker huvudsakligen genom etablerade myndighetsprocesser och inom kulturinstitutioner. Dialog och samverkan mellan kulturansvariga, samhällsplanering och aktörer som arbetar med platsutveckling eller besöksrelaterade sammanhang sker i begränsad omfattning och ofta vid behov.

Avsaknaden av en mer sammanhållen arbetsform innebär att frågor om korrekt hantering, tolkning och kommunikation av kulturella föremål kan hanteras olika beroende på sammanhang. Detta blir särskilt relevant när kulturhistoriska föremål eller berättelser används utanför traditionella kulturinstitutioner, exempelvis i samband med evenemang, tillfälliga utställningar eller platskommunikation.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

C2 visar att Sollefteå kommun verkar inom ett tydligt och i grunden välfungerande regelverk för hantering av historiska och arkeologiska föremål. Utvecklingsbehovet ligger därför inte i nya styrdokument, utan i att säkerställa att relevant kunskap om ansvar, tillståndsprocesser och etiska principer når även aktörer utanför de traditionella institutionella ramarna.

I takt med att kulturhistoria och lokala berättelser används i platskommunikation, evenemang och besöksrelaterade upplevelser finns en risk att hanteringen blir olika beroende på sammanhang och aktör. Ett proportionerligt utvecklingssteg är att stärka vägledning och kontaktvägar, så att arrangörer, föreningar och andra aktörer vet hur de ska agera om kulturhistoriska föremål berörs, visas eller ingår i en upplevelse.

Genom tydligare dialog och enkel kunskapsspridning kan hanteringen bli mer konsekvent, samtidigt som kulturarvet kan synliggöras på ett sätt som stärker platsens identitet och förståelsen för dess historia. Detta ger även bättre förutsättningar för kriterierna om immateriellt kulturarv (C3) och tolkning av besöksmål (C7), där korrekthet och respektfull hantering är centralt.

C3 – IMMATERIELLT KULTURARV

Detta kriterium behandlar hur immateriellt kulturarv bevaras, utvecklas och synliggörs, såsom traditioner, språk, berättelser, musik, gastronomi, hantverk och andra uttryck för lokal identitet. Immateriellt kulturarv är levande och formas kontinuerligt av de människor som bor och verkar på platsen. Arbetet med detta arv handlar därför i grunden om delaktighet, respekt och lokal förankring. Turism kan i vissa sammanhang fungera som en kanal för synliggörande, men är inte utgångspunkten för hur kulturarvet ska definieras eller utvecklas.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns ett rikt och mångfacetterat immateriellt kulturarv, kopplat till exempelvis lokala traditioner, berättelser, föreningsliv, musik- och kulturyttringar, mathantverk samt bruksorts- och landsbygdshistoria. Dessa uttryck bärs i hög grad av civilsamhället, ideella krafter och lokala initiativ, snarare än av formella strategier eller strukturer

Vid rundabordssamtalen framkom att flera deltagare upplever att kulturens roll generellt, och det immateriella kulturarvet i synnerhet, har begränsad synlighet i kommunens övergripande utvecklingsarbete. Kulturfrågor beskrevs som närvarande i praktiken, men mindre tydliga i strategiska diskussioner om framtida utveckling och prioriteringar.

Det finns exempel på evenemang, aktiviteter och upplevelser som bygger på lokala traditioner och berättelser. Dessa genomförs dock ofta projektvis och utan en samlad långsiktig struktur för dokumentation, utveckling eller uppföljning. Kopplingen mellan immateriellt kulturarv och strategisk platsutveckling är därmed i nuläget begränsat formaliserad.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Ansvaret för immateriellt kulturarv är i praktiken fördelat mellan flera aktörer. Kommunen har ett övergripande ansvar för kulturpolitik och stöd till kulturliv, medan det faktiska innehållet i stor utsträckning skapas och förvaltas av föreningar, studieförbund, eldsjälar och lokala nätverk.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) berörs i de fall där immateriella kulturuttryck används i platskommunikation, berättelser om destinationen eller i besöksrelaterade sammanhang. Det finns i nuläget ingen tydligt formaliserad rollbeskrivning för hur destinationsbolaget ska samverka med lokala kulturaktörer kring dessa frågor.

Det finns i nuläget ingen gemensamt beskriven roll- och ansvarsfördelning för dokumentation, utveckling och kvalitetssäkring när immateriella kulturuttryck används i gränslandet mellan kulturverksamhet, platskommunikation och besöksrelaterade sammanhang.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring immateriellt kulturarv sker i dag främst genom tillfälliga projekt, evenemang eller personbundna kontakter. Det finns begränsade strukturer för regelbunden dialog mellan kulturaktörer, kommunen och andra aktörer som arbetar med platsutveckling.

Detta innebär att erfarenheter, kunskap och lokala perspektiv riskerar att inte tas tillvara på ett systematiskt sätt. Det saknas även tydliga former för återkoppling från lokalsamhället kring hur kulturarvet används, tolkas eller presenteras i olika sammanhang, exempelvis vid evenemang eller i kommunikation om platsen.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

C3 visar att Sollefteå kommun har ett rikt och levande immateriellt kulturarv, men att detta i begränsad utsträckning är integrerat i ett långsiktigt och samordnat utvecklingsarbete. När roller och ansvar inte är tydligt beskrivna i gränslandet mellan kulturverksamhet, platsutveckling och besöksrelaterade sammanhang riskerar ansvar för dokumentation, utveckling och kvalitetssäkring att bli person- eller projektrelaterat snarare än långsiktigt förankrat. Utvecklingsbehovet rör i första hand struktur, kontinuitet och tydligare arbetsformer – snarare än brist på innehåll eller engagemang.

En central fråga är att immateriellt kulturarv i hög grad bärs av ideella krafter, lokala nätverk och eldsjälar. Det är en styrka, men innebär också sårbarhet: utan former för dokumentation, kunskapsöverföring och återkoppling riskerar berättelser, praktiker och kunskaper att bli personberoende och svåra att föra vidare över tid. Detta påverkar även möjligheten att synliggöra kultur på ett sätt som håller över tid och som upplevs relevant lokalt.

Ett viktigt utvecklingsområde är därför att stärka lokal delaktighet och inflytande över hur kulturarvet används, tolkas och presenteras – särskilt när immateriella uttryck blir del av evenemang, besöksupplevelser eller extern kommunikation. En mer strukturerad dialog mellan kulturaktörer, kommunen och aktörer inom platsutveckling och besöksnäringens utveckling kan minska risken för förenkling eller användning som saknar tydlig lokal förankring, samtidigt som kulturens roll i platsutvecklingen tydliggörs.

Detta skapar bättre förutsättningar för kopplingar till skydd av kulturarv (C1), besökshantering vid kulturplatser (C6) och tolkning av besöksmål (C7), samt till dialog och delaktighet enligt Sektion A, särskilt A5.

C4 – LOKALSAMHÄLLETS TILLGÅNG TILL NATUR- OCH KULTUROMRÅDEN

Detta kriterium behandlar hur lokalsamhällets tillgång till natur- och kulturområden säkerställs i samband med turismens utveckling. Utgångspunkten är att invånare ska ha fortsatt möjlighet att nyttja natur- och kulturmiljöer för rekreation, friluftsliv, kulturutövning och vardagsliv, även när dessa platser samtidigt används av besökare.

Frågan är central för hållbar destinationsutveckling, då samma platser ofta utgör både viktiga livsmiljöer för boende och attraktiva resurser för besöksnäringen. Kriteriet fokuserar därför på hur tillgång följs upp, skyddas och vid behov återställs, samt hur dialog med lokalsamhället förs kring förändringar i användning och belastning.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns omfattande natur- och kulturområden som används av både invånare och besökare, exempelvis skogsområden, vattendrag, friluftsområden, leder och kulturmiljöer. Tillgången regleras i stor utsträckning genom allemansrätten samt genom kommunal och regional planering kopplad till markanvändning, naturvård och kulturmiljö.

Frågor som rör tillgång till natur- och kulturområden hanteras huvudsakligen inom ramen för ordinarie samhällsplanering, friluftsliv, miljöarbete och kulturmiljöförvaltning. Turismens användning av dessa platser behandlas därmed ofta indirekt, som en del av bredare planerings- och förvaltningsfrågor.

Underlag från rundabordssamtal visar att natur- och kulturområden upplevs som en central del av livskvaliteten för invånare i kommunen, samtidigt som samma platser har stor betydelse för besöksnäringen. Det finns i nuläget begränsad dokumentation som specifikt följer upp hur besöksutveckling påverkar lokal tillgång över tid.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Ansvar för natur- och kulturområden är fördelat mellan flera funktioner inom kommunen, däribland samhällsplanering, miljöförvaltning, kulturverksamhet, teknisk förvaltning samt verksamheter kopplade till friluftsliv och naturvård. Dessa funktioner verkar utifrån tydliga uppdrag och regelverk kopplade till lagstiftning och kommunala styrdokument.

Turismrelaterade perspektiv på lokal tillgång är inte samlade under en specifik funktion, utan hanteras i varierande grad inom respektive verksamhetsområde. Höga Kusten Destinationsutveckling AB har ingen formell roll i frågor om markanvändning eller tillträde, men påverkar indirekt genom destinationsutveckling, kommunikation och samverkan kring besöksmål.

Det finns i nuläget ingen utpekad funktion med ansvar för att samlat följa upp hur besöksutveckling påverkar invånarnas tillgång till natur- och kulturområden.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring tillgång till natur- och kulturområden sker främst inom etablerade plan- och samrådsprocesser, exempelvis i samband med översiktsplanering, detaljplaner, naturvårdsarbete och kulturmiljöinsatser. Dessa processer innehåller former för dialog med allmänheten och berörda intressenter.

Perspektiv kopplade till besöksutveckling hanteras i dessa sammanhang i varierande grad, beroende på ärendets karaktär. Det saknas i nuläget en återkommande arbetsform där frågor om lokal tillgång systematiskt diskuteras i relation till besöksutveckling, säsongsvariationer och förändrade användningsmönster.

Dialog med lokalsamhället förekommer, men är inte strukturerad på ett sätt som möjliggör kontinuerlig uppföljning av hur tillgång upplevs över tid i relation till turismens utveckling.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

C4 visar att lokalsamhällets tillgång till natur- och kulturområden i Sollefteå i grunden vilar på starka strukturer genom allemansrätt, samhällsplanering och etablerade förvaltningssystem.

Utvecklingsbehovet handlar därför inte om att skapa nya rättigheter eller nya system, utan om att tydligare följa upp och förstå hur förändrade användningsmönster – inklusive turismens utveckling – påverkar lokal tillgång och upplevd livskvalitet över tid.

Avsaknaden av systematisk uppföljning innebär att förändringar i belastning, slitage eller tillgänglighet riskerar att uppmärksammas först när problem uppstår. Ett proportionerligt utvecklingssteg är att tydligare betrakta lokal tillgång som en del av hållbar destinationsutveckling, och att i större utsträckning föra in besöksutveckling som perspektiv i relevanta ordinarie processer.

Genom stärkt samspel mellan samhällsplanering, friluftsliv, kulturmiljöarbete och destinationsutveckling förbättras möjligheterna att tidigt identifiera behov av åtgärder vid exempelvis ökat besöksstryck, evenemang eller förändrade säsongsmönster. C4 har därmed tydliga kopplingar till strategisk inriktning (A2), hantering av besöksvolym (A8) och besökshantering på känsliga platser (C6), där en mer sammanhållen struktur kan bidra till långsiktigt balanserade avvägningar mellan boende, besökare och platsens bärande värden.

C5 – IMMATERIELLA RÄTTIGHETER OCH KULTURELL ÄGANDERÄTT

Detta kriterium behandlar hur immateriella rättigheter och kulturell äganderätt hos individer och samhällen respekteras och skyddas i samband med turismens utveckling. Fokus ligger på hur traditioner, berättelser, uttryck, kunskap, symboler och kulturella praktiker används, presenteras och kommersialiseras, samt i vilken utsträckning detta sker med respekt för lokala rättigheter och med faktisk nytta för berörda grupper.

Kriteriet är särskilt relevant i en kontext där kultur i olika former används för att skapa attraktiva upplevelser, platsidentitet och marknadsföring. Ett grundläggande perspektiv är att kultur inte enbart är en resurs för besöksnäringen, utan en levande del av lokalsamhällets identitet, historia och vardag.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns ett rikt kulturarv och flera immateriella kulturuttryck kopplade till exempelvis berättartraditioner, lokalhistoria, föreningsliv, hantverk, musik och evenemang. Dessa uttryck förvaltas och utvecklas i stor utsträckning genom lokala föreningar, ideella initiativ, kulturverksamheter och enskilda aktörer.

Frågor om immateriella rättigheter och kulturell äganderätt hanteras främst genom generella regelverk, såsom upphovsrättslagstiftning, och genom etablerade normer och arbetssätt. I praktiken bygger mycket av hanteringen på etablerade normer, relationer och ömsesidig respekt snarare än på specifika lokala riktlinjer kopplade till turism.

Underlag från dialoger och rundabordssamtal visar att kultur ofta används som ett mervärde i olika sammanhang, men att det sällan förs en explicit diskussion om ägande, rättigheter eller hur nyttor fördelas när kulturella uttryck används i turismrelaterade sammanhang.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Ansvar för kulturfrågor är fördelat mellan kommunala verksamheter, kulturinstitutioner, föreningsliv och civilsamhälle. Dessa aktörer har tydliga roller kopplade till kulturutövning, kulturstöd och bevarande, men inte nödvändigtvis ett uttalat uppdrag att hantera immateriella rättigheter i relation till turism.

Turismens användning av kulturella uttryck sker ofta i samverkan med lokala aktörer, men utan en samlad struktur som tydliggör ansvar för frågor om ägande, representation och ersättning. Höga Kusten Destinationsutveckling AB bidrar till synliggörande och kommunikation av platsens identitet, men har ingen formell roll i att reglera kulturell äganderätt.

Det finns i nuläget ingen utpekad funktion med samlat ansvar för att säkerställa att immateriella rättigheter beaktas när kultur används i destinationsutveckling och marknadsföring.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring immateriella rättigheter sker främst informellt, genom dialog mellan kulturutövare, arrangörer och offentliga aktörer. Detta fungerar ofta väl i sammanhang där relationerna är etablerade och lokala aktörer är direkt involverade.

Samtidigt saknas gemensamma riktlinjer eller arbetsformer som stödjer aktörer i att hantera frågor om kulturell äganderätt på ett konsekvent sätt, särskilt i situationer där kulturella uttryck används i kommersiella sammanhang eller riktas till externa målgrupper.

Dialog med berörda grupper förekommer, men är inte alltid formaliserad eller dokumenterad, vilket gör det svårt att följa upp hur hänsyn till immateriella rättigheter tas över tid.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

C5 visar att hanteringen av immateriella rättigheter och kulturell äganderätt i Sollefteå i stor utsträckning bygger på tillit, lokala relationer och etablerade normer. Det fungerar väl när lokalsamhället är nära involverat och när sammanhangen är lokalt förankrade. Samtidigt innebär det en sårbarhet när kulturella uttryck används i bredare platskommunikation, marknadsföring eller mer kommersiella sammanhang, där ansvar, representation och nyttor riskerar att bli otydliga.

Utvecklingsbehovet handlar därför om att tydligare synliggöra dessa frågor i samband med turismens och destinationens utveckling, utan att skapa onödig administration. Det finns möjlighet att arbeta fram gemensamma principer eller en kort vägledning för hur lokala berättelser, symboler, uttryck och kunskap ska användas respektfullt, med lokal förankring och med tydlighet kring medverkan och återkoppling.

En mer medveten hantering av immateriella rättigheter kan stärka lokalsamhällets inflytande, minska risken för felrepresentation och öka legitimiteten i hur platsens kultur presenteras. C5 har tydliga kopplingar till immateriellt kulturarv (C3) och till tolkning och kommunikation av besöksmål (C7), där ett gemensamt förhållningssätt kan skapa ökad konsekvens, kvalitet och långsiktighet.

C6 – BESÖKSHANTERING PÅ KULTURPLATSER

Detta kriterium behandlar hur besökare hanteras vid och i anslutning till kulturplatser, med hänsyn till platsens karaktär, kapacitet och känslighet. Fokus ligger på om det finns strukturer för att följa upp besöksflöden, hantera påverkan och säkerställa att kulturmiljöer kan nyttjas av både invånare och besökare utan att deras värden försämras över tid.

Besökshantering vid kulturplatser är nära kopplat till både bevarande och tillgänglighet. Ett väl avvägt förhållningssätt behöver ta hänsyn till kulturarvets långsiktiga skydd, lokalsamhällets behov och besökarnas upplevelse, samtidigt som negativa effekter förebyggs.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns ett antal kulturmiljöer och kulturhistoriska platser som är öppna och tillgängliga för allmänheten, både för lokala invånare och för besökare. Tillgången präglas i stor utsträckning av allemansrättsliga principer, öppenhet och låg grad av formell styrning.

Besök sker i huvudsak utan bokningssystem, tidsstyrning eller särskilda kapacitetsregler. I många fall är detta ändamålsenligt, då besöksvolymerna är begränsade och platsernas känslighet relativt låg. Samtidigt innebär det att det finns begränsad systematik kring uppföljning av besöksflöden och påverkan.

Rundabordssamtalen indikerar att kulturplatser sällan upplevs som överbelastade i nuläget, men att det finns en medvetenhet om att vissa platser kan vara känsliga för ökat slitage eller förändrade användningsmönster, särskilt vid evenemang eller vid framtida ökning av besök.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Ansvar för kulturplatser är fördelat mellan olika aktörer, beroende på ägandeform, skyddsstatus och användning. Kommunen har ansvar för vissa platser genom kultur-, samhällsplanerings- eller fastighetsfunktioner, medan andra platser förvaltas av föreningar, stiftelser eller privata markägare.

Det finns i nuläget ingen samlad funktion med ansvar för besökshantering vid kulturplatser, dvs. ett gemensamt arbetssätt som omfattar flera platser och aktörer. Hantering av besök sker istället plats- och situationsspecifikt, ofta i nära samverkan med lokala aktörer när behov uppstår.

Guider, arrangörer och ideella krafter spelar en viktig roll i hur besök genomförs vid vissa kulturplatser, men deras arbete styrs i huvudsak av praxis och erfarenhet snarare än av gemensamt framtagna riktlinjer.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring besökshantering sker i huvudsak informellt och vid behov. Vid evenemang eller organiserade aktiviteter förs dialog om praktiska frågor som tillgänglighet, säkerhet och hänsyn till platsen, men detta är inte formaliserat i övergripande rutiner.

Det finns begränsad dokumentation kring besöksflöden, påverkan eller upplevda problem vid kulturplatser. Riktlinjer för besökares beteende, eller för hur arrangörer och guider bör agera vid känsliga platser, förekommer i vissa sammanhang men är inte samlade eller konsekvent kommunicerade.

Utbildningsinsatser för guider förekommer i olika former, men inte som del av ett sammanhållet arbetssätt för besökshantering vid kulturplatser.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

C6 visar att besökshanteringen vid kulturplatser i Sollefteå i dagsläget i huvudsak fungerar väl i relation till nuvarande besöksnivåer och platserns karaktär. Samtidigt bygger arbetet i hög grad på informella strukturer, lokalkännedom och situationsanpassade lösningar. Det innebär att kapaciteten att följa upp och hantera påverkan vid förändrade besöksmönster är begränsad.

Utvecklingsbehovet handlar därför om att på ett proportionerligt sätt stärka beredskapen: att kunna identifiera känsliga platser, följa upp tecken på påverkan och ha gemensamma förhållningssätt om en plats får ökad synlighet eller belastning, exempelvis i samband med evenemang eller framtida utveckling. Det behöver inte innebära fler restriktioner, utan kan utgå från enkla och tydliga principer.

Det finns också potential att tydligare stödja guider, arrangörer och ideella krafter i deras roll som förmedlare av både kunskap och ansvar. Enkla riktlinjer för besöksbeteende och hänsyn vid känsliga kulturmiljöer kan bidra till att skydda kulturarvet, stärka upplevelse kvaliteten och säkerställa att kulturplatser även fortsättningsvis är meningsfulla och tillgängliga för både invånare och besökare. C6 kopplar tydligt till bevarande (C1), immateriellt kulturarv (C3) och tolkning (C7), där samordnade arbetssätt kan skapa ökad tydlighet och långsiktighet.

C7 – TOLKNING AV BESÖKSMÅL

Detta kriterium behandlar hur Sollefteå kommun och relevanta aktörer tillhandahåller information och tolkning av natur- och kulturmiljöer, samt i vilken utsträckning denna information är korrekt, tillgänglig och kulturellt lämplig. Tolkning av besöksmål handlar inte enbart om faktainformation, utan om hur platsernas betydelse, sammanhang och värden förmedlas till både invånare och besökare.

En genomtänkt tolkning bidrar till ökad förståelse för platsens historia, kultur och sårbarhet, och kan därigenom stärka respektfullt beteende, öka kvaliteten i besöksupplevelsen och skapa större lokal förankring. Tolkning är därmed ett viktigt verktyg för att förena tillgänglighet med långsiktigt bevarande.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns informationsmaterial om natur- och kulturmiljöer i olika former, bland annat genom skyltning, digital information, tryckt material och muntlig förmedling via guider eller lokala aktörer. Informationen är ofta plats- eller verksamhetsspecifik och har utvecklats över tid av olika aktörer.

Tolkningen fokuserar ofta på naturvärden, lokal historia och geografiska förutsättningar, medan kulturella sammanhang och immateriella värden i vissa fall ges mindre utrymme. Materialets omfattning, aktualitet och tillgänglighet varierar mellan olika platser.

Det finns exempel på lokalt engagemang i hur platser presenteras, men detta sker främst genom enskilda initiativ snarare än genom en gemensam, samordnad strategi för tolkning på destinationsnivå.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Ansvar för tolkning av besöksmål är i nuläget fördelat mellan flera aktörer, såsom kommunala verksamheter, destinationsbolaget, föreningar, museer och privata aktörer. Detta innebär att innehåll, språkbruk och perspektiv kan skilja sig åt mellan olika platser och sammanhang.

Det finns i nuläget ingen samlad funktion eller utpekat ansvar för att stödja faktagranskning, lokal förankring och en grundläggande kvalitetsnivå i tolkningsmaterial som tas fram av olika aktörer i kommunen, så att information om platsens natur- och kulturmiljöer blir tydlig och konsekvent där det är relevant (t.ex. begrepp, historiska fakta och källhänvisning). Samverkan med lokalsamhälle, kulturaktörer och kunskapsbärare förekommer, men är i stor utsträckning beroende av enskilda initiativ.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Arbetsformerna präglas av projekt, punktinsatser och lokal kreativitet snarare än av gemensamma riktlinjer. Digitala plattformar och marknadsföringskanaler används för att sprida information, men kopplingen mellan marknadsföring och fördjupande tolkning är inte alltid tydlig.

Det finns begränsad systematik kring uppföljning av hur information uppfattas av besökare och invånare, eller hur tolkningsmaterial kan utvecklas över tid. Flerspråkighet förekommer i vissa sammanhang, men tillämpas inte konsekvent utifrån målgruppernas behov.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

C7 visar att det finns en grund för tolkning av besöksmål i Sollefteå, genom skyltning, digital information, tryckt material och muntlig förmedling. Samtidigt varierar arbetssätt och innehåll mellan platser och aktörer. Det kan innebära ojämn kvalitet, bristande aktualitet och att viktiga kulturella sammanhang och lokala perspektiv inte alltid kommer till uttryck. Vid rundabordssamtalen lyftes en oro över att många av dessa kulturbärare börjar bli till åren och att det finns begränsad återväxt.

Utvecklingsbehovet handlar därför om att stärka samordningen kring hur natur- och kulturmiljöer tolkas och kommuniceras, med större fokus på platsens betydelse, sammanhang och sårbarhet. En mer strukturerad samverkan med lokalsamhälle, kulturaktörer och kunskapsbärare kan bidra till att tolkningsmaterial blir mer nyanserat och lokalt förankrat, samt minska risken för förenkling eller felrepresentation.

Det finns även potential att tydligare målgruppsanpassa tolkningsmaterial – både språkligt och innehållsmässigt – och att koppla tolkning mer direkt till ansvarsfullt beteende och långsiktigt bevarande. C7 har därmed tydliga kopplingar till skydd av kulturella tillgångar (C1), immateriellt kulturarv (C3) och besökshantering vid kulturplatser (C6), där ett mer samordnat arbetssätt kan stärka både upplevelsequalität, lokal legitimitet och hållbarhet över tid.

MILJÖMÄSSIG HÅLLBARHET

Sektion D behandlar hur turism och besöksrelaterad användning förhåller sig till naturmiljö, klimat och resursanvändning i Sollefteå kommun. Fokus ligger på hur miljömässiga värden skyddas, hur naturresurser används och förvaltas samt i vilken utsträckning påverkan från turism och annan mänsklig aktivitet identifieras, följs upp och hanteras på ett långsiktigt hållbart sätt.

I denna rapport används begreppet destination i metodisk mening. Analysen avser Sollefteå kommun som geografiskt område och som del av Höga Kusten-destinationen, där HK Dest verkar som destinationsbolag. När destination används nedan syftar det därför på arbetet och samverkan kopplat till Sollefteå kommun inom destinationssystemet, om inte annat anges.

Utgångspunkten för miljömässig hållbarhet är att naturmiljöer, ekosystem och resurser utgör grundläggande förutsättningar för både samhällsutveckling och livskvalitet. Dessa värden är centrala för invånarnas vardag, för näringslivets långsiktiga möjligheter och för platsens attraktivitet i stort. Turismen är en av flera användare av dessa resurser och delar samma natur, infrastruktur och miljö som de som bor och verkar på platsen. Därför kan miljömässig hållbarhet inte betraktas som en fråga enbart för besöksnäringen, utan som en integrerad del av kommunens samlade utveckling.

I en kommun som Sollefteå, med stora naturvärden, landsbygdskaraktär och betydande beroende av naturbaserade resurser, får dessa frågor en särskild betydelse. Klimatförändringar, förändrade nederbördsmonster, ökad belastning på ekosystem samt konkurrens om mark och naturresurser påverkar både invånare, näringsliv och besökare. Samtidigt finns möjligheter att genom medveten planering, samordning och uppföljning stärka skyddet av naturmiljön och minska negativ påverkan över tid.

Sektion D bygger vidare på förutsättningarna i Sektion A, B och C. Utan tydlig ansvarsfördelning, strategisk inriktning och fungerande samordning riskerar även ambitiösa miljöinsatser att bli fragmenterade eller reaktiva. Miljömässig hållbarhet är nära kopplad till socioekonomiska frågor, kulturmiljöer, platsutveckling och trygghet, och behöver därför hanteras tvärsektoriellt och långsiktigt.

Genom kriterierna i Sektion D analyseras hur Sollefteå kommun och berörda aktörer arbetar med skydd av natur- och landskapsvärden, vatten- och avfallshantering, energi- och resursanvändning, utsläpp, transporter samt risk- och krishantering kopplat till miljö och klimat. Analysen syftar till att belysa både befintliga styrkor och områden där ytterligare utveckling kan bidra till att miljöhänsyn integreras tydligare i platsens långsiktiga utveckling.

SAMMANFATTANDE ANALYS – SEKTION D: MILJÖMÄSSIG HÅLLBARHET

Sektion D visar att Sollefteå kommun har starka grundförutsättningar för miljömässig hållbarhet genom etablerade regelverk, fungerande tekniska system och ett tydligt offentligt ansvar för naturmiljö, vatten, avfall, energi, klimat och infrastruktur. Miljöfrågorna hanteras i huvudsak inom ordinarie kommunala, regionala och nationella strukturer, vilket innebär att grundläggande skydd och tillsyn i stort fungerar väl ur ett samhällsperspektiv.

Samtidigt framträder ett tydligt mönster där miljöarbetet i begränsad utsträckning är kopplat till turismens och besöksnäringens utveckling som en samlad fråga. Turism ingår i dag som en del av den totala belastningen på naturresurser, infrastruktur och ekosystem, men synliggörs sällan som ett eget analys- eller uppföljningsperspektiv inom miljöarbetet. Detta innebär att påverkan från besök ofta hanteras indirekt, genom sektorsvisa system, snarare än genom ett sammanhållet helhetsperspektiv på platsens samlade användning.

En återkommande iakttagelse är att miljörelaterade frågor i hög grad hanteras sektorsvis: energi, vatten, avfall, transporter, naturmiljö och klimat behandlas i separata system med tydliga ansvarsområden, men med begränsad samordning mellan systemen när det gäller gemensam analys och uppföljning över tid. Detta gör det svårt att få en samlad bild av hur olika miljöfrågor samverkar över tid, och hur förändringar i besöksmönster, säsongsvariationer eller framtida utveckling påverkar resursanvändning och miljöbelastning i ett längre perspektiv.

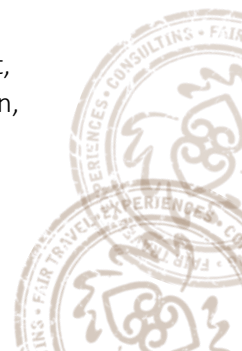
När det gäller naturmiljöer, biologisk mångfald och interaktion med djurliv finns ett tydligt regelverk och etablerad tillsyn. Utmaningen ligger inte i brist på skydd, utan i hur gemensamma naturmiljöer används av flera intressen samtidigt – invånare, näringsliv, friluftsliv och besökare. Här pekar analysen på behovet av bättre helhetssyn, dialog och samordning, särskilt i frågor där kumulativ påverkan kan uppstå utan att enskilda aktiviteter i sig bryter mot regelverk.

Liknande mönster återkommer inom vattenförvaltning, avloppshantering och vattenkvalitet. De tekniska systemen är robusta och ansvarsfördelningen tydlig, men kopplingen till turismens faktiska resursanvändning är svagt utvecklad. Avsaknaden av strukturerad uppföljning gör det svårt att bedöma hur vattenanvändning och belastning utvecklas över tid i relation till besöksverksamhet, särskilt i ett förändrat klimat med ökade variationer i tillgång och efterfrågan.

Inom energi- och klimatområdet finns tydliga mål och stödstrukturer, inklusive klimat- och energirådgivning. Samtidigt är det oklart i vilken utsträckning besöksnäringen nås av dessa insatser och hur energianvändning och utsläpp kopplade till turism kan följas upp på ett mer systematiskt sätt. Liknande iakttagelser gäller avfallshantering, där fungerande system finns, men där mätbarhet, förebyggande arbete och koppling till besöksrelaterade flöden kan utvecklas vidare.

Transporter framstår som ett område där både utmaningar och möjligheter är tydliga. Det geografiska sammanhanget innebär ett fortsatt högt bilberoende, samtidigt som det finns god tillgång till information om mer hållbara transportalternativ via destinationsbolagets kanaler. Här finns en tydlig potential att vidareutveckla kopplingen mellan transportfrågor, besöksmönster och klimatmål, även om rådighet och ansvar är spritt mellan flera nivåer.

Ett övergripande utvecklingsbehov som löper genom hela Sektion D är behovet av ökad mätbarhet, samordning och strategisk användning av data. Mätningar och uppföljning sker inom flera områden, men används i begränsad utsträckning som gemensamt beslutsunderlag för långsiktig plats- och

destinationsutveckling. Detta har tydliga kopplingar till tidigare identifierade behov i Sektion A och B, särskilt avseende ansvarsfördelning, samordning och företagsengagemang.

Sammanfattningsvis visar Sektion D att Sollefteå kommun har många viktiga byggstenar på plats för miljömässig hållbarhet. Nästa steg handlar i första hand om att knyta ihop befintliga strukturer till en mer sammanhållen helhet, där turismens roll som användare av gemensamma resurser tydliggörs utan att isoleras från övrig samhällsutveckling. Genom stärkt samordning, bättre uppföljning och ökad dialog finns goda förutsättningar att vidareutveckla Sollefteå som en miljömässigt hållbar plats att bo, leva, verka i – och besöka – över tid, inom ramarna för både kommunens långsiktiga miljöarbete och besöksnäringens utveckling.

D1 – SKYDD AV KÄNSLIGA MILJÖER

Detta kriterium behandlar hur naturmiljöer och biologisk mångfald skyddas, förvaltas och vid behov restaureras inom destinationen. Utgångspunkten är att fungerande ekosystem och biologisk mångfald utgör grundläggande förutsättningar för både livskvalitet, näringsliv och långsiktig samhällsutveckling. Skydd av naturmiljöer är i första hand ett samhällsansvar och en del av kommunens ordinarie miljö- och planeringsarbete. Turism är en av flera verksamheter som använder och påverkar naturmiljöer, men inte den enda eller alltid den mest påverkande.

NULÄGE

Sollefteå kommun rymmer stora naturvärden, inklusive skogs- och vattenmiljöer, älvdalar, skyddade områden och landskap med höga ekologiska kvaliteter. Dessa värden hanteras i huvudsak genom nationell och regional lagstiftning samt kommunala styrdokument, exempelvis genom naturreservat, områdesskydd, översiktsplanering och miljöbalkens tillämpning.

Skydd av biologisk mångfald och naturmiljöer sker främst inom ramen för kommunens ordinarie arbete med fysisk planering, miljötillsyn och naturvård. Naturmiljöernas värde för friluftsliv, rekreation och livsmiljö för invånare är tydligt närvarande i styrdokument, medan kopplingen till turism i många fall är mer implicit än uttalad.

Naturbaserade aktiviteter förekommer både i vardagsliv och i besöksrelaterade sammanhang. Användningen av naturmiljöer sker dock ofta parallellt, utan en samlad bild av hur olika former av nyttjande samverkar eller påverkar ekosystem över tid.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Det huvudsakliga ansvaret för skydd av naturmiljöer och biologisk mångfald ligger hos kommunen och andra offentliga aktörer, genom lagstiftning, tillsyn och planering. Ansvarsfördelningen är i huvudsak tydlig inom respektive sakområde, exempelvis miljö, samhällsplanering och teknisk förvaltning.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har inget formellt ansvar för naturvård eller biologisk mångfald, men berörs indirekt genom marknadsföring, utveckling av naturbaserade upplevelser och samverkan med företag som verkar i naturmiljöer. Rollen är i nuläget främst kommunikativ och samordnande, snarare än styrande.

Det saknas i nuläget en tydligt beskriven struktur för hur naturmiljöfrågor samordnas i gränslandet mellan kommunens miljöansvar och arbete med platsutveckling samt besöksrelaterade frågor, särskilt när flera intressen möts i samma geografiska områden.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring naturmiljöer sker huvudsakligen genom etablerade plan- och tillståndprocesser samt genom samverkan med regionala och statliga aktörer. Dialog sker även i samband med specifika projekt eller vid frågor om markanvändning och skydd.

Det finns i nuläget begränsade forum där frågor om naturmiljö, friluftsliv, platsutveckling och besöksanvändning behandlas samlat över tid. Detta innebär att kumulativa effekter av olika verksamheter, inklusive turism, kan vara svåra att överblicka i ett längre perspektiv.

En mer strukturerad samordning skulle kunna bidra till ökad helhetssyn kring hur naturmiljöer används, skyddas och utvecklas, utan att naturvärden reduceras till enbart en resurs för besöksverksamhet.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Genomgången av D1 visar att Sollefteå kommun har grundläggande strukturer och regelverk för skydd av naturmiljöer och biologisk mångfald. Utmaningen ligger inte i avsaknad av skyddsinstrument, utan i behovet av en mer samlad och långsiktig överblick över hur olika former av mark- och naturanvändning påverkar naturmiljöerna över tid.

Vid rundabordssamtalet lyftes frågor om hur den kommunala skogen förvaltas, inklusive om det finns aktuella skogsbruksplaner som tydligt väger samman ekologiska, sociala och ekonomiska värden.

Det framkom även att Västernorrlands län beskrevs som det län med minst skyddad skog, samtidigt som det har ett mycket högt förädlingsvärde kopplat till skogsbruket. Dessa förutsättningar innebär komplexa avvägningar mellan bevarande, näringsliv och olika former av markanvändning.

Ett utvecklingsbehov är att stärka samordningen mellan kommunens miljöarbete och andra utvecklingsprocesser där naturmiljöer berörs, inklusive platsutveckling och besöksrelaterad verksamhet. Detta kan bidra till att tidigt identifiera potentiella målkonflikter och säkerställa att skydd av biologisk mångfald vägs in på ett konsekvent sätt.

En tydligare koppling mellan naturmiljöfrågor och övergripande styrning enligt destinationsledning (A1) samt strategisk planering (A2) bedöms vara viktig för att säkerställa att naturvärden beaktas som en långsiktig samhällsresurs. Detta skapar också bättre förutsättningar för att hantera efterföljande kriterier i Sektion D, exempelvis kopplat till resursanvändning, klimatpåverkan och riskhantering.

D2 – BESÖKSHANTERING I NATUROMRÅDEN

Detta kriterium behandlar hur påverkan på naturmiljöer identifieras, bedöms och hanteras, särskilt i relation till mänsklig användning av naturen. Fokus ligger på att förebygga, minimera och vid behov återställa negativ påverkan på ekosystem, landskap och biologisk mångfald. Utgångspunkten är att all mark- och naturanvändning – oavsett om den är kopplad till boende, näringsliv, infrastruktur eller besök – behöver ske inom ramar som säkerställer långsiktig ekologisk hållbarhet.

NULÄGE

I Sollefteå kommun sker hantering av påverkan på naturmiljöer främst genom tillämpning av miljöbalken, plan- och bygglagen samt genom kommunala riktlinjer och planeringsprocesser. Påverkan bedöms i samband med exploatering, markanvändningsförändringar och större projekt, ofta genom olika former av konsekvensbedömningar.

Naturmiljöer används samtidigt för flera ändamål, såsom friluftsliv, rekreation, skogsbruk, infrastruktur och i viss mån besöksrelaterade aktiviteter. Påverkan uppstår därmed ofta kumulativt, genom många mindre ingrepp snarare än genom enskilda stora åtgärder. Denna samlade påverkan är inte alltid lätt att överblicka inom befintliga processer.

Användning av naturmiljöer i besöksrelaterade sammanhang sker ofta inom ramen för allemansrätten och etablerade friluftstraditioner. Samtidigt framkom i dialoger att det finns begränsad systematik för att följa upp hur ökat nyttjande påverkar känsliga miljöer över tid.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Ansvaret för att hantera påverkan på naturmiljöer ligger i huvudsak hos kommunen och andra offentliga aktörer, genom tillsyn, planering och prövning. Roller och ansvar är i huvudsak tydliga inom respektive verksamhetsområde, men är ofta sektorsindelade.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har ingen formell roll i prövning eller tillsyn, men berörs indirekt genom arbete med platsutveckling, kommunikation och samverkan med företag och aktörer som verkar i naturmiljöer. Rollen är främst rådgivande och samordnande, snarare än styrande.

Det finns i nuläget ingen tydligt etablerad funktion som samlat följer upp och diskuterar hur olika verksamheter tillsammans påverkar naturmiljöer på kommunnivå.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring påverkan på naturmiljöer sker huvudsakligen inom ordinarie myndighetsprocesser och i samband med specifika ärenden. Dialog sker ofta projektvis snarare än genom kontinuerliga forum.

Avsaknaden av återkommande samordning innebär att erfarenheter från tillsyn, uppföljning och lokalkännedom inte alltid systematiskt tas tillvara i ett långsiktigt perspektiv. Detta gäller särskilt i områden där flera typer av användning sammanfaller.

En mer strukturerad arbetsform skulle kunna bidra till bättre överblick över samlad påverkan och till att förebyggande åtgärder identifieras tidigare i planerings- och utvecklingsprocesser.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Genomgången av D2 visar att det finns fungerande regelverk och processer för att hantera påverkan på naturmiljöer i enskilda ärenden. Det huvudsakliga utvecklingsbehovet rör hantering av samlad och långsiktig påverkan snarare än brist på regler.

Ett identifierat behov är att stärka helhetssynen kring hur olika former av användning påverkar naturmiljöer över tid, samt att skapa bättre koppling mellan tillsyn, planering och strategisk utveckling. Detta kan bidra till att förebygga negativ påverkan innan den uppstår, snarare än att enbart hantera konsekvenser i efterhand.

En tydligare samordning inom ramen för kommunens samlade ansvar för platsutveckling och besöksrelaterade frågor (A1) och strategisk planering (A2) kan skapa bättre förutsättningar för att integrera naturmiljöperspektivet i bredare samhällsutveckling. Detta är även en viktig förutsättning för efterföljande kriterier i Sektion D, särskilt kopplat till resursanvändning, klimatpåverkan och riskhantering.

D3 – ANSVARSFULL INTERAKTION MED VILDA DJUR

Detta kriterium behandlar hur destinationen säkerställer att interaktion mellan människor och vilda djur sker på ett ansvarsfullt, lagligt och icke-invasivt sätt. Utgångspunkten är att vilda djur och deras livsmiljöer ska skyddas från negativ påverkan, och att turism, friluftsliv och rekreation inte får ske på bekostnad av djurens naturliga beteenden eller populationernas långsiktiga livskraft. Kriteriet berör såväl besöksverksamhet som allmänhetens tillgång till naturmiljöer och är därmed relevant även utanför strikt organiserad turism.

NULÄGE

I Sollefteå kommun regleras interaktion med vilda djur genom nationell lagstiftning, inklusive jaktlagstiftning, artskyddsförordning och miljöbalken, samt genom internationella åtaganden som Sverige omfattas av. Dessa regelverk gäller oavsett om aktiviteter sker inom ramen för turism, friluftsliv eller annan vistelse i naturen.

Det finns ett generellt starkt naturintresse i kommunen, med tillgång till stora skogs- och älvmråden där vilda djur förekommer naturligt. Interaktion med vilda djur sker främst i form av naturupplevelser, friluftsliv och i vissa fall organiserade aktiviteter, exempelvis naturguidning eller djurobservering.

Information till allmänheten och besökare om allemansrätt, naturvett och grundläggande hänsyn förekommer, men är i huvudsak generell och inte alltid specifikt kopplad till ansvarsfull interaktion med vilda djur. Det framgår inte heller tydligt hur internationella riktlinjer för djurobservering eller särskilda uppförandekoder tillämpas lokalt i samband med besöksrelaterade aktiviteter.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Det övergripande ansvaret för skydd av vilda djur och efterlevnad av gällande lagstiftning ligger hos statliga och regionala myndigheter. Detta omfattar bland annat Naturvårdsverket, som ansvarar för nationella riktlinjer och föreskrifter, samt Länsstyrelsen, som har en central roll i tillsyn, tillståndsprövning, naturvård och artskydd på regional nivå. Även andra myndigheter, såsom Polismyndigheten och Jordbruksverket, kan vara berörda beroende på typ av verksamhet och art.

Kommunen har i detta sammanhang en viktig roll genom sitt ansvar för fysisk planering, markanvändning, lokal tillsyn enligt miljöbalken samt genom information och vägledning till invånare och besökare. Kommunens beslut inom exempelvis detaljplanering, tillgängliggörande av naturområden och lokala friluftssatsningar kan därmed indirekt påverka hur människor rör sig i naturen och interagerar med vilda djur.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har inget formellt ansvar för viltförvaltning, men berörs indirekt genom marknadsföring av naturupplevelser, samverkan med aktörer inom besöksnäringen och kommunikation till besökare. Rollen i att säkerställa att besöksnärigsaktörer följer uppförandekoder och riktlinjer för djurobservering är i nuläget inte tydligt formaliserad.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring ansvarsfull interaktion med vilda djur sker i huvudsak genom etablerade myndighetsstrukturer och genom generell information om natur- och friluftsliv. Det finns begränsade exempel på samordnade arbetsformer där kommun, destinationsbolag och aktörer inom besöksnäringen gemensamt arbetar med riktlinjer, uppföljning och kommunikation specifikt kopplat till djurobservering och djurinteraktion.

Detta innebär att ansvaret i praktiken ofta vilar på enskilda aktörer eller på individers egen kunskap och omdöme. Möjligheterna till systematisk uppföljning av efterlevnad, särskilt inom organiserad besöksverksamhet, är därmed begränsade.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Genomgången av D3 visar att det finns ett tydligt regelverk som skyddar vilda djur och reglerar mänsklig interaktion. Samtidigt framgår att dessa regelverk i begränsad utsträckning omsätts i gemensamma arbetssätt och tydlig vägledning i samband med besöksrelaterade aktiviteter. Utmaningen ligger därmed inte i brist på lagar, utan i hur riktlinjer, uppförandekoder och information används och får genomslag i praktiken.

Ett identifierat utvecklingsbehov är att tydligare synliggöra och samordna arbetet med ansvarsfull djurobservering, särskilt gentemot aktörer inom besöksnäringen och besökare. Detta inkluderar användning av internationella riktlinjer, utveckling av lokala uppförandekoder samt förbättrad information om olämpliga beteenden, såsom matning, närkontakt eller störning av djur.

Genom stärkt samordning mellan kommun, destinationsbolag och berörda aktörer kan förutsättningarna förbättras för att säkerställa att naturupplevelser sker på ett sätt som skyddar djurlivets långsiktiga livskraft och samtidigt bidrar till en ansvarsfull och hållbar användning av naturmiljöer över tid.

D4 – ARTUTNYTTJANDE OCH DJURVÄLFÄRD

Detta kriterium behandlar hur destinationen säkerställer att utnyttjande av djur och arter sker på ett ansvarsfullt sätt, i linje med gällande lagstiftning och etablerade principer för djurvälfärd. Det omfattar både vilda och domesticerade djur samt hur djur kan förekomma i verksamheter, upplevelser och sammanhang som berör turism. Utgångspunkten är att djurvälfärd och bevarandeperspektiv är samhällsansvar som gäller oavsett syfte, där turism kan vara en av flera påverkande faktorer men inte ett undantag från regelverk eller etiska principer.

NULÄGE

I Sollefteå kommun regleras frågor om djurvälfärd, jakt och skydd av arter genom nationell lagstiftning och internationella åtaganden. Detta inkluderar bland annat djurskyddslagstiftning, jaktlagstiftning samt internationella konventioner som rör handel med hotade arter. Dessa regelverk gäller generellt för all verksamhet och är inte specifikt utformade för turism, men omfattar även turismrelaterade sammanhang där djur förekommer.

Djur förekommer i olika sammanhang i kommunen, exempelvis inom jakt, friluftsliv, naturbaserade upplevelser, lantbruk och i vissa fall i besöksrelaterade aktiviteter. Information till allmänhet och besökare om hur man ska förhålla sig till vilda djur, jakt och natur sker främst genom etablerade kanaler kopplade till friluftsliv, allemansrätt och naturvård, snarare än genom samordnad destinationskommunikation.

Det finns inga indikationer på systematiska problem kopplade till djurvälfärd i besöksnäringens företag i Sollefteå. Samtidigt är frågor om artutnyttjande och djurvälfärd inte tydligt integrerade i ett bredare arbete med platsutveckling eller besöksverksamhet, utan hanteras främst inom sina respektive sektorer.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Det övergripande ansvaret för djurvälfärd, artutnyttjande och efterlevnad av lagstiftning ligger på statlig och regional nivå. Centrala aktörer är bland annat Jordbruksverket när det gäller djurskydd och djurhållning, Naturvårdsverket i frågor som rör vilda djur och biologisk mångfald samt Länsstyrelsen som regional tillsynsmyndighet för både djurskydd, jakt och artskydd.

Kommunens roll är kopplad till lokal tillsyn, markanvändning, information till allmänheten samt tillstånds- och planprocesser där djurhållning eller naturanvändning berörs. Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har inget formellt ansvar för djurvälfärd eller artutnyttjande, men berörs indirekt genom marknadsföring av naturupplevelser och genom samverkan med aktörer som erbjuder natur- och djurbaserade aktiviteter.

I nuläget saknas en tydligt beskriven roll för hur aktörer inom platsutveckling och besöksrelaterade frågor ska förhålla sig till djurvälfärdsfrågor i kommunikation och samverkan, exempelvis i kommunikation med besökare eller i dialog med företag som verkar nära natur- och viltmiljöer.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring djurvälstånd och artutnyttjande sker i huvudsak genom ordinarie myndighetsprocesser och tillsyn, snarare än genom gemensamma arbetsformer kopplade till platsutveckling eller besöksverksamhet. Dialog mellan kommun, tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare sker främst vid behov eller i samband med specifika ärenden.

Det finns begränsade strukturer för samlad dialog om hur frågor om djurvälstånd, jakt, naturupplevelser och information till besökare kan hanteras på ett mer sammanhållet sätt. Detta innebär att viktiga frågor, såsom hur besökare informeras om lämpliga beteenden, eller hur handel med produkter från hotade arter förebyggs, riskerar att hanteras fragmenterat.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Genomgången av D4 visar att Sollefteå kommun verkar inom ett tydligt regelverk för djurvälstånd och artutnyttjande, där ansvarsfördelningen mellan statliga, regionala och kommunala aktörer är etablerad. Utmaningen ligger inte i avsaknad av lagstiftning, utan i hur dessa frågor synliggörs och samordnas i sammanhang där natur, djur och besök möts.

Ett identifierat utvecklingsbehov är att stärka kopplingen mellan befintliga regelverk och den praktiska kommunikationen till aktörer och besökare. Detta gäller särskilt information om ansvarsfullt beteende i naturen, om att undvika handel med produkter från hotade arter samt om hur jakt och andra former av artutnyttjande ingår i en långsiktigt förvaltnings- och vetenskapligt baserad naturförvaltning.

Genom tydligare samordning och dialog kan destinationen bidra till ökad förståelse för djurvälstånd och artansvar, utan att ta över myndighetsansvar. Detta skapar också bättre förutsättningar för kopplingar till andra kriterier i Sektion D, särskilt ansvarsfull interaktion med vilda djur (D3) och biologisk mångfald (kommande kriterier), samt till kommunikation och information enligt kriterier i Sektion A.

D5 – ENERGIBESPARING

Detta kriterium behandlar hur energianvändning hanteras på destinationsnivå, med fokus på minskad energiförbrukning, förbättrad energieffektivitet och ökad användning av förnybar energi.

Utgångspunkten är att energifrågor är centrala både för miljömässig hållbarhet och för långsiktig samhällsutveckling, och att turismens energianvändning behöver ses i relation till övrig verksamhet i samhället.

Energianvändning påverkar klimat, miljö och kostnader för både offentliga aktörer, företag och hushåll. I ett lokalt sammanhang handlar energibesparing därför inte enbart om enskilda verksamheter, utan om hur kommunen som helhet arbetar med mål, stödstrukturer och uppföljning. Turism är en del av denna helhet och använder samma energisystem, infrastruktur och resurser som invånare och andra näringar.

NULÄGE

Sollefteå kommun arbetar med energi- och klimatfrågor inom ramen för nationella och regionala mål, bland annat genom övergripande klimat- och energistrategier. Dessa omfattar hela kommunen och riktar sig till såväl offentlig verksamhet som näringsliv och privatpersoner.

Kommunen erbjuder kostnadsfri klimat- och energirådgivning till både hushåll och företag. Rådgivningen är tänkt att ge stöd kring energieffektivisering, förnybar energi och minskad energianvändning. Det är dock oklart i vilken utsträckning denna rådgivning är känd, aktivt använd eller anpassad till besöksnäringens specifika förutsättningar.

När det gäller besöksnäringens företag finns inga samlade krav eller gemensamma system på kommun- eller destinationsnivå för att mäta, följa upp eller rapportera energianvändning. Eventuella insatser för energibesparing sker i dagsläget på frivillig basis och på företagets egna initiativ, snarare än inom ramen för en gemensam struktur.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Det övergripande ansvaret för energifrågor ligger på nationell nivå genom lagstiftning och styrmedel, med kommunens ansvar kopplat till planering, rådgivning och lokal genomförandekraft. Inom kommunen hanteras energi- och klimatfrågor av flera funktioner, exempelvis teknisk förvaltning, miljöfunktion och samhällsplanering.

Kommunens roll gentemot näringslivet är främst stödande och vägledande, snarare än styrande. Det finns inga formella krav riktade specifikt till besöksnäringens företag när det gäller energimätning eller rapportering.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har ingen formell roll kopplad till energiförvaltning, men berörs indirekt genom sitt arbete med företagsutveckling, kommunikation och samverkan inom besöksnäringen.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordningen kring energibesparing sker i huvudsak inom ramen för kommunens generella klimat- och energiarbete. Det saknas i nuläget en särskild samordning som kopplar samman energifrågor med besöksnäringens utveckling på ett strukturerat sätt.

Det finns inga etablerade forum där kommun, destinationsbolag och besöksnäringens företag regelbundet samlas för att diskutera energianvändning, energieffektivisering eller gemensamma mål kopplat till besöksnäringen. Detta innebär att kunskap, goda exempel och erfarenheter riskerar att inte spridas systematiskt mellan aktörer.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Genomgången av D5 visar att energibesparing i Sollefteå kommun hanteras inom breda kommunala och nationella ramar, men att kopplingen till besöksnäringen är svagt utvecklad. Vid rundabordssamtalet lyftes särskilt kommunens klimat- och energirådgivare fram som en aktiv funktion, ofta synlig i kommunikation och i direkt kontakt med verksamheter. Det framkom även att regionala energi- och klimatstöd för företag upplevs som en viktig resurs.

Det finns mål och stöd i form av klimat- och energirådgivning, men det saknas strukturer som gör det möjligt att samla in, jämföra och följa upp energidata från besöksnäringens verksamheter.

Ett centralt utvecklingsbehov är att skapa bättre förutsättningar för mätbarhet och uppföljning, så att energiarbete kan användas som underlag för strategiska beslut. Detta är nära kopplat till kriterierna D6 (hållbar vattenförvaltning), D9 (avfallshantering) och D10 (minskade utsläpp), där samma behov av samlad data och jämförbarhet återkommer.

I detta sammanhang kan det finnas värde i att på sikt överväga strukturer som gör det möjligt för företag att frivilligt mäta och följa upp sin energianvändning på ett enhetligt sätt. Ett exempel är den vidareutveckling av Responsible Tourism Program (RTP) som pågår i Region Västerbotten, där benchmarking enligt EarthCheck-standard testas som ett komplement för att möjliggöra tredjepartsverifierad data. Detta används inte i Sollefteå i nuläget, men illustrerar en möjlig väg framåt för att stärka mätbarhet och jämförbarhet även inom energiområdet.

Ett sådant angreppssätt skulle även kunna bidra till ökat företagsengagemang och samverkan, i linje med kriterium A4, samt stärka uppföljning och rapportering enligt A3. Sammantaget bedöms energibesparing vara ett område där grundläggande förutsättningar finns, men där tydligare struktur, samordning och uppföljning krävs för att arbetet ska bli mer strategiskt och långsiktigt.

D6 – HÅLLBAR VATTENFÖRVALTNING

Detta kriterium behandlar hur vattenresurser förvaltas och skyddas i relation till turism och annan användning, med fokus på långsiktig tillgång, kvalitet och rättvis fördelning. Utgångspunkten är att vatten är en grundläggande samhällsresurs som används av invånare, näringsliv, besökare och ekosystem samtidigt. Hållbar vattenförvaltning handlar därför om helhetsperspektiv, där turismens behov behöver vägas samman med övriga samhällsfunktioner och miljöhänsyn.

NULÄGE

I Sollefteå kommun hanteras vattenförsörjning, avloppsfrågor och skydd av vattenresurser inom ramen för kommunens ordinarie tekniska verksamhet, miljöarbete och tillsyn enligt gällande lagstiftning. Dricksvattenförsörjning och avloppshantering styrs huvudsakligen av kommunala system och regionala vattenförvaltningsplaner, där turism utgör en av flera användargrupper.

Det finns i nuläget inga särskilt utpekade vattenriskområden kopplade till turism i kommunen, och vattenfrågor beskrivs inte som en akut begränsande faktor i befintliga styrdokument. Samtidigt sker användning av vatten i olika former av besöksverksamhet, exempelvis boendeanläggningar, campingar, fritidsboenden och service kopplad till natur- och friluftsliv, vilket innebär att turism ingår som en del av den samlade belastningen på vattenresurserna.

Information till besökare om vattenanvändning och vattenhushållning förekommer i begränsad omfattning och är inte systematiskt integrerad i destinationsövergripande kommunikation.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Det övergripande ansvaret för vattenförvaltning ligger hos kommunen, i samverkan med regionala och nationella myndigheter såsom länsstyrelsen och vattenmyndigheterna. Kommunens ansvar omfattar planering, drift, tillsyn och uppföljning av vattenförsörjning och avloppssystem samt skydd av vattentäkter.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har inget formellt ansvar för vattenförvaltning, men berörs indirekt genom sin roll i att samordna och kommunicera frågor som rör besöksnäringens utveckling. I nuläget finns ingen tydligt definierad rollfördelning som kopplar samman kommunens vattenarbete med destinationsutveckling eller turismrelaterad kommunikation.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring vattenfrågor sker främst inom ordinarie kommunala och regionala strukturer. Det saknas särskilda forum eller arbetsformer där vattenanvändning kopplat till turism diskuteras som en egen fråga i relation till annan samhällsanvändning.

Detta innebär att vattenfrågor i huvudsak hanteras reaktivt, inom ramen för tillsyn och teknisk förvaltning, snarare än som en integrerad del av strategisk platsutveckling där framtida förändringar i användning, klimatpåverkan och säsongsvariationer beaktas samlat.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Genomgången av D6 visar att vattenförvaltning i Sollefteå kommun i huvudsak hanteras genom ordinarie kommunala och regionala strukturer för vattenförsörjning, miljötillsyn och fysisk planering. Detta innebär att grundläggande skydd av vattenresurser i stort fungerar, men att turismens roll som användare av vatten i nuläget inte är systematiskt synliggjord eller uppföljd som en del av den samlade vattenförvaltningen.

Det saknas i dagsläget ett sammanhållet arbetssätt där vattenanvändning kopplad till besöksnäringen följs upp på ett strukturerat sätt, vare sig på destinationsnivå eller på aggregerad företagsnivå. Detta gör det svårt att bedöma hur turismens vattenanvändning utvecklas över tid, hur den relaterar till andra samhällssektorer samt hur framtida risker eller kapacitetsutmaningar kan hanteras proaktivt. Samtidigt finns etablerade verktyg och ansvarsfördelning inom den offentliga vattenförvaltningen som utgör en stabil grund att bygga vidare på.

Ett tydligt utvecklingsbehov rör därför inte nya regelverk, utan bättre koppling mellan befintlig vattenförvaltning och turismens faktiska resursanvändning. Detta inkluderar behov av ökad kunskap, uppföljning och dialog med besöksnäringens företag kring vattenanvändning, särskilt i ett längre perspektiv där klimatförändringar kan påverka tillgång, kvalitet och säsongsvariationer i vattenresurser. Här finns också en tydlig koppling till energianvändning (Energibesparing (D5)) och till hur avloppssystem och avfallshantering fungerar i praktiken (Avfallshantering (D9)).

För att stärka mätbarhet och beslutsunderlag över tid finns det även anledning att överväga mer strukturerade arbetssätt för uppföljning av resursanvändning inom besöksnäringen. Ett konkret exempel är Responsible Tourism Program (RTP), som ägs och drivs av Region Västerbotten och i nuläget tillämpas där. Programmet används inte i Sollefteå kommun i dag, men kan på sikt utgöra ett relevant referensexempel. Särskilt intressant är den pilotutveckling som pågår inom RTP där benchmarking enligt EarthCheck kompletterar befintlig metodik. En sådan kombination kan, om den skulle utredas för framtida användning, bidra till mer strukturerad, jämförbar och verifierbar uppföljning av vattenanvändning på aggregerad nivå, utan att kommunen eller destinationsbolaget själva behöver utveckla nya system.

Sammanfattningsvis bedöms hållbar vattenförvaltning i Sollefteå stå på en stabil offentlig grund, men med begränsad koppling till turismens utveckling och uppföljning. Genom att stärka samverkan, synliggöra turismens vattenanvändning och knyta samman vattenfrågan med energi, avfall och utsläpp (Växthusgasutsläpp och begränsning av klimatförändringar (D10)) kan kommunen skapa bättre förutsättningar för långsiktig resurseffektivitet och mer informerade strategiska beslut.

D7 – VATTENKVALITET

Detta kriterium behandlar hur destinationen övervakar och säkerställer god vattenkvalitet för dricksvatten, rekreation och ekologiska ändamål. Fokus ligger på system för regelbunden uppföljning, öppen rapportering av resultat samt förmåga att agera snabbt vid försämrad vattenkvalitet. Vattenkvalitet är en grundläggande samhällsfråga som berör både invånare, näringsliv och besökare, och utgör en viktig förutsättning för hälsa, miljö och attraktivitet.

Tillgång till rent och säkert vatten är en central del av en hållbar plats. För en destination innebär god vattenkvalitet även förutsättningar för rekreation, naturupplevelser och förtroende hos både invånare och besökare. Arbetet med vattenkvalitet behöver därför ses som en integrerad del av kommunens miljö- och samhällsansvar, där turismens användning av vattenresurser är en av flera påverkansfaktorer.

NULÄGE

I Sollefteå kommun sker övervakning av vattenkvalitet inom ramen för etablerade nationella och regionala system. Dricksvattenkontroll, badvattenövervakning och uppföljning av vattenförekomsternas ekologiska status genomförs enligt gällande lagstiftning och kvalitetsstandarder. Resultat från badvattenprovtagning och annan relevant vattenövervakning görs offentligt tillgängliga via ansvariga myndigheter.

Badvatten kontrolleras regelbundet under säsong, och platser som uppfyller fastställda kvalitetskrav identifieras. Vid avvikelser finns rutiner för information och åtgärder, exempelvis tillfälliga badförbud eller rekommendationer.

Information om dricksvattnets kvalitet finns tillgänglig för allmänheten, men det är oklart i vilken utsträckning denna information aktivt kommuniceras till besökare i syfte att uppmuntra användning av lokalt dricksvatten som alternativ till flaskvatten.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Det övergripande ansvaret för vattenkvalitet ligger hos offentliga myndigheter. På nationell nivå omfattar detta bland annat Livsmedelsverket (dricksvatten), Havs- och vattenmyndigheten (vattenförvaltning) samt Folkhälsomyndigheten (hälsorelaterade aspekter). Regionalt har länsstyrelsen en central roll i tillsyn och samordning, medan kommunen ansvarar för lokal vattenförsörjning, provtagning, tillsyn och information till allmänheten.

Kommunens ansvar omfattar även att vidta åtgärder när brister upptäcks och att säkerställa att information når berörda målgrupper. Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har inget formellt ansvar för vattenkvalitet, men berörs indirekt genom sitt arbete med besöksinformation, platskommunikation och hållbarhetsprofilering.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring vattenkvalitet sker främst inom ramen för ordinarie myndighets- och tillsynsprocesser. Det finns etablerade rutiner för provtagning, rapportering och åtgärder vid försämrad vattenkvalitet.

Däremot är kopplingen mellan vattenkvalitetsarbete och destinationsutveckling i dagsläget begränsad. Frågor om hur vattenkvalitet kommuniceras till besökare, eller hur turismens påverkan på vattenresurser följs upp, hanteras inte samlat utan som en del av bredare miljöarbete.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Genomgången av D7 visar att Sollefteå kommun har fungerande system för övervakning och hantering av vattenkvalitet i linje med gällande lagstiftning. Grundläggande kontroll, rapportering och åtgärdsberedskap finns på plats, vilket utgör en viktig styrka ur både samhälls- och miljöperspektiv.

Utvecklingsbehovet ligger framför allt i hur detta arbete kopplas tydligare till platsutveckling och besöksrelaterade frågor. Här finns potential att tydligare använda befintlig vattenkvalitetsdata i kommunikation, dialog och uppföljning kopplat till besöksnäringen, exempelvis genom att stärka information till besökare om dricksvattnets kvalitet och minska behovet av flaskvatten.

D8 – AVLOPPSVATTEN

Detta kriterium behandlar hur avloppsvatten från bebyggelse och verksamheter hanteras, renas och kontrolleras så att utsläpp inte skadar människors hälsa, vattenmiljöer eller ekosystem. Fokus ligger på förebyggande arbete, tekniska lösningar, tillsyn samt efterlevnad av gällande lagstiftning. Avloppshantering är i grunden en samhällskritisk funktion som berör både invånare, företag och besökare, och där turismen utgör en av flera belastande och användande verksamheter.

NULÄGE

I Sollefteå kommun regleras hantering av avloppsvatten genom nationell lagstiftning, framför allt miljöbalken, samt genom kommunala föreskrifter och tillsynsprocesser. Detta omfattar både kommunala avloppssystem och enskilda lösningar, såsom septiktankar och mindre reningsanläggningar. Krav på lokalisering, drift, underhåll och kontroll gäller oavsett om verksamheten är permanent boende, näringsverksamhet eller besöksrelaterad.

Det finns etablerade riktlinjer för hur avloppsvatten ska hanteras och renas innan utsläpp till mark eller vatten. Kommunen ansvarar för tillsyn av efterlevnad, inklusive prövning av tillstånd, uppföljning och vid behov krav på åtgärder. I områden med kommunalt avloppsnät finns gemensamma reningslösningar som även nyttjas av verksamheter inom besöksnäringen.

I delar av kommunen, särskilt i mer glesbefolkade områden och vid fritidsbebyggelse, förekommer enskilda avloppslösningar. Dessa kräver löpande tillsyn för att säkerställa att de fungerar enligt gällande krav och inte bidrar till förorening av vattenmiljöer.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Det övergripande ansvaret för avloppshantering ligger hos kommunen, genom ansvar för kommunala avloppssystem samt tillsyn enligt miljöbalken. Detta omfattar både teknisk förvaltning, miljötillsyn och tillståndprocesser.

Verksamhetsutövare, inklusive företag inom besöksnäringen, ansvarar för att deras avloppslösningar uppfyller gällande krav och att drift och underhåll sker korrekt. Detta gäller oavsett om anslutning sker till kommunalt nät eller via enskilda system.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har inget formellt ansvar för avloppshantering, men berörs indirekt genom sin roll i destinationsutveckling och samverkan med företag.

Destinationsbolagets roll är i nuläget främst kopplad till informationsspridning och dialog, snarare än till teknisk eller regulatorisk hantering.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring avloppsvatten sker huvudsakligen inom ramen för kommunens ordinarie verksamhet, genom samarbete mellan tekniska funktioner, miljötillsyn och planering. För verksamheter inom besöksnäringen sker dialog främst i samband med tillståndsprövning, tillsyn eller vid förändringar av verksamhetens omfattning.

Det finns i nuläget begränsade strukturer för mer proaktiv samordning där avloppsfrågor kopplas till långsiktig platsutveckling, exempelvis i områden med ökande besöksvolym, säsongsvariationer eller hög andel fritidsboenden. I dessa sammanhang hanteras frågorna oftare reaktivt än strategiskt.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Genomgången av D8 visar att det finns tydliga regelverk och etablerade system för hantering och tillsyn av avloppsvatten i Sollefteå kommun. De grundläggande förutsättningarna för att skydda människor och miljö från negativ påverkan är därmed på plats.

Ett identifierat utvecklingsbehov rör hur avloppsfrågor kopplas till långsiktig utveckling av områden där belastningen kan variera över tid, exempelvis i samband med turism, fritidsbebyggelse och säsongsvis användning. Här finns behov av att i högre grad arbeta förebyggande och samordnat, så att tekniska lösningar och kapacitet är anpassade till faktisk och framtida användning.

Det finns även ett behov av fortsatt tydlig kommunikation gentemot verksamheter och fastighetsägare kring ansvar, krav och god praxis, särskilt i områden med enskilda avloppslösningar. En stärkt dialog kan bidra till bättre efterlevnad och minska risken för utsläpp som påverkar vattenmiljöer och lokalsamhällets tillgång till rena vattenresurser.

Sammantaget bedöms D8 vara nära kopplat till kriterierna för vattenförvaltning (D6) och vattenkvalitet (D7), men med ett tydligt fokus på teknisk funktion och tillsyn. En robust och långsiktigt hållbar avloppshantering är en grundförutsättning för både boende, näringsliv och besöksverksamhet, och därmed för platsens samlade hållbarhet.

D9 – AVFALLSHANTERING

Detta kriterium behandlar hur avfall uppstår, hanteras och minskas inom destinationen, med fokus på mätning, förebyggande arbete, återvinning och säker hantering av restavfall. Avfallshantering är en grundläggande samhällsfunktion som berör invånare, företag och besökare på lika villkor. Turismen utgör en del av avfallsflödena, men delar infrastruktur och system med övriga samhällsfunktioner. Ett hållbart avfallssystem bidrar både till minskad miljöpåverkan och till en attraktiv och välfungerande livsmiljö.

NULÄGE

I Sollefteå kommun finns etablerade system för insamling, sortering och omhändertagande av avfall, i linje med nationell lagstiftning och regionala riktlinjer. Avfall hanteras genom kommunala lösningar som omfattar flera fraktioner, inklusive organiskt avfall, papper, plast, metall och glas, samt system för restavfall.

Offentliga verksamheter omfattas av interna rutiner för avfallshantering och sortering. För hushåll och företag finns tillgång till insamlingssystem och återvinningslösningar, även om tillgänglighet och praktisk utformning kan variera mellan olika delar av kommunen.

Det förekommer informationsinsatser och kampanjer kopplade till avfallssortering och nedskräpning, inklusive riktade insatser i offentliga miljöer. Samtidigt framkom i dialoger och rundabordssamtal att kopplingen mellan avfallshantering, platsutveckling och besöksverksamhet inte alltid är tydlig eller samordnad. Frågor om matsvinn, engångsartiklar och ökade avfallsmängder vid evenemang och under högsäsong hanteras i stor utsträckning inom befintliga system, snarare än genom särskilt anpassade åtgärder.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Kommunen har det övergripande ansvaret för avfallshantering, inklusive planering, insamling, behandling och uppföljning, i enlighet med miljöbalken och avfallsförordningen. Detta omfattar både hushållsavfall och avfall från offentliga verksamheter.

Företag, inklusive verksamheter inom besöksnäringen, ansvarar för att sortera och hantera sitt avfall enligt gällande regler och lokala föreskrifter. Detta inkluderar ansvar för att minimera avfall, hantera farligt avfall korrekt och följa krav på källsortering.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har inget formellt ansvar för avfallshantering, men berörs indirekt genom sin roll i samverkan med företag och genom kommunikation kring hållbar platsutveckling. I nuläget är destinationsbolagets roll främst informell och stödjande.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordningen kring avfallshantering sker huvudsakligen inom ramen för kommunens ordinarie verksamhet och genom tillsyn, information och drift av insamlingssystem. Dialog med företag sker främst i samband med tillstånd, tillsyn eller generella informationsinsatser.

Det finns i nuläget begränsade strukturer för att samordna avfallsfrågor specifikt kopplat till platsutveckling, evenemang, säsongsvariationer eller förändrade besöksflöden. Detta innebär att möjligheter till förebyggande arbete, erfarenhetsutbyte och gemensam utveckling inte alltid tas tillvara fullt ut.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Genomgången av D9 visar att Sollefteå kommun har fungerande grundsystem för avfallshantering och återvinning. De huvudsakliga utvecklingsbehoven rör i första hand hur avfallsmängder mäts, följs upp och används mer systematiskt som beslutsunderlag, samt hur förebyggande arbete kan stärkas (minskade avfallsmängder, minskat matsvinn och utfasning av engångsartiklar, särskilt plast). Detta gäller både i offentliga verksamheter och i dialog med företag, där det finns en möjlighet att gå från generella informationsinsatser till mer strukturerade arbetssätt och uppföljning över tid.

Ett tydligt utvecklingsbehov är att avfallsfrågan kopplas tydligare till övriga miljörelaterade kriterier och kommunens övergripande styrning, särskilt energianvändning och effektivisering (Energibesparing, D5), vattenförvaltning (Hållbar vattenförvaltning, D6) samt klimatpåverkan och utsläppsminskning (Växthusgasutsläpp och klimatpåverkan, D10). Avfall och resursanvändning påverkar både energibehov och klimatpåverkan i värdekedjor, och ett mer samlat grepp kan därför ge ökad effekt.

För att stärka mätbarhet och förbättring i företagsledet kan det finnas skäl att överväga kompletterande arbetssätt som stödjer företag att mäta och följa upp sin miljöprestanda på ett mer jämförbart sätt. I detta sammanhang kan Responsible Tourism Program (RTP) vara en relevant väg att överväga som ett företagsstödande verktyg, särskilt i ljuset av den pilotutveckling som pågår i Region Västerbotten där RTP kompletteras med EarthCheck Benchmarking. Det är viktigt att betona att detta inte är ett befintligt arbetssätt i Sollefteå i dagsläget, men att det kan utgöra en möjlig framtida metod för att skapa mer strukturerad uppföljning, lärande och förbättring bland företag – inklusive inom avfall, matsvinn och engångsartiklar.

En sådan ansats kan även bidra till tydligare korskopplingar och gemensam riktning mellan flera kriterier, genom att företagsnära mätning och förbättring blir ett konkret stöd till kommunens och destinationens arbete med energi (D5), vatten (D6), avfall (D9) och klimat (D10). Sammantaget bedöms D9 vara ett område där fortsatt utveckling av uppföljning, förebyggande insatser och samordning kan stärka både miljönytta och platsens attraktivitet för boende, företag och besökare.

D10 – VÄXTHUSGASUTSLÄPP OCH BEGRÄNSNING AV KLIMATFÖRÄNDRINGAR

Detta kriterium behandlar hur destinationen arbetar med att minska växthusgasutsläpp och bidra till begränsning av klimatförändringar. Fokus ligger på om det finns tydliga mål, uppföljning och åtgärder för klimatreduktion, samt i vilken utsträckning företag uppmuntras att mäta, minska och rapportera sina utsläpp. Klimatarbetet omfattar både offentlig verksamhet och de delar av näringslivet som påverkas av eller bidrar till turismens utveckling. Utgångspunkten är att klimatarbetet behöver integreras i bredare samhällsprocesser och inte behandlas som en isolerad fråga kopplad enbart till besöksnäringen.

NULÄGE

Sverige har genom ratificeringen av Parisavtalet åtagit sig att bidra till att den globala temperaturökningen begränsas till väl under 2 grader, med strävan mot 1,5 grader. Detta åtagande ligger till grund för nationella klimatmål och lagstiftning, som i sin tur styr regionala och kommunala klimatstrategier. För Sollefteå kommun innebär detta att lokala mål, planering och åtgärder för minskade växthusgasutsläpp ska bidra till de nationella och internationella åtagandena.

Sollefteå kommun har antagit övergripande mål för att minska växthusgasutsläpp, i linje med nationella och regionala klimatmål. Kommunen arbetar med klimatreduktion främst genom åtgärder inom den egna organisationen, exempelvis kopplat till energi, transporter, upphandling och fastighetsförvaltning. Det finns rapportering och uppföljning av utsläpp på kommunal nivå, ofta samlat inom klimat- eller hållbarhetsredovisning.

När det gäller turismrelaterade utsläpp finns inga samlade mål eller uppföljningssystem som särskiljer eller synliggör besöksnäringens bidrag till de totala växthusgasutsläppen i kommunen. Utsläpp kopplade till besök sker i huvudsak indirekt, exempelvis genom transporter till och inom destinationen, energianvändning i boendeanläggningar samt konsumtion av varor och tjänster. Dessa utsläpp hanteras i nuläget inom befintliga sektorsvisa system, snarare än genom ett samlat perspektiv på turismens klimatpåverkan.

Det finns information och stöd riktat till företag kring energieffektivisering och klimatarbete, bland annat genom kommunens klimat- och energirådgivning. I vilken utsträckning detta används av besöksnäringens företag, och hur systematiskt det bidrar till mätning och minskning av utsläpp inom besöksnäringen, är dock oklart.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Det övergripande ansvaret för klimatpolitik och klimatreduktion ligger på nationell nivå, med ramar och mål som fastställs genom lagstiftning och nationella strategier. På regional nivå har länsstyrelse och region viktiga roller i samordning, planering och uppföljning av klimatrelaterade frågor. Sollefteå kommun ansvarar för att omsätta dessa mål lokalt, både genom den egna verksamheten och genom planering, tillsyn och information till invånare och företag.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har ingen formell roll i kommunens klimatarbete, men berörs indirekt genom sitt arbete med destinationsutveckling, marknadsföring och företagsdialog. Det finns i nuläget ingen tydligt definierad ansvarsfördelning mellan kommunen och destinationsbolaget när det gäller hur turismens klimatpåverkan ska synliggöras, följas upp eller hanteras strategiskt.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordningen kring klimatarbete sker i huvudsak inom kommunens ordinarie strukturer och i samverkan med regionala aktörer. Klimatfrågor kopplade till turism behandlas i begränsad utsträckning som ett eget område, utan ingår snarare som en del av bredare energi-, transport- och hållbarhetsfrågor.

Det finns inga etablerade arbetsformer där kommunen, destinationsbolaget och besöksnäringens företag regelbundet samverkar specifikt kring mätning och minskning av turismrelaterade växthusgasutsläpp. Detta innebär att möjligheten till gemensam lärandeprocess, jämförbarhet mellan aktörer och strategisk prioritering av åtgärder är begränsad.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

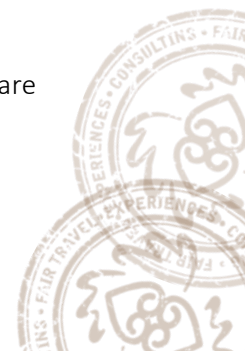
Genomgången av D10 visar att det finns grundläggande mål och strukturer för klimatarbete i Sollefteå kommun, men att turismens samlade klimatpåverkan i nuläget inte är tydligt synliggjord eller integrerad i detta arbete. Utmaningen ligger inte främst i avsaknad av ambition, utan i brist på mätbarhet, samordning och koppling mellan olika nivåer och aktörer.

Ett centralt utvecklingsbehov är att skapa bättre förutsättningar för att förstå hur besöksnäringen bidrar till kommunens totala växthusgasutsläpp och hur dessa utsläpp kan minska över tid. Detta gäller särskilt indirekta utsläpp kopplade till transporter, energi och konsumtion, där turismens påverkan ofta "flyger under radarn" i traditionell statistik och uppföljning.

I detta sammanhang kan det vara relevant att överväga kompletterande metoder som stödjer strukturerad mätning och uppföljning på företagsnivå. Responsible Tourism Program (RTP), i kombination med den pågående pilotutvecklingen i Region Västerbotten där EarthCheck Benchmarking används för att möjliggöra verifierbar data, kan här utgöra en möjlig väg att pröva framåt. Det är viktigt att understryka att detta inte är ett befintligt system i Sollefteå i nuläget, utan en potentiell metod som kan bidra till ökad mätbarhet och bättre beslutsunderlag om den bedöms relevant att införa eller inspireras av.

En sådan utveckling skulle även stärka kopplingarna till andra kriterier inom Sektion D, särskilt energianvändning och effektivisering (Energibesparing, D5), vattenförvaltning (Hållbar vattenförvaltning, D6) samt avfall och resursanvändning (Avfallshantering, D9). Klimatpåverkan är nära sammanlänkad med hur energi, vatten och material används, och ett mer integrerat arbetssätt kan därför ge större samlad effekt.

Sammanfattningsvis bedöms D10 vara ett område där det finns goda förutsättningar att bygga vidare på befintliga klimatmål, men där ett tydligare fokus på turismens roll, ökad mätbarhet och bättre

samordning kan bidra till att klimatarbetet blir mer handlingsinriktat och långsiktigt verkningsfullt för Sollefteå som plats att bo, leva, verka och besöka.

D11 – TRANSPORTER MED LÅG MILJÖPÅVERKAN

Detta kriterium behandlar hur destinationen arbetar för att minska miljö- och klimatpåverkan från transporter till och inom destinationen. Fokus ligger på om det finns mål, investeringar och arbetsformer som främjar hållbara transportlösningar, såsom kollektivtrafik, lågutsläppsfordon samt aktiva resesätt som gång och cykel. Transporter är en central del av turismens totala miljöpåverkan och behöver därför hanteras som en integrerad del av både destinationsutveckling och samhällsplanering.

NULÄGE

Transporter utgör en grundläggande förutsättning för tillgänglighet i Sollefteå kommun, både för invånare, företag och besökare. Kommunen präglas av långa avstånd, landsbygdskaraktär och ett relativt stort bilberoende, vilket påverkar möjligheterna till snabba omställningar mot helt fossilfria eller kollektivtrafikbaserade resesätt.

Samtidigt finns regionala och nationella mål för minskade utsläpp från transporter, vilka påverkar kommunens planering och investeringar. Inom den offentliga sektorn pågår arbete kopplat till exempelvis fordonsflottor, laddinfrastruktur och kollektivtrafiklösningar, ofta i samverkan med regionala aktörer.

När det gäller besöksnäringen finns ingen samlad uppföljning av utsläpp från besökares resor till och inom destinationen. Däremot finns information och vägledning som syftar till att underlätta mer hållbara val. Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) tillhandahåller via sin destinationsportal information om kollektivtrafik, tågförbindelser, cykling och andra alternativa sätt att resa till och inom destinationen. Detta bidrar till att synliggöra alternativ till privat bil och underlättar för besökare som vill resa med lägre miljöpåverkan.

Det saknas dock i nuläget systematisk data om i vilken utsträckning besökare faktiskt använder dessa alternativ, samt hur stor effekt information och marknadsföring har på val av transportsätt.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Ansvar för transporter med låg miljöpåverkan i Sollefteå kommun är fördelat mellan flera nivåer och aktörer, där både offentlig sektor och destinationsutvecklande aktörer har olika, men kompletterande roller.

På kommunal nivå ansvarar Sollefteå kommun för fysisk planering, lokal infrastruktur, trafikmiljöer samt förutsättningar för gång, cykel och lokal kollektivtrafik inom kommunens geografiska område. Kommunen har även ansvar för att i sin egen verksamhet prioritera transporter med låg miljöpåverkan, exempelvis genom upphandling, fordonsval och tjänsteresor. Transportfrågor kopplas här till översiktsplanering, detaljplaner, näringslivsutveckling och kommunens klimat- och hållbarhetsarbete.

På regional nivå har Region Västernorrland ett övergripande ansvar för regional kollektivtrafik, regional transportplanering och samordning av infrastrukturfrågor som påverkar tillgänglighet inom och mellan kommuner. Detta inkluderar exempelvis tåg- och busstrafik, större infrastrukturinvesteringar samt regionala mål kopplade till klimat och transporter.

På statlig nivå ansvarar myndigheter som Trafikverket för nationell transportinfrastruktur, större väg- och järnvägsstråk samt långsiktig transportplanering som påverkar tillgängligheten till och från destinationen.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har ingen formell rådighet över transportinfrastruktur eller trafiksystem. Destinationsbolagets roll är i stället kopplad till information, kommunikation och marknadsföring. Genom destinationsportalen och annan extern kommunikation synliggör HK Dest alternativa och mer hållbara sätt att resa till och inom destinationen, exempelvis kollektivtrafik, tågförbindelser, cykelleder och reseupplägg med lägre miljöpåverkan. På så sätt kan destinationsbolaget påverka besökares val av transportsätt, även om beslutsmandatet ligger hos andra aktörer.

Utöver dessa aktörer påverkas transportfrågorna även av besöksnäringens företag, transportoperatörer och fastighetsägare, exempelvis genom val av logistiklösningar, laddinfrastruktur, cykeluthyrning och information till gäster.

Den samlade bilden är att ansvar och rådighet är spridd, vilket gör samverkan mellan kommun, region, statliga aktörer och destinationsbolag avgörande för att minska transporternas miljöpåverkan i praktiken.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordningen kring transporter sker i huvudsak inom ordinarie samhällsplanering, regional trafikplanering och klimatarbete. Kopplingen till turismens utveckling är i nuläget begränsad och sker främst genom informationsinsatser snarare än genom gemensam planering eller uppföljning.

Det finns potential att stärka samordningen genom att tydligare koppla samman transportfrågor med destinationsutveckling, exempelvis vid planering av besöksmål, evenemang, leder och noder där många människor rör sig. En mer strukturerad dialog mellan kommun, regionala trafikaktörer och destinationsbolaget kan bidra till att hållbara transportlösningar integreras tidigt i utvecklingsprocesser.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Genomgången av D11 visar att det finns grundläggande strukturer och ambitioner för att minska transporternas miljöpåverkan, främst genom offentlig planering och regionala mål. HK Dest bidrar positivt genom att tillgängliggöra information om mer hållbara transportalternativ via destinationsportalen, vilket skapar förutsättningar för besökare att göra mer medvetna val.

Det huvudsakliga utvecklingsbehovet ligger i att stärka kopplingen mellan transportfrågor och turismens utveckling på ett mer strategiskt och uppföljningsbart sätt. I dagsläget saknas samlad data

om besökarens resmönster och hur olika insatser påverkar val av transportsätt, vilket försvårar prioritering och riktade åtgärder.

Ett ytterligare utvecklingsbehov är att tydligare beakta turismens transportberoende i relation till klimatmål, särskilt i en landsbygdskommun där bilresor ofta är svåra att ersätta fullt ut. Här finns behov av att arbeta med kombinationer av åtgärder, såsom bättre information, förbättrade kollektivtrafiklösningar där det är möjligt, samt utveckling av gång- och cykelinfrastruktur i tätorter och besöksintensiva miljöer.

D11 har tydliga kopplingar till andra kriterier, särskilt växthusgasutsläpp och klimatarbete (D10), energianvändning (D5) samt strategisk inriktning och uppföljning i Sektion A (A2 och A3). För att transporter ska kunna bidra till en långsiktigt hållbar utveckling behöver dessa kopplingar tydliggöras och hanteras samlat, snarare än sektorsvis.

D12 – LJUS- OCH BULLERFÖRORENINGAR

Detta kriterium behandlar hur destinationen arbetar för att förebygga och begränsa negativ påverkan från ljus- och bullerföroreningar. Fokus ligger på att skydda människors hälsa och livskvalitet, bevara natur- och kulturmiljöers upplevelsevärden samt minimera störningar på ekosystem och djurliv. Arbetet omfattar både permanent verksamhet och tillfälliga aktiviteter, såsom evenemang och säsongsbunden turism.

NULÄGE

I Sollefteå kommun regleras ljus- och bullerfrågor främst genom nationell lagstiftning och tillhörande föreskrifter, såsom miljöbalken, plan- och bygglagen samt riktlinjer från ansvariga myndigheter. Dessa regelverk tillämpas inom ramen för fysisk planering, tillsyn och prövning av verksamheter som kan ge upphov till buller eller ljusföroreningar.

Bullerfrågor hanteras bland annat i samband med trafik, industriell verksamhet, byggnation och evenemang. Ljusföroreningar beaktas i viss utsträckning vid planering av belysning i offentliga miljöer, men frågan behandlas i nuläget främst utifrån trygghet, trafiksäkerhet och funktion snarare än utifrån ekologiska eller upplevelsemässiga perspektiv.

Besöksnäringens företag kan i vissa sammanhang bidra till både buller och ljuspåverkan, exempelvis genom evenemang, tillfälliga installationer, transporter eller ökad aktivitet i känsliga miljöer. Det finns dock inga indikationer på att detta i nuläget utgör ett systematiskt eller omfattande problem i Sollefteå kommun. Samtidigt saknas en samlad bild av hur ljus- och bullerpåverkan följs upp specifikt i relation till besöksverksamhet och platsutveckling.

ORGANISATION, ROLLER OCH ANSVAR

Det övergripande ansvaret för att förebygga och hantera ljus- och bullerföroreningar ligger hos kommunen, genom dess ansvar för fysisk planering, miljötillsyn och prövning av verksamheter. Detta omfattar bland annat bedömning av bullernivåer, villkor för evenemang, bygglovsprövning samt tillsyn enligt miljöbalken.

Statliga myndigheter, såsom Naturvårdsverket och Folkhälsomyndigheten, fastställer riktvärden och vägledning för buller och ljus som kommunen tillämpar lokalt. Trafikverket ansvarar för bullerfrågor kopplade till statlig infrastruktur.

Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) har ingen formell tillsynsroll, men kan indirekt påverka genom hur evenemang, besöksmål och aktiviteter kommuniceras, planeras och marknadsförs. Destinationsbolaget kan även bidra till att sprida kunskap om hänsynsfullt beteende i natur- och kulturområden, särskilt i känsliga miljöer eller under tider då störningskänsligheten är hög.

Även arrangörer, företag och fastighetsägare har ett ansvar för att följa gällande regelverk och anpassa sin verksamhet för att minimera negativ påverkan från buller och belysning.

SAMORDNING OCH ARBETSFORMER

Samordning kring ljus- och bullerfrågor sker i huvudsak genom ordinarie plan- och tillsynsprocesser. Dessa processer är ofta reaktiva och kopplade till enskilda ärenden, såsom bygglov, evenemangstillstånd eller klagomål från allmänheten.

Det finns i nuläget begränsade strukturer för att strategiskt diskutera ljus- och bullerpåverkan i ett bredare platsutvecklingsperspektiv, där hänsyn tas till både invånarnas vardag, naturvärden och besöksupplevelser. Frågan behandlas därmed sällan samlat över tid eller i relation till turismens utveckling.

En mer integrerad dialog mellan samhällsplanering, miljöfunktioner, kultur- och fritidsverksamhet samt aktörer inom plats- och destinationsutveckling skulle kunna bidra till ökad medvetenhet om hur ljus och buller påverkar olika värden samtidigt.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH UTVECKLINGSBEHOV

Genomgången av D12 visar att Sollefteå kommun har fungerande regelverk och tillsynssystem för att hantera ljus- och bullerföroreningar, främst utifrån lagstadgade krav. Det identifierade utvecklingsbehovet rör i första hand hur dessa frågor kan lyftas från enskilda ärenden till ett mer strategiskt och förebyggande perspektiv.

Det finns en möjlighet att i större utsträckning beakta ljus- och bullerpåverkan som en del av platsens långsiktiga kvalitet, där hänsyn tas till både boendemiljö, naturvärden och upplevelsen av platsen för invånare och besökare. Detta kan bli särskilt relevant vid framtida utveckling av evenemang, besöksmål och infrastruktur.

En tydligare samordning mellan kommunala funktioner och aktörer som arbetar med plats- och destinationsutveckling kan bidra till att säkerställa att utveckling sker med hänsyn till både människors hälsa och miljöns tålighet. Detta stärker även kopplingarna till andra kriterier i Sektion D, särskilt kopplat till besökshantering, naturvärden och hållbar transportutveckling (D11).

SAMMANFATTANDE SLUTSATSER OCH REKOMMENDERAD VÄG FRAMÅT FÖR SOLLEFTEÅ KOMMUN

Hållbarhetsanalysen visar att Sollefteå kommun har goda grundförutsättningar att använda turism som ett verktyg för långsiktig samhällsutveckling. Kommunen rymmer starka tillgångar inom natur, friluftsliv, kultur och lokalt engagemang, och har samtidigt fungerande grundstrukturer inom planering, miljö, trygghet och välfärd. Den samlade bilden pekar tydligt på att utmaningen inte ligger i brist på arbete eller ambition, utan i hur olika insatser kan samordnas, prioriteras och kopplas tydligare till kommunens övergripande utvecklingsmål.

Analysen visar särskilt på behovet av:

- tydligare intern samordning,
- en gemensam kommunal viljeinriktning för turismens roll,
- starkare koppling mellan turism, attraktivitet, inflyttning och arbetsmarknad,
- en mer medveten och strategisk integrering av kultur,
- samt en realistisk och samordnad syn på uppföljning och mätbarhet.

Det är samtidigt tydligt att Sollefteå inte ska – och inte kan – lösa dessa frågor isolerat. Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) är en central resurs och samverkanspart, särskilt i frågor som rör destinationsstrategi, marknadsföring, företagsutveckling och regional samordning. Den rekommenderade vägen framåt bygger därför på att Sollefteå kommun tydliggör sin egen roll, sina ambitioner och sina prioriteringar, och därefter samverkar strukturerat med HK Dest och andra relevanta aktörer.

Ett första och avgörande steg är att skapa en stabil intern arbetsform som möjliggör långsiktighet och samordning. Kommunen har redan en utpekad funktion med ansvar för turismfrågor, vilket är en tydlig styrka. Nästa steg är att bygga vidare på detta genom att etablera ett Green Team – en permanent tvärssektoriell arbetsgrupp för hållbar destinationsutveckling. Arbetsgruppen bör samla relevanta kommunala funktioner och fungera som en gemensam arena där turismens frågor kan vägas in tidigt och konsekvent i kommunens utvecklingsarbete. Green Teamet bör ses som ett grundläggande arbetssätt som, vid behov, även kan kompletteras med liknande tvärssektoriella arbetsformer inom andra sakområden. Ambitionen bör också vara att på sikt inkludera dialog med näringsliv och civilsamhälle för att stärka förankring och genomförandekraft.

Parallellt behöver Sollefteå kommun tydligare formulera sin lokala viljeinriktning som destination. Detta handlar inte om att ta fram en separat destinationsstrategi vid sidan av Höga Kusten, utan om att lokalt konkretisera vilka tillgångar, kvaliteter och utvecklingsval som är särskilt viktiga för Sollefteå. En gemensam inventering av natur-, kultur- och friluftstillgångar, vardagsmiljöer och berättelser skapar förutsättningar för att identifiera ett begränsat antal fokusområden som både stärker invånarnas livskvalitet och bidrar till kommunens attraktivitet. Detta arbete bör ske i nära dialog med HK Dest, som en metodisk och strategisk resurs.

För Sollefteå, med tydliga utmaningar kopplade till befolkningsutveckling, är det också centralt att turismens roll kopplas tydligare till kommunens arbete med inflyttning, attraktivitet och arbetsmarknad. Besöksnäringen bör här ses som en del av kommunens bredare berättelse om livskvalitet, möjligheter och framtidstro. Genom att tydligare koppla natur, friluftsliv, kultur och tillgänglighet till kommunens attraktivitetserbjudande kan turismen bidra till att stärka bilden av

Sollefteå som en plats att bo, leva och verka på – inte enbart att besöka. I detta sammanhang är det centralt att turismens kvaliteter används som en trovärdig spegling av vardagsliv och livsvillkor, snarare än som ett fristående marknadsföringsbudskap. Förutsättningarna för inflyttning avgörs ytterst av helheten – tillgång till välfärd, trygghet, utbildning, vård och ett fungerande civillsamhälle – där turismens värden kan fungera som en första kontakt, men inte som ensam drivkraft.

Parallellt med den interna samordningen behöver kommunen också stärka sitt arbete gentemot besöksnäringens företag. Det är i företagets vardag som hållbar turismutveckling ytterst tar form och blir synlig – i hur lokala råvaror används, hur natur- och kulturvärden förmedlas, hur tillgänglighet hanteras, hur personal bemöts och hur lokalt engagemang och ansvarstagande tar uttryck i praktiken. För invånare och besökare är det ofta genom företagets verksamheter som platsens värden upplevs, tolkas och bedöms.

Analysen visar att det finns ett stort engagemang bland företagen i Sollefteå, men att detta i dag i hög grad tas tillvara genom enskilda dialoger, projekt eller regionala initiativ. För att hållbarhetsarbetet ska få större genomslag och långsiktighet behöver kommunen tydligare se företagen som en central del av den gemensamma utvecklingen av platsen. Kommunens roll handlar här inte om att styra företagets verksamhet, utan om att skapa tydliga ramar, realistiska förväntningar och goda förutsättningar för att hållbara val ska vara möjliga och attraktiva i praktiken.

Detta kan exempelvis innebära att kommunen, i samverkan med HK Dest, tydliggör hur lokala värden, kultur, natur och social hållbarhet kan stärkas genom företagets erbjudanden, samt underlättar tillgång till stöd, kunskap och samverkansformer. Genom gemensamma arbetssätt för lärande, dialog och uppföljning skapas bättre förutsättningar för att företagets insatser både bidrar till platsens kvalitet och kan synliggöras på ett samlat och trovärdigt sätt, utan att belasta enskilda verksamheter med oproportionerliga krav.

Analysen visar även att kulturen behöver ges en tydligare och mer strategisk roll i destinationsutvecklingen. Sollefteå har ett rikt kulturarv och ett levande kulturliv, men dessa värden är i dag i begränsad utsträckning integrerade i strategiska utvecklingsprocesser. Kulturkompetens bör därför vara en självklar del av Green Teamets arbete, och utvecklingen bör ske i dialog med lokala kulturföreträdare, föreningar och kunskapsbärare. Det handlar inte om att kommersialisera kultur, utan om att säkerställa att platsens berättelser, uttryck och identitet används på ett respektfullt och lokalt förankrat sätt som stärker både invånarnas och besökarnas relation till platsen.

Vidare behöver turismens perspektiv integreras mer systematiskt i kommunens planering och platsutveckling. Turismens påverkan på markanvändning, tillgänglighet, slitage och service hanteras i dag ofta indirekt. Genom att använda Green Teamet som intern dialog- och samrådsyta kan kommunen säkerställa att dessa perspektiv beaktas i rätt skede, vilket stärker helhetssynen och minskar risken för framtida målkonflikter.

Slutligen visar analysen att behovet av bättre uppföljning och mätbarhet är tydligt, men att detta måste hanteras på rätt nivå. Sollefteå kommun bör fokusera på en hanterbar lokal miniminivå för uppföljning, samtidigt som man aktivt deltar i regionala initiativ för gemensam metodutveckling. Detta arbete bör ledas regionalt av HK Dest, i samverkan med kommunerna och med stöd av nationella aktörer, statistiksystem och forskning. Metoder som Responsible Tourism Program och pågående arbete med benchmarking kan här fungera som inspirationskälla och praktiskt stöd.

Sammantaget handlar nästa steg i Sollefteås hållbara destinationsutveckling inte om fler planer eller projekt, utan om att samla befintliga ambitioner i en gemensam riktning. Genom tydligare

samordning, en stabil intern arbetsform och en medveten koppling mellan turism, platsutveckling och livskvalitet skapas förutsättningar för att besöksnäringen bidrar till en bättre plats att bo, leva, verka – och besöka.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER OCH GEMENSAM GENOMFÖRANDERIKTNING

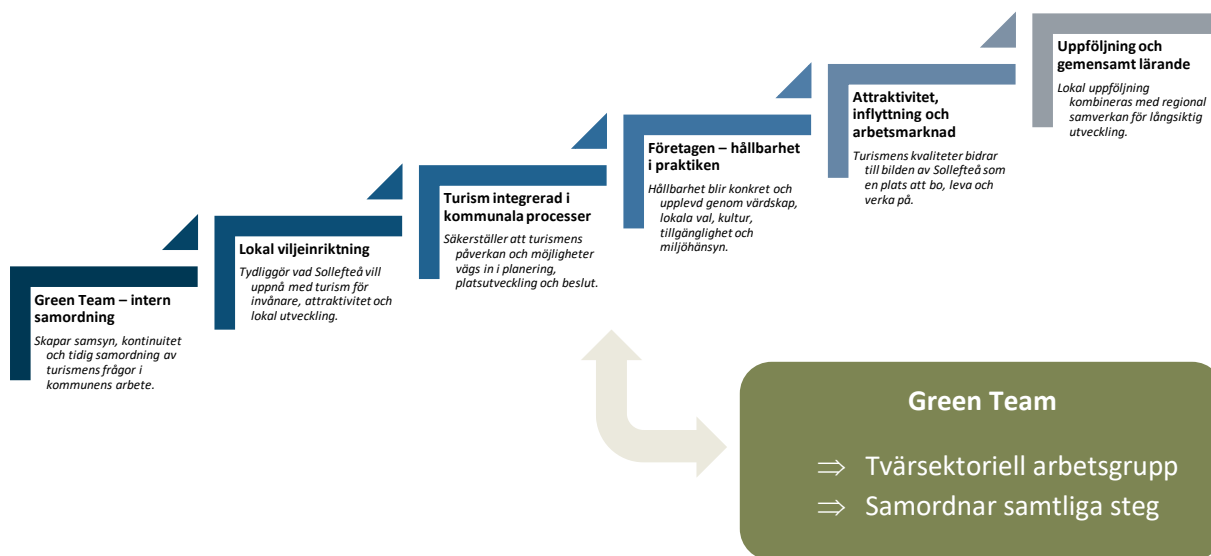
Underlag till lokal handlingsplan – Sollefteå kommun

Åtgärderna är avsedda att genomföras stegvis över en flerårsperiod, där etablering av Green Team och tydliggörande av kommunens lokala viljeinriktning utgör grund för efterföljande arbete. Genomförandet förutsätter successiv förankring i ordinarie styrning samt löpande samordning med regional destinationsutveckling.

Den övergripande inriktningen bygger på att Sollefteå kommun tydliggör sin egen roll, sina prioriteringar och sina utvecklingsval, och därefter samverkar strukturerat med Höga Kusten Destinationsutveckling AB (HK Dest) och andra relevanta aktörer.

Regional samverkan: Höga Kusten Destinationsutveckling AB

Strategi · Företagsutveckling · Marknadsföring · Uppföljning

Intern samordning – dialog med HK Dest – förankring över tid

1. ETABLERA ETT GREEN TEAM FÖR HÅLLBAR DESTINATIONSUTVECKLING

ÅTGÄRD 1.1 – INRÄTTA ETT PERMANENT GREEN TEAM

Tid: 0–6 månader

Ansvar: Kommunledning

Samordnande funktion: Befintlig kommunal turismfunktion

Innehåll:

- Etablera ett Green Team som en permanent tvärsektoriell arbetsgrupp för hållbar destinationsutveckling.
- Säkerställa representation från relevanta kommunala funktioner såsom samhällsplanering, näringsliv/arbetsmarknad, kultur/fritid, miljö/klimat, trygghet/säkerhet och kommunikation.
- Tydliggöra gruppens uppdrag som samordnande forum för turismens roll i kommunens utveckling.

Utvecklingsperspektiv:

- Green Team ska ses som ett grundläggande arbetssätt för samordning.
- Vid behov kan liknande tvärsektoriella arbetsformer etableras inom andra sakområden.
- Ambitionen bör vara att på sikt även inkludera dialog med näringsliv och civilsamhälle.

Samverkan:

- Green Team ska arbeta i nära dialog och i löpande synkronisering med HK Dest, så att kommunens prioriteringar, pågående arbete och utvecklingsval ligger i linje med den regionala destinationsutvecklingen och kan omsättas samordnat över tid.
- Detta innebär att arbetet i Green Team regelbundet bör spegla, informera och informeras av HK Dests strategiska processer, gemensamma prioriteringar och regionala initiativ.
- På sikt bör Green Team även skapa former för dialog med invånare och civilsamhälle, för att säkerställa att platsens utveckling och berättelse speglar faktiska erfarenheter av att bo, leva och verka i Sollefteå.

Green Team är kommunens permanenta samordningsnav och synkar löpande med HK Dest samt dialog med lokalsamhället.

Green Team som sammanhållande struktur för genomförandet

Illustrativt exempel – Så ser ett beslut ut när Green Team är på plats

Figuren visar hur Green Team fungerar som en sammanhållande struktur för genomförandet av de prioriterade åtgärderna i den lokala handlingsplanen. Arbetet tar sin utgångspunkt i att skapa en gemensam intern struktur och samordning, vilket möjliggör att Sollefteå kommun kan formulera en tydlig lokal viljeinriktning som destination.

Denna viljeinriktning integreras därefter i kommunens ordinarie arbete med planering, platsutveckling och verksamhetsstyrning, och bidrar i nästa steg till ökad attraktivitet, inflyttning och långsiktig samhällsutveckling. Uppföljning och gemensamt lärande sker i samverkan med Höga Kusten Destinationsutveckling AB, vilket säkerställer regional förankring, jämförbarhet och kontinuitet över tid.

Green Teamet utgör navet i denna process genom att samordna perspektiv, säkerställa intern samsyn och möjliggöra löpande synkronisering mellan kommunala prioriteringar och regional destinationsutveckling.

Ett konkret exempel på hur Green Team kan fungera i praktiken är när Sollefteå kommun står inför ett beslut eller en utvecklingsfråga som berör både platsutveckling och besöksnäring.

Anta att kommunen överväger att vidareutveckla ett område med närhet till vatten, leder och kulturmiljöer – exempelvis genom förbättrad tillgänglighet, ny service eller stöd till aktiviteter. Frågan berör flera perspektiv samtidigt: markanvändning, natur- och kulturvärden, friluftsliv, trygghet, drift och framtida användning. I ett sådant läge lyfts frågan tidigt till Green Team.

Green Team samlar då relevanta kommunala funktioner – exempelvis samhällsplanering, teknisk förvaltning/fastighet, kultur, miljö och näringsliv – för att gemensamt belysa frågan ur flera perspektiv. Fokus ligger inte på att fatta beslut i stället för ordinarie linjeorganisation, utan på att skapa en gemensam förståelse för konsekvenser, möjligheter och avvägningar.

I dialogen identifieras exempelvis:

- hur platsen används i vardagen av invånare,
- vilka värden som är särskilt känsliga att bevara,
- hur tillgänglighet kan stärkas utan att skapa slitage eller konflikter,
- om och hur platsen kan bidra till kommunens attraktivitetsarbete och långsiktiga utveckling.

Green Team säkerställer även att frågan synkroniseras med det regionala destinationsarbetet genom dialog med Höga Kusten Destinationsutveckling AB. På så sätt undviks att lokala beslut går i otakt med regional inriktning, samtidigt som Sollefteås egna prioriteringar tydliggörs.

Resultatet av Green Teams arbete är inte ett färdigt beslut, utan ett samlat underlag som:

- ger beslutsfattare bättre helhetsbild,
- tydliggör målkonflikter och möjliga vägval,
- och stärker kvaliteten i det slutliga beslutet.

På detta sätt blir Green Team ett praktiskt stöd i kommunens vardagliga beslutsfattande – inte ett extra steg som fördröjer processer, utan ett verktyg som ökar träffsäkerhet, förankring och långsiktig hållbarhet i kommunens utveckling.

ÅTGÄRD 1.2 – FÖRANKRA GREEN TEAM I ORDINARIE STYRNING

Tid: 6–12 månader

Innehåll:

- Koppla Green Teams arbete till kommunens ordinarie planerings-, besluts- och uppföljningsprocesser.
- Säkerställa att arbetet bidrar till genomförandet av den lokala handlingsplanen.

Resultat:

Hållbar destinationsutveckling blir en kontinuerlig del av kommunens löpande arbete, inte ett parallellt spår.

2. TYDLIGGÖR SOLLEFTEÅS EGEN VILJEINRIKTNING SOM DESTINATION

ÅTGÄRD 2.1 – GENOMFÖR KOMMUNAL INVENTERING OCH VILJEINRIKTNING

Tid: 6–12 månader

Ansvar: Green Team

Innehåll:

- Genomföra en strukturerad genomgång av Sollefteås tillgångar, förutsättningar och ambitioner som destination.
- Klargöra vad Sollefteå vill uppnå med turism ur ett kommunalt perspektiv, med fokus på:
 - livskvalitet för invånare,
 - attraktivitet och inflyttning,
 - lokal ekonomi och sysselsättning.

Samverkan:

- Arbetet sker i dialog med HK Dest som metodisk och strategisk resurs.
- Syftet är att tydliggöra Sollefteås perspektiv inom den gemensamma destinationsutvecklingen.

ÅTGÄRD 2.2 – IDENTIFIERA KOMMUNALA FOKUSOMRÅDEN

Tid: 6–18 månader

Innehåll:

- Identifiera ett begränsat antal prioriterade utvecklingsområden där Sollefteå har särskilda styrkor, exempelvis vardagsnära natur, rörligt friluftsliv, kultur, tillgänglighet och de värden som präglar vardagslivet i Sollefteå.
- Säkerställa att dessa områden:
 - bidrar till invånarnas vardag,
 - stärker kommunens attraktivitet,
 - ligger i linje med regional destinationsutveckling.

3. INTEGRERA TURISMENS PERSPEKTIV I KOMMUNALA PROCESSER

ÅTGÄRD 3.1 – SÄKERSTÄLLA STRUKTURERAD HÄNSYN TILL TURISM I PLANERING

Tid: 12–24 månader

Ansvar: Samhällsplanering i samverkan med Green Team

Innehåll:

- Säkerställa att turismens påverkan och möjligheter beaktas systematiskt i relevanta plan- och utvecklingsprocesser.
- Använda Green Team som intern dialogyta vid frågor som rör markanvändning, tillgänglighet, besöksstryck, trygghet samt miljö- och klimatpåverkan.

Resultat:

Bättre helhetsbedömningar och färre målkonflikter i kommunens utvecklingsbeslut.

4. STÄRKA FÖRETAGENS ROLL SOM BÄRARE AV HÅLLBARHET I PRAKTIKEN

ÅTGÄRD 4.1 – STÄRK FÖRETAGENS FÖRUTSÄTTNINGAR ATT GÖRA HÅLLBARHET SYNLIG OCH UPPLEVD

Tid: 12–36 månader

Ansvar: Näringslivsfunktion i samverkan med Green Team och HK Dest

Innehåll:

- Tydliggöra att hållbarhet blir konkret i de faktiska mötena mellan företag, gäster och plats.
- Skapa former för dialog, stöd och samverkan som stärker företagens möjligheter att:
 - använda lokala råvaror och produkter,
 - förmedla platsens kultur, berättelser och värderingar,
 - arbeta med tillgänglighet, inkludering och värdskap,
 - minska miljöpåverkan genom praktiska val i vardagen.

Arbetet ska bygga på frivillighet, lärande och inspiration – inte på nya administrativa krav. Fokus ligger på att synliggöra goda exempel, dela erfarenheter och stärka samspelet mellan företag, plats och lokalsamhälle.

Kunskap och lärande – regional dialog om företagsstöd

Som en del av arbetet med att stärka företagets roll i hållbar destinationsutveckling rekommenderas att Sollefteå kommun, i samverkan med HK Dest, fördjupar sin kunskap om hur strukturerat företagsstöd kan utformas i praktiken.

Ett konkret steg kan vara att, tillsammans med HK Dest, ta del av erfarenheter från Region Västerbotten kring Responsible Tourism Program (RTP). Detta kan exempelvis ske genom studiebesök, erfarenhetsutbyte och dialog med de aktörer som arbetar med programmet i dag.

Syftet är inte att fatta beslut om införande, utan att:

- förstå hur RTP är uppbyggt,
- ta del av lärdomar, styrkor och begränsningar,
- bedöma om och hur liknande arbetssätt skulle kunna vara relevanta inom Höga Kusten på regional nivå.

Eventuella fortsatta steg kring gemensamma företagsstödjande strukturer bör ske som ett regionalt beslut, med HK Dest som samordnande aktör, i dialog med berörda kommuner.

Illustrativt exempel – hur hållbarhet blir synlig och upplevd hos företag

För en besökare är det sällan strategier eller planer som avgör bilden av en plats, utan de konkreta mötena: boendet man bor på, maten man äter, platsen man rör sig i och människorna man möter. Det är här hållbarhet blir verklig.

I Sollefteå kan detta ta sig uttryck i att:

- lokala råvaror och produkter används och berättas om på ett naturligt sätt,
- natur- och kulturvärden förmedlas med respekt och lokal förankring,
- tillgänglighet, trygghet och inkludering märks i praktiska lösningar,
- miljömedvetna val görs synliga utan att bli pekpinnar.

När hållbarhet upplevs som en del av kvalitet, omsorg och värdskap stärks både platsens trovärdighet och företagets konkurrenskraft. På så sätt bidrar företagen inte bara till besöksupplevelsen, utan också till bilden av Sollefteå som en plats att leva och verka i.

Denna typ av kvaliteter uppstår inte genom krav, utan genom kunskap, dialog och gemensam riktning – där kommunen och destinationsbolaget skapar goda förutsättningar, och företagen omsätter dem i praktiken.

5. KOPPLA TURISM TILL INFLYTTNING OCH ARBETSMARKNAD

ÅTGÄRD 5.1 – INTEGRERA BESÖKSNÄRINGEN I KOMMUNENS ATTRAKTIVITETSERBJUDANDE

Tid: 12–24 månader

Ansvar: Näringsliv/arbetsmarknad i samverkan med Green Team

Innehåll:

- Tydligare koppla natur, kultur, friluftsliv och tillgänglighet till kommunens arbete med inflyttning och arbetsmarknad.
- Använda det som besökare möter – natur, kultur, tillgänglighet och vardagsmiljöer – som en del av berättelsen om Sollefteå som plats att bo, leva och verka på.

Arbetet ska utgå från att turismens kvaliteter används som en del av kommunens berättelse om livskvalitet och vardagsliv, där besöksupplevelsen kan fungera som en första kontakt med platsen. Kommunikationen ska vara förankrad i faktiska livsvillkor och kompletteras med tydlighet kring samhällsservice, trygghet, utbildning och vård, som avgörande faktorer för långsiktig inflyttning.

Illustrativt exempel – hur turismens kvaliteter kan bidra till inflyttning och långsiktig attraktivitet

Ett sätt för Sollefteå kommun att använda turismens kvaliteter i arbetet med inflyttning är att låta besöksupplevelsen fungera som en första kontakt med platsen, där det som upplevs under en vistelse speglar ett vardagsliv som faktiskt går att leva.

För många besökare är mötet med Sollefteå kopplat till natur, friluftsliv, stillhet, närhet och tillgänglighet. Det som för besökaren är en tillfällig upplevelse – att kunna vistas i naturen utan trängsel, nå vatten, leder och rekreationsmiljöer nära bebyggelse – är för invånare en del av vardagen. Genom att synliggöra detta samband kan kommunen visa hur platsens kvaliteter inte bara är något man besöker, utan något man kan bli en del av.

Ett konkret grepp kan vara att låta invånare själva berätta om hur livskvalitet upplevs i vardagen: hur arbete, familjeliv, fritid och föreningsengagemang går att kombinera; hur natur, kultur och gemenskap finns nära; och hur platsen erbjuder utrymme, tempo och sammanhang som många efterfrågar i olika livsskeden. Dessa berättelser stärker trovärdigheten och skapar igenkänning, särskilt för besökare som befinner sig i ett vägval kring boende och livssituation.

Samtidigt är det avgörande att kommunikationen är ärlig och helhetsorienterad. För att inflyttning ska vara möjlig krävs fungerande samhällsservice: sjukvård, förskola, skola, äldreomsorg, trygghet och ett aktivt föreningsliv. Turismens kvaliteter kan väcka intresse och nyfikenhet, men långsiktiga beslut om att flytta fattas utifrån helheten av livsvillkor. Genom att tydligt koppla natur- och upplevelsekvaliteter till kommunens arbete med välfärd, service och trygghet kan Sollefteå visa hur platsens attraktivitet vilar på både miljömässiga och sociala förutsättningar.

I detta sammanhang blir Green Teams tvärspektoriella sammansättning central. Genom att samla perspektiv från kommunala verksamheter, och på sikt även näringsliv och civilsamhälle, skapas en gemensam bild av vad Sollefteå faktiskt erbjuder – och vad som krävs för att fler ska kunna se platsen som ett långsiktigt hem snarare än en tillfällig destination.

6. STÄRKA KULTURENS ROLL I DESTINATIONSUTVECKLINGEN

ÅTGÄRD 6.1 – INTEGRERA KULTUR I STRATEGI OCH SAMVERKAN

Tid: 6–18 månader

Ansvar: Kulturverksamhet i samverkan med Green Team

Innehåll:

- Säkerställa att kulturkompetens är en aktiv del av Green Teams arbete.
- Genomföra samråd med lokala kulturföreträdare, föreningar och kunskapsbärare.
- Klargöra hur kultur, särskilt immateriellt kulturarv, ska bidra till både platsutveckling och besöksupplevelser på ett respektfullt och lokalt förankrat sätt.

Koppling:

- Arbetet ska knyta an till kommunens viljeinriktning enligt punkt 2.

7. UPPFÖLJNING OCH MÄTBARHET – I REGIONAL SAMVERKAN

ÅTGÄRD 7.1 – DELTA I GEMENSAM REGIONAL STRUKTUR FÖR UPPFÖLJNING

Tid: 12–36 månader

Ansvar: Sollefteå kommun i dialog med HK Dest

Innehåll:

- Klargöra vilka frågor Sollefteå behöver kunna följa upp lokalt.
- Föra denna behovsbild i dialog med HK Dest.
- Medverka i utveckling av gemensamma indikatorer och benchmarking på regional nivå.

Förutsättningar:

- Arbetet ska ledas regionalt av HK Dest.
- Metoder som Responsible Tourism Program och pågående benchmarking kan användas som stöd.
- Målet är gemensam struktur – inte lokala särlösningar.

SÅ BIDRAR ÅTGÄRDERNA TILL KOMMUNENS UTVECKLING

Genom de föreslagna åtgärderna får Sollefteå kommun ett realistiskt, samordnat och genomförbart ramverk för att omsätta hållbarhetsanalysens resultat i den lokala handlingsplanen. Åtgärderna stärker den interna samordningen, tydliggör kommunens egna ambitioner och skapar bättre förutsättningar för att turism bidrar till kommunens övergripande mål kopplade till livskvalitet, attraktivitet, inflyttning och långsiktig samhällsutveckling. Detta ligger även i linje med den regionala inriktningen genom Höga Kusten Destinationsutveckling AB, där samhälle, lokalbefolkning och platsens långsiktiga värden utgör en central utgångspunkt för destinationsutvecklingen.

Etableringen av ett Green Team och en tydligare lokal viljeinriktning skapar en gemensam struktur för hur turismfrågor hanteras inom kommunen. Detta ger olika verksamhetsområden en naturlig arena för dialog, prioritering och samverkan, och stärker kommunens förmåga att arbeta långsiktigt och tvärssektoriellt. Därmed minskar risken för att turismens frågor hanteras fragmenterat, sent i processer eller reaktivt.

Åtgärderna tydliggör också företagets centrala roll i det praktiska genomförandet av hållbar utveckling. Det är i mötet mellan företag och gäst som hållbarhet blir konkret och upplevd – genom val av råvaror, hur platsens kultur och berättelser förmedlas, hur tillgänglighet och värdskap hanteras och hur miljöhänsyn omsätts i vardagen. Genom att stärka företagets förutsättningar att arbeta med dessa frågor på ett frivilligt, lärande och kvalitetsdrivet sätt skapas ett starkare samband mellan kommunens ambitioner och det som faktiskt möter invånare och besökare.

Genom att koppla turismens bidrag tydligare till frågor om vardagsliv, välfärd, kultur och tillgänglighet skapas även en starkare koppling mellan besöksnäringen och kommunens bredare utvecklingsarbete. Turismens roll förskjuts därmed från att främst handla om besök och marknadsföring, till att bli ett verktyg för att stärka platsens attraktivitet för både nuvarande och framtida invånare. Besöksupplevelsen kan fungera som en första kontakt med platsen, men långsiktiga beslut om att bo och verka i Sollefteå grundas i helheten av livsvillkor.

Samtidigt bidrar åtgärderna till att bygga organisatorisk struktur, gemensamma arbetssätt och kontinuitet, vilket är centralt för en mer systematisk hållbarhetsstyrning. Genom tydligare ansvarsfördelning, tvärssektoriell samverkan och gemensam uppföljning stärks kommunens förutsättningar att arbeta strategiskt och lärande över tid.

I detta sammanhang kan åtgärderna även ses som ett steg mot ökad organisatorisk mognad. Om Sollefteå kommun – på kommunal eller regional nivå – i framtiden skulle vilja överväga en mer formaliserad process, såsom exempelvis en hållbarhetscertifiering på destinationsnivå, ligger de föreslagna strukturerna i linje med de grundläggande krav som ställs på styrning, samordning, uppföljning och lokal förankring. Detta innebär inte att kommunen är eller behöver vara redo för en sådan process i nuläget, utan att förutsättningarna successivt stärks.

Sammantaget skapar åtgärderna en stabil grund för att samla befintliga ambitioner i en gemensam riktning och för att säkerställa att hållbar utveckling kopplad till turism blir en integrerad del av Sollefteå kommuns långsiktiga samhällsutveckling – till nytta för invånare, näringsliv och besökare.

För att säkerställa att åtgärderna inte stannar vid intentioner utan omsätts i praktiken finns även ett behov av kontinuitet i processledning och metodstöd över tid. Erfarenhet visar att övergången från

analys till genomförande är särskilt kritisk i tvärsektoriella utvecklingsprocesser, där nya arbetssätt, roller och samverkansformer ska etableras.

I detta sammanhang kan det vara värdefullt att kommunen, i dialog med regionala aktörer, säkerställer tillgång till extern kompetens som kan stödja strukturering av arbetet, processledning och successiv uppföljning. Ett sådant stöd kan bidra till lärande, kvalitetssäkring och kontinuitet, samtidigt som det stärker kommunens egen förmåga att på sikt bära arbetet vidare internt.

BILAGOR

- Anteckningar Rundabordsamtal Sollefteå 28 November 2025.pdf
- Enkätssammanställning - Sollefteå.pdf
- GSTC-Destination-Criteria-Swedish.pdf
- Höga Kusten - Rundabordsamtal Sollefteå 251128.pdf

Extern bilaga för internt bruk:

- GSTC Destination Program - Sollefteå

KÄLLFÖRTECKNING

Följande dokument har använts för analys och informationsinsamling,

Kriteriegrupp A

- 2021 januari Hallsta Förstudie Rapport.pdf
- 2022_juni Sollefteåvision centrum.pdf
- 2023 april Slutrapport projekt Arena Höga Kusten Inland.docx
- Agenda2030 - Kolada Sollefteå Kommun 251114.pdf
- AKTIVITETSLISTA 2026 besöksnäringssutv Soll_bilaga A.xlsx
- AKTIVITETSLISTA 2026-2028 besöksnäringssutv Soll_bilaga B.xlsx
- AKTIVITETSLISTA fokusområden Möte 251121.xlsx
- Analys bäddbehov Sollefteå 2028-HK Dest-230907.pdf
- Analys kompetensförsörjning-Region VNL-250116.pdf
- Attitydundersökning HK 2023 - HK Dest 230215.pdf
- Attitydundersökning HK 2023-HK Dest-230731.pdf
- Besöksnäringssstrategi HK - HK Dest - 210823.pdf
- Besöksundersökning VNL 2025-RegionVNL-251017.pdf
- Besöksundersökning VNL-Region VNL- 231012.pdf
- Energi- och klimatstrategi för Västernorrland 2020-2030-Länsstyrelsen Västernorrland-2019.pdf
- Friluftslivet Västernorrland 2024.pdf
- HANDLINGSPLAN 2026-2028 besöksnäringssutv Soll.docx
- HK statistik 2024 Info - HK Dest AB - 250409.pdf
- HK statistik 2024 Info- HK Dest AB - 250409.pdf
- Hållbarhetsrapport 2022.pdf
- Kommunikationsstrategi HK HK Dest - 240118.pdf
- Medborgarundersökning 2022 - Kolada - Sollefteå Kommun 251114.pdf
- Nulägesutredning 2020 hållbara Sollefteå.pdf
- Organisationsschema destination -HK Dest -2025.pdf
- Planeringsstrategi - Översiktsplanering.pdf
- Resa i Sverige 2024 HK-HK Dest- 250210.pdf
- Resa i Sverige 2025 Höga Kusten - HK Dest A B - 251103.pdf
- Resultat - Sollefteå - Aktuell Hållbarhet Kommunrankning 251114.pdf
- rus-strategisk-plan-2023-rev-23-06-02-tillgänglig.pdf
- Slutrapport styrgrupp för hållbar utveckling.pdf
- STRATEGI_platsvarumärke_231211.pdf
- SWOT-analys besöksnäring Sollefteå.docx
- SWOT-analys besöksnäringssutv Soll_bilaga C.docx
- TEM Reg Turismeffekt 17-19-Region VNL-210616.pdf
- TEM Reg Turismeffekter 2023-Region VNL-240516.pdf
- Verksamhetsplan 2025 - HK Dest AB - 241128.pdf
- ÅrsredovisningHK DEST 2024-HK Dest AB-250411.pdf
- Övergripande verksamhetsplan 2025-2027, uppdaterad.pdf
- Översiktsplan för Sollefteå kommun.pdf

Kriteriegrupp B

- Jämställdhet - Kolada - Sollefteå Kommun 251114.pdf
- KS beslut katalysatorsatsningen 2023.pdf
- Kultur & fritid - Kolada - Sollefteå Kommun 251114.pdf
- Leaderstrategi HK 2030 - Leader HK- 230803.pdf
- Länsstrategi jämställdhet 2024-2027-LST VNL-2024.pdf
- Mångfaldspolicyn Sollefteå kommun.pdf
- Mänskliga Rättigheter - Kolada - Sollefteå Kommun 251114.pdf
- Plan för folkhälsa och trygghet 2022-2026.pdf
- Reg livsmedelsstrategi VNL-LST VNL-2021.pdf
- Reglemente - Kommunala Pensionär.pdf
- Reglemente - Landsbygdsråd.pdf
- Reglemente - Näringslivsrådet, K.pdf
- Reglemente - Ungdomsdelegationen.pdf
- RUS VNL- Region VNL - 251010.pdf
- Tillväxtstrategi Sollefteå 2035.pdf

Kriteriegrupp C

- Förstudie kulturarv i HK - HK Dest AB- 190627.pdf
- Kultur & fritid - Kolada - Sollefteå Kommun 251114.pdf
- Kulturarvsprogram VNL 2021-2024-LänsstyrelsenVNL-2021.pdf
- Kulturmiljövårdsprogram Sollefteå kommun.pdf
- Kulturplan VNL 2023-2026 - Region VNL - 220921.pdf

Kriteriegrupp D

- Avfallshantering - Kolada - Sollefteå Kommun 251114.pdf
- Avfallsplan 2024.pdf
- Besöksstatistik Skyddad natur2023-LST VNL-240326.pdf
- Energi - Kolada - Sollefteå Kommun 251114.pdf
- Energi- och klimatstrategi VNL Länsstyrelsen2019.pdf
- Energieffektiviseringsstrategi Sollefteå kommun 120227.pdf
- Laddinfrastrukturplan Sollefteå kommun.pdf
- Marknadsföring_hållbarhet.pptx
- Miljö & Klimat - Kolada - Sollefteå Kommun 251114.pdf
- Norrtåg 2040 En tågvision - Norrtåg - 240124.pdf
- Reg trafikförsörjs progkollektivtraf-Din Tur-2024.pdf
- Regionala Energi- och klimatstrategi remissversion.pdf
- Risk- och Sårbarhetsanalys 2023.pdf
- Styrdokument för Krisberedskap och CF.pdf
- VA-plan Sollefteå kommun, KF 2022-.pdf
- Vattentjänstplan, KF 2024-04-22 § .pdf

